

sehir

ISSN: 2548-0081

kültür sanat



22



KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
www.kayseri.bel.tr

YAMAN DEDE | ZAMANTI | NEVİN AKYURT

ZARİF MODERN İŞLEVSEL

"ince tarzı ile hem şık
hemde mobilyanızın su ile temasını
engeleyen su damlalıkları ile uzun
ömürlü bir kullanım imkanı sunan
tasarım ödüllü lavabo.

"Blue lavabo... "

3 ödüllü tasarım
"BLUE LAVABO"



" BLUE LAVABO "



Turkuaz
SERAMİK

CeraStyle
SANITARYWARE

444 23 34
www.turkuazseramik.com.tr
* CeraStyle Turkuaz Seramik A.Ş.'nin
Tescilli Markasıdır.



ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

EKİM 2018 SAYI: 22

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

ISSN: 2548-0081

E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN DANIŞMANI

Yusuf YERLİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Dursun ÇİÇEK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Ahmet Selman AKYURT
Prof. Dr. Celalettin ÇELİK
Dursun ÇİÇEK
Fehmi GÜNDÜZ
Mustafa İBAKORKMAZ
Dr. Faruk KARAARSLAN

Ayşe ÖNDER
Salih ÖZGÖNCÜ
Osman YALÇIN
Yusuf YERLİ
İlyas YILDIRIM

FOTOĞRAF KURULU

Dursun ÇİÇEK
Ali SARAÇOĞLU
Abdullah KOÇ

Faik ÇİFTÇİ
Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON

Mustafa İBAKORKMAZ
Rümeysa ERSÖZLÜ

KAPAK TASARIMI

Ali SARAÇOĞLU

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
t: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr
www.kayseri.bel.tr

şehir
kültür sanat



YAPIM

bilge tasarım atölyesi

Barbaros Mahallesi Oymak Caddesi
Sümer Hukuk Plaza A-Blok No: 8 Kat: 10/55
Kocasinan - Kayseri
t: +90 352 221 16 16
bilgi@bilgegrafik.com

TASARIM

Ahmet Deniz DOĞAN
Şerife BOZDAĞ

İLLÜSTRASYON

Tuğba DÖKMECİ (s. 6)

BASKI

HAMDİOĞULLARI A.Ş.
Büyük Sanayi 1. Cadde
Elif Sokak 7/244-246-247
İskitler - ANKARA
t: +90 312 342 08 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dergimiz TÜRDEB -Türkiye Dergiler Birliği üyesidir.



▲ F.: Şaban Ok | Erkilet

başkandan...

Şehir'imizden Selamlar

Kayserimiz için Ekim ayı Ekin ayı olacak düsturu ile yine huzurlarınızdayız. Yaz boyu kültür ve sanat alanında yaptığımız planlamalar ve çalışmalar özellikle bu ay daha belirgin hale gelerek insanımızla buluşmaya başlıyor. Üniversite ve okulların açılması, il dışındaki öğrencilerimizin şehrimize gelmesi, okul yollarının öğrencilerle şenlenmesi ile birlikte biz de tüm Kayseri'yi kitap kokulu bir şehir haline getirmek için heybemizdeki çiçekleri (kitapları) şehrimizin tezgahlarına sürüyoruz. İlkinin geçen yıl düzenlediğimiz Kitap Fuarı'nın ikincisinin bütün hazırlıklarını yaptık. Birbirinden güzel ve önemli yayınevleri kitaplarını okuyucularına sunacaklar. Bu bağlamda onlarca akademisyen, araştırmacı, yazar ve sanatçı söyleşiler yapacak ve kitaplarını imzalayacak hemşerilerimizle bir arada olacaklar. BÜSAM bünyesinde üç dönemdir faaliyet gösteren Şehir ve Film Akademilerimiz güz dönemi atölyelerine başlayacaklar.

Bunun yanı sıra kültür projelerimizin en önemlilerinden biri olan Kaleiçi'nin yeniden kültürel hayata kazandırılmasında son aşamaya gelmiş durumdayız. Kaleiçi çok yakın zamanda kültür ve sanat insanlarının vazgeçilmez uğrak yerlerinden biri olacak. Kayseri Araştırma Kütüphanesi, İLDEM ve Üniversite içinde kuracağımız kütüphanelerimizle ilgili çalışmalarımız “Okuyan ve Okutan Şehir” düsturu doğrultusunda tüm hızıyla devam ediyor. Biz biliyoruz ki kitapla ve okumayla başlar her şey...

Bu kaygılarla hazırladığımız Ekim sayımız da yine dopdolu. Bu sayıya şehrimizin sembol şahsiyetlerinden Yaman Dede ile başladık. Tek başına hayatı bu toprakların hikayesi olan Yaman Dede'yi Mustafa Söğüt'ün

kaleminden okuyacaksınız. Editörümüz Dursun Çiçek bu sayıda da şehrimizin en önemli doğal güzelliklerinden biri olan Zamantı Irmağı'nı yazdı. Birbirinden güzel fotoğraflar eşliğinde okuyacaksınız.

Prof. Dr. Osman Özsoy Kayıp Sultan başlığı ile bir büstün hikayesini anlatıyor. İlgile okuyacaksınız. Araştırmacı yazar Mustafa Cingil Talas Amerikan Koleji ve Hastanesi'ni yazdı. Bunun yanı sıra belediyemiz tarafından Talas Gençlik Merkezi olarak kullanılan Koleji'nin son haliyle ilgili bilgiler de verdik.

Kitap ayında en önemli projemiz Kayseri Araştırma Kütüphanesi'nden söz etmesek olmazdı. Çok kısa

bir süre sonra açacağımız kütüphanemizle ilgili tanıtım yazısının ilginizi çekeceğini umuyorum. Gürcan Sanem'in Kayseri kültür tarihi açısından önemli gördüğüm Bezirhane ile ilgili yazısı, Metin Şimşek'in Kayseri Avşar Ağıtları, Recep Kanalga'nın Makarr-ı Ulema yazıları yine bu sayının dikkat çeken önemli yazılarından.

Şehrin Yüzleri bölümümüzde ise Kayseri'nin hayırsever ablası Nevin Akyurt Hanımefendi var. Nevin ablamızı

rahmetle anarken onu Ahmet Sivacı'nın kaleminden okuyacaksınız. Kayseriyi Fotoğraflayanlar bölümünde ise bu sayımızda Şaban Ok var. Birbirinden güzel fotoğraflar eşliğinde Alper Asım'ın sunum yazısı ile güzel bir yolculuk yapacaksınız.

Söyleşi, Kitabiyat, Kayseri Sofrası ve Kültür-Sanat haberleri ile dergimiz yine huzurlarınızda. Bir sonraki sayıda buluşmak dileğiyle hepinizi 13-21 Ekim tarihleri arasında yapacağımız II. Kayseri Kitap Fuarına bekliyor kitap dolu günler geçirmenizi diliyorum...

Mustafa ÇELİK
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI



PORTRE

Yaman Dede
Mustafa Söğüt

← 6

DOĞA

Zamantı
Dursun Çiçek

→ 12



GÜNCEL

Kayıp Sultan
Prof. Dr. Osman Özsoy

← 20

TARİH - MEKÂN

Talas Amerikan Kız / Erkek
Koleji ve Hastanesi
Mustafa Cingil

→ 26



ŞEHİR VE GENÇLİK

KAYMEK Talas Gençlik Merkezi
Pınar Aslan Karabulut

→ 32



OKUYAN ŞEHİR

Kayseri Araştırma Kütüphanesi
Erkan Küp

→ 40



KÜLTÜR

Makarr-ı Ulema ve Kayseri
Recep Kanalgı

→ 46

SÖYLEŞİ

Kelâmla İçli, Kalemle
Dışlı Mustafa
İbakorkmaz
Hayrettin Oğuz

→ 50



KÜLTÜR TARİHİ

Bezir Yağı ve Bezirhane
Kültürü, Kayseri Bezirhaneleri
ve Germir Örneği
Gürcan Sanem

→ 58



EDEBİYAT

Avşar Ağıtları Üzerine
Metin Şimşek

→ 66



ŞEHİR VE HAFIZA

Kayseriyi Fotoğraflayanlar
Şaban Ok
Alper Asım

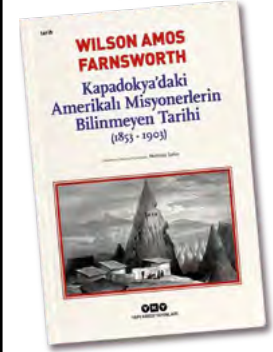
→ 70



ŞEHRİN YÜZLERİ

Abide Bir Şahsiyet, Gönül İnsanı,
Nevin Akyurt'u Hatırlamak
Ahmet Sivacı

→ 78



KİTABİYAT

Kapadokya'daki Amerikalı
Misyonerlerin Bilinmeyen Tarihi
Mehmet Çayırdağ

← 84

SOFRA

Aşure
Şehir Kültür Sanat

→ 87



KÜLTÜRDEN

Şehirden Kısa Kısa Haberler
Şehir Kültür Sanat

→ 88



Aşk Ateşiyle Yanan Dede

Yaman Dede

Kayseri'den başlayan tüm Anadolu'ya yayılan ruhun ve aşk ateşinin hiç sönmemesi dileğiyle...

Mustafa Söğüt

Bazı insan hikâyeleri gerçekten insanı kalbinden yakalar. Öyle ki her anı, her demi, sizi o hayatın içine çeker. Adeta zamanda yolculuk yaparcasına siz de o hikâyenin, hayatın bir parçası olur, o hayata şahitlik edersiniz. Gerek Sadık Yalsızu-çanlar'ın, gerek Mustafa Özdamar'ın ve gerekse Muhsin İlyas Subaşı'nın Yaman Dede kitaplarını okuduğumda bu hissi her üçünde de yaşadım.

Öğrenciliğimin ilk yıllarında Talas'ta komşusuydum Yaman Dede'nin. 1982-83 yıllarında bugün Yaman Dede konağı olarak açılan konakla Yaman Dede Camii olarak dönüştürülen kilisenin tam ortasında oturuyordum. O dönemler ismini duyduğumda neden Yaman Dede denildiğini doğrusu çok da anlamlandıramamıştım. Ama hayatını okudukça, hikâyesinin içine girdikçe aşkla yanan bir sinenin manası, cennetsi bir koku ile kalbinize ilişıyordu. Bir kilisenin camiye dönüşmesi gibi, bir gönülün bir gönüle akışıydı aslında olan. Kelimelerin ruhunu, harflerin, hecelerin, kelimelerin cümlesini bulması gibi... Diyamandi'nin sırrı da zaten Yaman Dede'ye vuslatında değil miydi? Belki de bunun içindir ki kelimelerin anlamını bulmak için yaptığı yolculukları küçümsememek gerekiyor. Hatta bu tür insanların kelimelerinden yola çıkarak anlamlarına ulaşmamak kesinlikle imkânsız. Kelimeler, heceler, harfler, cümleler anlamlarına akar.

Yahya Kemal'in Yaman Dede için yazdığı o iki mısraı okuduğumda ise sıradan bir insanla muhatap olmadığımı biliyordum.

*Yüz sürdü gerçi pâyine çok Müslüman Dede
Mollâ-yı Rûm görmedi bundan Yaman Dede.*

Peygamberin ayağının izine pek çok Müslüman dede yüzünü sürdü, lakin Anadolu mollaları bundan daha Yaman bir dede görmedi diyordu Yahya Kemal o da kelimeleri ve kalemi yanarcasına.

Yukarıda sözünü ettiğim kitapları okuduğumda ise Hacı Bayram Veli;

*“Yandı bu gönlüm yandı bu gönlüm
Yanmada derman buldu bu gönlüm”*

ile Yunus'un

“Yunus miskin çiğ idik piştik elhamdülillah”

yolundan, kitapların her sayfasında yanmanın olma ile ilgili boyutunu, yanmanın da aslında bir yolculuk olduğunu bir kez daha anladık.

Yaman Dede Kayseri'nin Talas ilçesinde Rum iplik tüccarı Yuvaran Efendi ile Afurani Hanım'ın oğlu olarak 1887 yılında dünyaya gelir. İsmi Diyamandi koyarlar. Kayseri'de doğmasına rağmen doğduğu mekânda uzun bir yaşayışı söz konusu değildir. Daha on aylık iken ailesi Kastamonu'ya taşınır. Ancak kim ne derse desin insan doğduğu mekânın ruhunu taşır. Tıpkı doğduğu mekâna ruhunu bıraktığı gibi. Kastamonu'da ilköğrenimini Rum Ortodoks Mektebinde yapan Diyamandi,



▲ Yaman Dede Cami - Panaya Rum Kilisesi



1901’de İdadi’ye girer. Yaman lakabının izine de ilk bu dönemde rastlıyoruz. İdadi’deki arkadaşları Diyamandi’yi “Yamandî Molla”ya dönüştürmeye başlamışlardır bile.

Kendisine böyle bir lakabın takılmasını ya da diğer deyişle Diyamandi’nin Yaman Dede’ye dönüşümünü Yaman Dede’nin kendi dilinden okuyalım: “Rüştiye birinci sınıfta iken 13 yaşında idim. Bu sınıfta Arapça ve Farsça dersleri başlar. Bütün dersleri sevmeme karşın Türk Edebiyatı ile birlikte Arapça ve Farsça’ya pek düşkündüm. Rüştiye ikinci sınıfta ders yılının ortalarında. Farsça Hocamız, Şeyh Sadi’nin Gülistan’ını okuturdu. Arada sırada başka manzumeler de yazdırırdı. Bir gün siyah tahtaya yazdığı birkaç beyit kalbimi tutuşturmayaya yetti. O beyitleri bugün gibi hatırlıyorum. Mesnevi’nin ilk beyitleri idi:

*“Dinle neyden ki hikayet etmede
Ayrılıklardan şikâyet etmede”*

Tahtaya yazılan ismi bana pek tatlı geldi. Okunan beyitler beni derinden sarstı. Son beyit ise içimi yaktı. O an içimde yanmaya başlayan aşk ateşini kelimelere dökmekte aciz kalıyorum.”

Aslında başlayan yangın bir pişmenin, olmanın ve bulmanın yangınıydı. O aşk ateşinin içine düşmüştü. Aşk ateşinde ise kül olmadan köz olmak gerekiyordu. Köz olmadan göz olunamazdı. Bunun için de aşk atına binmek gerekiyordu. Menzile ulaşmak için, aşk ateşinde pişip olmak için aşk atına binmek sürmekle başlıyordu her şey. Bütün yollar O’na çıkar. Dolayısıyla bütün yolculuklar da O’na yapılır. Diyamandi’nin Erciyes’in duldasından taşıdığı ruhu, Kastamonu’nun mekân dünyasında mücessem hale geliyor ve kitap kitap, şiir şiir doluyordu o sonsuz gönüle.

Derslerle başlayan yolculuk hali kitaptan kitaba bir bakıma halden hale devam eder. İçinde yaşadığı toplum onu Hristiyan olarak nitelese de başta arkadaşları ve hocaları onu asla öyle kategorize etmez. Çünkü ateşi bilen yanmayı da görür. Diyamandi’nin gönlündeki yangını ona Şirazi’yi, Mevlana’yı, Yunus’u okutanın bilmemesi hissetmemesi mümkün müydü? Zaten Anadolu insanı, Hristiyan da olsa, Yahudi de olsa yıllardır iç içe yaşadığı, kendi gibi giyinen, kendi gibi yaşayan insanı kendi gibi görmez mi? Kayseri, Kastamonu, İstanbul Rumların, Ermenilerin ve Türklerin bu bağlamdaki hikâyeleri ile dolu.

Kendi yangınıni şöyle anlatır Yaman Dede: “30 Mart 1941 Pazar sabahı erken uyandım. Ortalık henüz ağarmaya başlamamıştı. İçimde şiddetli bir teessür, fakat sebebi meçhul... Kalbimden kan damlıyor, bütün benliğimi tatlı bir alev yakıyordu. Sabaha kadar ağlamış gibiydim... Gözlerimi tekrar yumdum. İç âlemime gömülmek, hiçbir şey düşünmeden saatlerce hareketsiz kalmak istiyordum... Sanki kalbim durmuştu, sanki nefes almıyordum!.. Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Gözlerimden yakıcı damlalar fırlamaya, ruhuma şu mısırlar damlamaya başladı. Anladım ki benim ulu cananım gecedен gelmiş, ruhumu neşterlemişti. Ruhum kaniyordu. Ve bu kanama neticesinde şu manzume doğuyordu:

*Yillardır arar dîdelerim gelmez o cânân
Yıllarca uzaklarda yanan dîde-i giryân
Bir dem görün Allah için üftâdene bir an
Göster bana dîdârını gel ey ulu sultan*

*Senden gelen âvâze-i kudsiye vuruldum
Bir lâhzada yüz bin kere coştum da duruldum
Hasretle döndüm, ne yazık, işte yoruldum
Göster bana dîdârını gel ey ulu sultan*

*Sordum seni kartallara kıskandılar onlar,
Sordum seni şimşeklere hep yandılar onlar,
Sordum seni ummanlara nâlândılar onlar,
Göster bana dîdârını gel ey ulu sultan*

*Sultan Veled'in pâyine düştüm de geçende
Sordum seni âhım yanarak kalb-i dehende,
Bir kerrecik olsun gelerek hâbıma sen de
Göster bana dîdârını gel ey ulu sultan*

*Yüzler süreyim, bastığı toprakları göster
Enfasını emmiş bana yaprakları göster.”*

Yaman Dede üniversite için İstanbul’a gelir. Hukuk Fakültesi’nde okuyacaktır. Tıpkı lise gibi fakülteyi de başarı ile bitirir ve devlette görev alır. Ancak Yaman Dede bu. Gerek üniversite döneminde gerekse memuriyet döneminde hocalardan ders almaya devam eder. Bu dönemde İslami ilimlere daha çok yönelir. Galata Mevlevihanesi artık sık gelip gittiği mekânlardan biri olacaktır. Çünkü Ahmet Remzi Akyürek hocasıdır. Ahmet Remzi Dede’den Mesnevi okumaya başlar. Böylelikle Kayseri, Kastamonu, İstanbul’dan sonra mekân olarak onun anlam dünyasına bir şehir daha girer. O da Mevlana’nın mekânı Konya’dır. Bu arada İstanbul’da yaşadığı mekânı da unutmamak gerekir. Çamlıca’nın eteklerinde Üsküdar’da

(Acıbadem) yaşaması onun anlam dünyasını tanımamız açısından önemlidir.

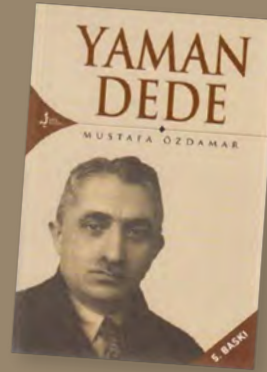
Onun Müslümanlığında elbette ki Mevlana ve iki eseri (Divan-ı Kebir ve Mesnevi ve Ankaravi’nin Mesnevi Şerhi) çok önemli bir payeye sahiptir. Ahmet Remzi Akyürek bu anlamda en tesirli hocasıdır. Hatıralarında özellikle bunun altını çizer.

1940’larla birlikte başta azınlıklara mensup kız ve erkek liseleri olmak üzere çeşitli okullarda Türk Edebiyatı ve Farsça okutan **Yaman Dede**, devlet hizmetinden ayrılmış, bağımsız bir eğitimci olur. Eğitimsizliğin yanı sıra geçim derdi için olsa gerek avukatlık yapmaya da başlar. Aynı dönemde Anadolu’nun pek çok şehrinde Mevlana konulu konferanslar



vermeye başlar. 1941 yılında böyle bir konferans bağlamında Kayseri’ye, doğduğu topraklara yeniden gelir.

55 yaşında iken **15 Şubat 1942 de ismini değiştirir ve Mehmet Abdülkadir KEÇEOĞLU adını alır**. Lakin eşi ve kızı bu kararına karşı çıkarlar. **“Tam kırk yıl bazen sahorsuz bazen iftarsız oruçlar tuttum, ama ailem bunu hiç bilmedi!..”** diyen Yaman Dede aslında malumu ilan etmiştir. O aslında ailesiyle yaşarken de Müslümandır. Müslümanca bir hayat yaşamasına rağmen bunu deklare ettiğinde ailesi karşı çıkmıştır. Hatta rivayete göre Patrikhane de devreye girer. Kimine göre Patrikhane eski dinine dönmesi için, kimine göre de karısından boşanması için baskı yapar. Fakat o, o kadar rikkat sahibi bir insandır ki



kimseyi incitmeden sessizce evden ayrılır ve yalnız yaşamaya başlar. **“Aşkımın bedeli bu yaşananlar. Sizler sakın üzülmeyiniz. Aşk, ıstırapsız olmaz. Size acı vermeye hakkım yok. Bu ev ve içindekiler size kalsın. Elveda!..”** diyerek karlı bir Şubat günü ceketini alıp çıkmıştır.

Uzun süre kendini ilme veren ve yalnız yaşayan Yaman Dede daha sonra ikinci evliliğini yapar. Arkadaşlarının vesile olması ile ilkokul öğretmenliğinden emekli Hatice Hanım’la evlenen Yaman Dede, eski karısı ve kızıyla da kurbiyyet bağıni hiçbir zaman kesmemiş ve onların kendisine muhtaç oldukları zamanda hep yanlarında olmuştur.

Yaman Dede’nin hayatındaki izler ve işaretler de önemlidir bizim için. Onun en önemli özelliklerinden birisi öğrencileri ve hocaları ile veya dostları ile yazışmalarıdır. Kendi

el yazısı ile önemli miktarda mektup yazdığı bilinmektedir.

İstanbul’da yaşarken Pazartesi akşam namazlarını, Cuma günleri ise Cuma namazını mutlaka Eyüp Sultan Camiinde kılar. Onu tanıyanlar bunu sağlığı elverdiği sürece hiç aksatmadığını söylerler.

1962 yılına kadar Bağlarbaşı’ndaki Yüksek İslam Enstitüsü’ndeki (bugünkü Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) derslerine devam eder. 75 yaşındadır. 3 Mayıs Perşembe günü vefat eder ve Karacaahmet Mezarlığına Küçük Selimiye Camiinin (Çiçekçi Camii) karşısına defnedilir.

Şiirlerinden...

“Yanan Kalbe Devasın Sen”

*Gönül hûn oldu şevkından boyandım yâ Resûlallâh
Nasıl bilmem bu nîrâna dayandım yâ Resûlallâh
Ezel bezminde bir dinmez figândım yâ Resûlallâh
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

*Yanan kalbe devâsın sen, bulunmaz bir şifâsın sen
Muazzam bir sehâsın sen, dilerse reh-nümâsın sen
Habîb-i Kibriyâsın sen, Muhammed Mustafâ’sın sen
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

*Gül açmaz, çağlayan akmaz, îlâhî nûrun olmazsa
Söner âlem, nefes kalmaz, felek manzûrun olmazsa
Fîrâk ağlar, visâl ağlar, ezel mestûrun olmazsa
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

*Erir cânlar o gül-bûy-ı revân-bahşın hevâsından
Güneş titrer, yanar dîdârının, bak, ihtirâsından
Perîşân bir niyâz inler hayâtın müntehâsından
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

*Susuz kalsam, yanan çöllerde cân versem elem duymam
Yanardağlar yanar bağrında, ummanlardan nem duymam
Alevler yağsa göklerden ve ben messeysem duymam
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

*Ne devletdir yumup aşkınla göz, râhında cân vermek
Nasîb olmaz mı Sultânım haremghâhında cân vermek
Sönerken gözlerim âsân olur âhında cân vermek
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

*Boynu büktüm, perîşânım, bu derdin sende tedbîri
Lebim kavruldu âteşden döner pâyinde tezkîri
Ne dem gönlüm murâd eylerse taltîf eyle Kîtmîr’i
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh.*

Sözlerinden...

Büyük eserleri büyük âşıklar verir. İnsan, yandığı ölçüde yükselir. Ebediyet sırları ile Rabbani aşk arasında kuvvetli bir bağ vardır.

Aldatıcı sağlık, hastalıktan daha kötüdür. Mütevazı görünen öyle kimseler vardır ki; kendilerini herkesten üstün görürler de tevazuu lütuf gibi etrafa saçarlar.

Yeni olacak hiçbir şey yok. Her şey ezelde olmuş ancak, şimdi görüntü perdeye yansıyor.

Namaz kılmak!.. Aman Allah’ım o ne büyük nimettir! Kanımla, gözyaşımınla abdest alabilsem, kızgın saç üstünde namaz kılabilsem. Yanarak, kavrularak namaz kılabilsem... Namaz kanadını açmadıkça hakikate uçamazsınız!..

Tasavvuf bilmek işi değil; duymak ve olmak işidir.

Vücut babamız Hazreti Âdem, Ruh babamız Hazreti Muhammed’dir. ■

ZAMANTI

Zaman Akıp Gider Durulmadan

Dursun Çiçek

Zamanti adının bir ırmağa ait olduğunu duyduğumda Orhan Gencebay'ın “zaman akıp gider durulmadan” şarkısının alt başlık olarak kullandığım dizesi gelirdi aklıma hep. Zamanın akışını mı anlatmışlar simgesel olarak acaba diye de sorarak... Akan bir suya zamanti adının verilmesi tesadüf olmasa gerek. Su saatleri, su zaman ilişkisi, mevsimlerin dönüşümü zamanın sembolize edildiği en önemli alanlar. Bu durumu belki de en iyi şairler hissediyor. “Zaman bendedir ve mekân bana emanettir” diyen şair ile “ne içindeyim zamanın ne de büsbütün dışında” diyen şairin zamanla ilgili duyguları ve hissettikleri bu hissin en müşahhas hali olsa gerek.



Zamantı'nın ana kaynaklarından Kapuzbaşı Şelaleleri'ni gezerken dilimden Fuzuli'nin Su Kasidesi ve Necip Fazıl'ın Sakarya şiiri hiç düşmemişti. Çünkü her ikisi de bir şairin ruhunda akan ve onun gönlünde anlam bulan suyun zaman içindeki akışı ve manası ile ilgili, kelimelerden ırmak olan ve menziline doğru akan duygulardan, inanışlardan başka bir şey değildi.

İnsan muhayyilesi kelimeyi duyar duymaz ilk çağrışımı anlam olarak niteler. Ancak yine de acele etmemek gerekiyor bu konuda. Bazen yakın çağrışımı anlam olarak kabul ettiğinizde

en zıt anlamı bile dillendirebiliyorsunuz. Bu durumlarda bölgedeki hikâyeler, menkıbeler, edebiyatçı, gezgin veya ozanların anlatımı bizi besleyici bilgilere sahip olabilir. Bölgede aynı isimle yer alan Zamantı Kanyonu, Zamantı Kalesi kelimenin uzun yıllar kullanıldığını ve yerleşik olduğunu göstermektedir. Sonuçta kavramsal anlam bir seyyahattan çok tarihçinin veya coğrafyacının görevi. Biz gezdiğimiz mekânın isminin kökenini mekân ekseninde düşünmek ve anlamaya çalışmakla mükellefiz. Sonuçta seyyahların piri Evliya Çelebi başta olmak üzere pek çok seyyahın isimlendirme konusundaki farklı bakış

açılarını biliyoruz. Hatta kimi seyyahlar gezdikleri mekânın bizzat isim koyucuları olarak da karşımıza çıkar.

Kayseri ile ilgili mekân araştırmaları ve belgeselleri ile tanınan Burhanettin Akbaş'ın Bilge Umar'dan naklettiğine göre; “Zamantı... Adını ilk Anadolu uygarlıkları döneminden alan bir ırmak... Önce adına Onopniktes demişler. Sonra da Tzamandos, Samandos, Samandu, Simandu, Simandav, Zamandu ve nihayet Zamantı demişler... (...) Eski Anadolu dillerine dayanan bu sözcüğün anlamı ‘kutlu ana tanrıçanın halkı’ demekmiş.” Zamantı... İlk çağ Kapadokya’sında önemli

akarsulardan biri. Büyük bölümü doğduğu Kayseri ili topraklarında yer alan bir ırmak. Kayseri’nin Pınarbaşı, Tomarza, Develi ve Yahyalı ilçelerinden geçerek Seyhan nehrine dökülüyor. Seyhan nehrinin en uzun ve en önemli kaynağını oluşturan Zamantı suyu, Uzunyayla’dan Seyhan nehrine kadar 308 km. mesafe kat ediyor.

Zamantı Ovası, Zamantı Kalesi, Zamantı Köyleri, Zamantı Nahiyesi gibi yöremizde bu ismin kullanıldığı birçok yer var.” Pınarbaşı Şerefiye köyünden Çukurova’ya, oradan da Akdeniz’e bir su hikâyesidir Zamantı...



▼ F.: Rabia Yerli





Zamantı... Adını ilk Anadolu uygarlıkları döneminden alan bir ırmak... Önce adına Onopniktes demişler. Sonra da Tzamandos, Samandos, Samandu, Simandu, Simandav, Zamandu ve nihayet Zamantı demişler...

Zamantı, Seyhan Nehri'nin en önemli kolu. Seyhan'a ulaşınca kadar Torosların bütün ara kollarını kendinde toplayarak yoluna devam ediyor. Zamantı, Pınarbaşı ilçesine bağlı Uzunyayla'nın Şerefiye köyünden doğuyor. Pınarbaşı, Tomarza, Develi, Yahyalı ilçelerinden geçerek Adana'ya 80 km. mesafedeki Aladağ ilçesinin Akinek Dağı yamaçlarında Göksu Irmağı ile birleşerek Seyhan Nehri'ni oluşturuyor. Başta da belirttiğim gibi Kapuzbaşı Şelaleleri, Zamantı Nehri'nin en önemli kaynaklarından biri. Yolculuğunda Zamantı'ya Aladağlar'dan, Toroslardan, Tahtalı Dağları'ndan karışan pek çok küçük dereler de var. Boran, Çermişek, Kuş, Tahtacık, Bercan, Tahtalımezar, Kuru ve Alagöz bunlardan bazıları.

Kimi zaman dağların yücelerinden, kimi zaman vadilerin gizeminden, kimi zaman ormanın sessizliğinden akan Zamantı, içinden geçtiği bütün mekânların hikâyelerini, türkülerini, ağıtlarını, şiirlerini de akışında taşır yıllardır. Özellikle yörede yerleşen Avşarların ağıtları, bozlakları, türkülerini Zamantı'nın sesine karışmış, dağlarda yankılanır.

*Duman duman başın görünmez pusdan
Ak sayalı gelinlerin çekilir hasdan
Bir yanın Avşar, bir yanın Elbistan
Zamantı'dan gelir kışın Binboğa*
diyen Dadaloğlu'nun sesini duyarsınız sanki.

Zamantı kaç can aldı bilinmez lakin bir ırmağı verdiği canlarla da bilmek gerek. Sonuçta canı veren de alan da Allah. Zamantı alırken de verirken de bir vesile. Suda boğulanların hikâyesini anlattığı gibi Zamantı; toprağına, taşına, köyüne can kattığı insanların hikâyesini de anlatır. Zamantı kenarında ırmağı bakarken oturduğunu gördüğümüz her kadını yavrusunu bekleyen bir ana gibi düşünüyoruz sanki.



▲ F.: Rabia Yerli



*Dar öğleyin haber geldi
Vurdun dizime dizime
Elin sularında yatar
Sinekler çokmuş gözüne*

*Irmak başında gezerim
Kör olsun öksüz gaderim
Şu fakirlik böyleymiş
Goyun sığırın güderim*

(Kaynak: İsmail Topuz. Nakleden Emir Kalkan)

Zamantı'yı gezerken Orta Anadolu ve Akdeniz'in iklimini aynı anda yaşıyorsunuz. Kimi zaman Orta Anadolu'nun bozkırını besler Zamantı, kimi zaman da Toroslar'ın, Aladağlar'ın ormanlarını ve vadilerini... Ama ırmak boyunca karşılaştığınız insanların ortak paydası aynı: Gönül Zenginliği... Uğradığınız her köyde, her çay ocağında hemen açlığını, susuzluğunuz soruluyor. Çay içtiğiniz hiçbir yerde (yol kenarlarındaki ticari yerler hariç) para veremezsiniz. Varlığı herkes paylaşır belki de önemli olan yokluğu paylaşabilmek. Yani var olanı vermek

nefse ağır gelse de zordur. Lakin olmayanı, az olanı vermek ise gerçekten gönül zenginliğidir.

Zamantı boyunca ırmak kenarında arazisi olanlar dağlardaki insanlara göre elbette daha kıymetli. Dağlardaki insanlar geçimlerini daha çok ormanda çalışarak veya hayvancılık yaparak sağlıyorlar. Buralarda Zamantı vadilerin kanyonların arasından geçiyor ve çevresi kayalık. Düze çıktığında ise bozkır Zamantı ile can buluyor.

Coğrafyacılarımızın verdiği bilgilere göre Zamantı doğal alanı, Erciyes Dağı'nın doğusundaki dağlık araziler ve irili ufaklı düzlüklerden oluşuyor. Pınarbaşı'nı Tomarza'ya bağlayan karayolu, alanın içinden geçiyor. Yağış alanı yaklaşık 8.700 km² olan Zamantı'nın ortalama yıllık akımı 65.603 m³. Irmağın en yüksek debisi saniyede 970 m³'e kadar çıkıyor. Zamantı Nehri, endemik akarsu balıkları açısından büyük önem taşıyor. Türkiye'nin en nadir akarsu balıklarından Barbatula sementica, Barbatula seyhansis ve Salmo platycephelus türleri sadece Zamantı ve kollarında yaşıyor. Nehrin geçtiği vahşi doğa boyunca birbirinden güzel kuşlar, ötüşleri ve neşeli



▲ F.: Yahyalı Belediyesi Arşivi

cıvıltılarıyla, azgın akan sulara eşlik ediyor. Zamantı'nın kuşları ve balıklarının ayrı ayrı araştırılması gerekiyor.

Zamantı'nın yardığı dağlık araziler genellikle ormanlarla kaplı. Nehrin çevresi, dağ bozkırları ve düzlüklerdeki tarım alanlarından oluşuyor. Zamantı ve kolları, dağlık bölge akarsu ekosisteminin dünyadaki en iyi korunmuş örneklerinden birini oluşturuyor. Alanın en yüksek dağı olan Şirvan Dağı'nın üst kesimlerinde ise yüksek dağ çayırları yer alıyor.

Bölge halkı geçimini genellikle tarım ve hayvancılıkla sağlıyor. Bölgede ağırlıklı olarak kuru tarım yapılıyor. Küçükbaş ve büyükbaş hayvan besiciliği bir hayli yaygın. Ancak Zamantı denince son dönemlerde rafting akla geliyor. Irmak; uzunluğu, su debisi, yeraltı geçişleri ve kanyonlarının yanı sıra, profesyonel ve amatör raftingcilerin kullanabileceği parkurları olması nedeniyle yerli ve yabancı raftingcilerin ilgi odağında. Rafting turizmini teşvik için Kayseri Valiliği, Yahyalı ilçesinde her yıl rafting şenliği düzenliyor. Zamantı Irmağı, Nisan – Eylül arasında rafting sporuna elverişli. Sağlık problemi olmayan 15 yaş ve üzeri herkes Zamantı'da rafting yapabiliyor. Zamantı, su düzeyinin en yüksek olduğu bahar aylarında özellikle yurt dışından gelen rafting gruplarını misafir ediyor. Zamantı Irmağı'nın Yahyalı ilçesi sınırları içinde kalan Yeşilköy'den başlayan rafting parkuru, 18 kilometre uzunluğa sahip. Su debisi de rafting için oldukça elverişli. Zamantı, dev kanyonlar arasından geçiyor ve rafting için bu ırmağı tercih edenlere eşsiz doğal güzellikler sunuyor. Toros Dağları arasındaki derin vadilerden geçen Zamantı'da rafting yapanlar kanyonun mavi sularını, coşkulu şelalelerini, eski su değirmenlerini de keşfediyorlar. Biri 78, diğeri 92 metre uzunluğundaki iki doğal köprüünün de altından geçen parkur, rafting yapanlara ayrı bir heyecan vererek Kapuzbaşı Şelaleleri'nde son buluyor. ■

KAYIP SULTAN



Kayseri’ye dünyadaki ilk tıp fakültesini bahşeden hayırsever Türk kadını Melike Gevher Nesibe’ye yaklaşık sekiz asır sonra bu kentte yaşayan, bu topraklarda kadim tarihimizin izlerini süren her birimizin bir teşekkür borcu olduğunu bilmek ve ödemeye çalışmak gerekmektedir.

Prof. Dr. Osman Özsoy

Tarih boyunca dünya üzerindeki ülkeler önce bir toprağı sahiplenmişler sonra üzerinde temsili eserler bırakarak devletlerinin gücünü mühredip, devamlılığını sağlamaya çalışmışlardır. Anadolu’daki yoğun Türk eserlerinin varlığı Kurtuluş Savaşı’ndan sonra çizilen sınırlarımızın teminatı olmuştur. Bu bağlamda Türk eserlerini sinesinde en çok barındıran şehirlerinden biri Kayseri’dir. Yazımızın konusunu teşkil eden ve sekiz asırdan fazla zamandır şehrin merkezindeki bu eser: Şifaiye, Giyasiye, Gevher Nesibe Hastahanesi, Şifa Hatun Medresesi, Kayseri Darüşşifası, Kayseri Maristanı, Kayseri Tıbbiyesi, Şifaiye Hastahanesi, Darüşşifa Medresesi, Medrese-i Darüşşifa isimleriyle bilinirken nihayetinde bugün Selçuklu Uygarlığı Müzesi adıyla anılmaya başlamıştır.* Bunlara ilaveten, Çifte Medrese, Fakülte, Üniversite, Hastane isimleri de halkın kullandığı ve tercih ettiği isimlerdi.

Mezkûr kısa bilgileri yine bir kadın olan Afet İnan’dan aktardıktan

sonra bu yazının sebebi ve başlığı, hayırsever Türk kadını Melike Gevher Nesibe’ye dönelim. Su/İstanbul ve Toprak/Çorum eserlerinin yazarı Buket Uzuner, güzide şehrimiz Kayseri’yi 2016 yılının başında ziyaret etti. Bu sessiz ziyarete ben de eşlik etme fırsatı buldum: Ve o an anladım ki bu şehirle ilgili bir yazının ve eserin kokusunu buram buram hissetmemek imkânsızdı. Bu noktada aklıma ilk gelen: Hem yazara hem yazılacak eserle beraber okuyucuya Kayseri’nin olabilecek en doğru şekilde olumlu tanıtılması oldu. Uzuner’e eşlik ederken aslında şehrin tarihini ve barındırdığı güzellikleri birçok hemşehrimizinden daha iyi bildiğine şahit oldum. İlk ziyaret yeri olarak “Gevher Nesibe’ye gidelim” denildi. “Gevher Nesibe” diye yola çıktık ama varınca anlaşıldı ki bahsedilen yerin yeni adı ve kullanım amacı Selçuklu Uygarlığı Müzesi olmuştu. İlk iç çekiş “Türkiye’de bir kadın adına acaba başka müze var mıydı?” oldu.

Yazar sormadan konuşmamaya, fazladan ve hatta gereksiz ayrıntılara girmemeye özen gösterdim. Zira

yazara bir şekilde etki ederek yönlendirmenin veya gidişatı değiştirecek, senaryoyu etkileyecek ifadelerin hoş olmayacağı açıktı. Kaldı ki romanın kahramanı Su ve Toprak maceralarının ardından zaten üzüyle Kayseri’ye geliyor ve Kapadokya’da dolaşıyordu. Uzuner kitabın ismini ilk defa telaffuz etmesiyle bu serinin Kapadokya’da bitmeyeceğinin işaret fişğini de “Hava”ya göndermiş oldu.

Müzeye gidince ilk fark ettiğim, yazarın “medresenin içinde ise sağ dip köşesinde binayı yaptırana ait olması muhtemel...” bulunan türbeyi büyük bir ihtiramla araması ve gözlemlemesiydi. Yazar doluydu ve hissediyordu. Hem türbeye hem etrafa hızla baktık. Medrese ve Şifaiye arasında gidip geldik, avlularda bakındık. En sonunda “Sultan yok, bulamadım” dedi ve daha önceden hazırlanan doküman ve belgelerde hem Kayseri hem bu binayla özdeşleşmiş tüm resmi belge, kitapçık, makale, kitap, tanıtım ve sitelerde karşımıza çıkan, Melike Gevher Nesibe’yi temsilen uzunca yıllar bu mekânda bulunmuş büst ortada



▲ Sanatçı ve sanata saygı ile Sultan'ın atölyede misafirlik günleri

yoktu. İtiraf etmek gerekirse yokluğu, epey dikkatli olduğunu söyleyen benim de dikkatimi bu ana kadar çekmemiştir.

Müzenin yeni olması dolayısıyla çalışanları da işe başlayalı çok olmamıştı. O gün o mekânda bulunanlara sorduk ve ne yazık ki bu yöntemle bulamayacağımızı anladık. **Sultan kayıptı.** Yazarın sağa sola telefon etme ve sosyal medyada araştırma çabaları da bir sonuç vermedi. Ertesi gün de konu üzerinde çalıştık. Daha önce bu

yapı Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü olduğundan dolayı ilgili üniversiteyle görüştük, sorduk, üsteledik. Uzuner Kayseri'den ayrılırken de aklında ve aklımızda kalan tek başlık vardı artık: **Kayıp Sultan.**

Aradan neredeyse bir yıldan fazla zaman geçmişti, roman yazılmaya başlanmıştı, kentle ilgili bölümleri kaleme alınırken Uzuner ile her görüşmemizde ilk gündem maddesi Kayıp Sultan idi.

Üniversitedeki araştırmalardan da bir şey çıkmamıştı ve neredeyse yeryüzünde bulamayacağımıza inanmaya başlamıştık. Akla gelen en kötü senaryo: Kırılması, bir kenara atılması, çalınması ya da göğe ("Hava"ya) yükselmesi idi.

Derken belediyede çalışan ve aynı zamanda üniversitede görevli olan Osman Yalçın'ın beni ziyareti sırasında konu Sultan'a geldi: "Bir de ben araştırayım" diyerek olaya dâhil oldu. Hemen ertesi gün mutlu haber geldi. Müze bugünkü formatına dönüşünce yıpranmış Sultan Milli Mücadele Müzesi'ne gönderilmiş ve depoda muhafazaya alınmıştı. Müze müdürü Fehmi Gündüz ile görüştüm ve biraz da "Hava" atarak "mümkünse Sultan'ı almak istiyorum" dedim. Tutanakla Sultan'ı almıştık ve gün boyu ofiste tam karşımdaydı artık. Yıpranmış, boyları solmuş, alçıları kavlamış ve zamanın yıpratıcı etkisiyle yaşlanmış bir durumdaydı. Sultan'ı ofiste misafir ederken kısıtlı imkânlarla kimin eseri olduğu bilgisine ulaşmaya çalıştım. Tam da o günlerde kentin en duru zihinlerinden olan Mehmet Çayırdağ'dan sanatçının adını öğrenmiş oldum: Tevfik Elkovan. Kimdi ve hayatta mıydı? Uzun yıllar önce eşi de üniversitede çalışırken beraber 1998'de emekli olmuşlar ve kentten ayrılmışlardı.

Emeklilik dilekçelerinde verdikleri adresten ulaşmaya çalışsam da bilgilerin yetersiz olduğunu anladım. Tekrar Üniversite Personel Daire Başkanlığı'ndan T.C. kimlik numaralarından yola çıkarak iletişim bilgilerine ulaşmaya çalıştım. Haftalar sonra adres, iletişim bilgisi ve isimlerin örtüştüğü ve doğrulandığı bir sonuca ulaşmış oldum (İç İşleri Bakanlığı ve ilgili personele müteşekkirim).

Heyecanla elimdeki telefon numarasını aradım. Tevfik Bey'le tanışacak, ona hikâyeyi anlatacak ve mümkünse Sultan'a da bir heykeltıraş olarak son bir kez daha bakmasını rica edecektim. Telefonu eşi Becahat Hanım açmıştı, görüşme sırasında Tevfik Bey'in emekli olduktan bir müddet sonra (2008) vefat ettiğini üzümlerle öğrendim. Tevfik Bey ile görüşmeyi hayal eden ben, bu durum karşısında ne diyeceğimi şaşırılmışım, adeta dilim tutulmuştu. Son bir nefes ile mümkünse Tevfik Bey'in birkaç fotoğrafını ve özgeçmişini rica edebildim ve telefonu kapattım.

Heykeltıraş Tevfik Elkovan'ın fotoğrafını görünce yüzü tanıdık geldi, öğrencilik yıllarımda kampüste rastladığım biriydi, hatırladım. Kendi halinde çalışan ve bir o kadar da üretken bir sanatçıydı, hüznülenmemek elde değildi. Kendisinin Erciyes Üniversitesi kampüsünde irili ufaklı birçok eseri vardı. Fakat benim en çok merak ettiğim husus, Sultan'a olan ilgisinin kaynağı idi. Zira Melike Gevher Nesibe Sultan'a ait, kabul görmüş net bir suret yoktu. Selçuklu kadını, giysileri, günlük hayatı, kültürü, renkleri bildiklerimizdi. Ama suretler değildi. Bu kadar çok bilinmezliğin ortasında, aradan geçen asırlardan sonra birinin, hele ki bir Sultan'ın büstünü yapmak, cesaret isteyen bir işti. Daha sonra yapılan tüm büstlere esin kaynağı olacaktı bu çalışma ve gerçekten de bu nazarla bakınca Elkovan'ın eseri hele hele üniversite içinde yapılan çalışmaların hepsinin başlangıcıydı, ilham kaynağıydı.

Müzede gezerken Uzuner'in aradığı suretin mekâna yansımaları, sinmişliği var mıydı acaba? Müzeye sık gelip gitmeye başladım, doğrusu kendi kendime ve bu kadar restorasyon, aydınlatma ve iyileştirme geçiren yapıda göremedim. Mezkûr yazıyı¹ okurken birden Afet İnan'ın fotoğrafladığı perişan haldeki Şifaiye'de sanki Sultanı gördüm. Sultan aslında hiç kaybolmamıştı hep oradaydı ve belki de Elkovan bunu ilk fark edendi. Başındaki tacı, örgülü uzun saçları,

¹ Afet İnan, "Kayseri'nin 749 Yıllık Şifaiye Tıp Medresesi", TTK Belleten, XX/78 (1956).



▲ Sultan'ın atölyeden ayrılışı





▲ Tamara'ya Açılan Kapı

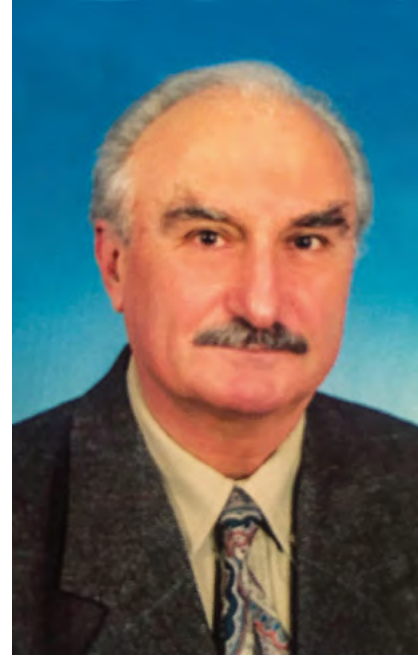
zayıf yüzü çok sarıhtı. Gerçekten heykel-tıraşın esin kaynağının bu gölge sanatı olup olmadığını yaşasa kendi dilinden duymak ya da değilse nereden ilham aldığını, benzettiğini öğrenmek isterdim diye düşünmeden edemedim. Bu tezimi neredeyse doğrulatmak istercesine bazı yazılarda ihtiyaç duyduğum hayali resimleri çizmesini rica ettiğim Tamara Tanbay'a Şifaiye'nin o perişan siyah beyaz fotoğrafını gösterdim. Görmekle kalmayan Tamara birkaç gün Şifaiye'nin kapısının karşısında saatlerce oturarak Sultan ile de tanışmış oldu.

Fakat bu arada ilginç bir gelişme yaşandı ve Tevfik Elkovan'ın Fraktin Kaya Anıtı ile olan ilişkisini öğrendim. İklim ve hava şartları dolayısıyla Deve-

li'de bulunan muhteşem kabartmaların zamana yenik düşerek yıpranması, tahrip olması ve yeterince koruyamama endişesi bu anıtın kalıbının alınmasını icap ettirmiş ve mahir bir heykeltıraş da bu iş için görevlendirilmişti. Alınan kalıpla da yetinilmemiş anıtın replikası devasa bir boyutta yapılarak Kayseri Arkeoloji Müzesi bahçesine özenle konulmuştu. Bu gözle gidip tekrar müzeyi ve anıtı inceledim. Bir tesadüf müydü bilemiyorum ama Elkovan Melike Gevher Nesibe'nin yani bir sultanın büstünü yapmıştı. Elkovan'ın Fraktin Kaya Anıtı'nda çalıştığı tarihteki bir başka güçlü kadın olan Puduhepa'ydı. Puduhepa, Kadeş Antlaşması'nda mühürü olan Kizzuwatnalı (Çukurovalı) Hitit Kraliçesiydi, sultanı. Bu olayı Uzuner'le

paylaşınca “Gördünüz mü, tesadüf diye bir şey yok hayatta” dedi gülerek. Toprak romanında Puduhepa'ya ait bir bölüm vardı; gelin ve işin içinden çıkın artık. Ancak bilge bir bakışa, derin bir analiz yeteneğine ve alışılmadık, duyulmadık bir hikâye anlatma kapasitesine sahip Umay Nine'den başka kime başvurulabilir ki öğrenilsin.

Sıra zamana yenik düşmüş eserin restorasyon ve konservasyonuna geldi. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne gittim. Heykel Bölümü'nde daha önceden de tanıştığım öğretim elemanlarına konuyu açtım. Hiç beklemediğim bir bakış açısı ile karşılaştım: “Bizde emekle ve elle yapılan eserler tektir. Sanatkâra ve sanatına saygıdan bu esere



▲ Heykeltıraş Tevfik Elkovan (1942-2008)

başka birinin dokunması uygun düşmez.” denildi. Evet, mesleki ve ahlaki açıdan son derece kabul edilebilir bir yaklaşımdı. Hem sanatçının hayatta olmaması ki olsa kendisine rica edecektik, hem de eninde sonunda yine bu sanattan anlayan birine tamir ettirme mecburiyetimizin hâsıl olmasını ısrarla belirtince, Tevfik Elkovan'ın mesai arkadaşı Doç. Dr. Osman Yılmaz en mahir öğrencilerinden biri olan Ferhat Yalçın'a bu restorasyon işi için ricada bulundu. Daha sonra yöntem ve kullanılacak malzeme noktasında bölüm öğretim elemanlarının katkılarıyla bir uzlaşa sağlandı.

Elimde malzeme listesiyle Sultan'ı tamir atölyesine taşımak için heyecanla ofise döndüm. Önce özenle Sultan'ı atölyeye taşıdık daha sonra hem taşımaya yardımcı olan hem de malzeme listesini elimde gören Bilgin Yazlık “çorbada bizim de tuzumuz olsun” diyerek malzemeleri tedarik etti. Bu noktadan sonra ara sıra atölyeye uğrayarak çalışmalarını gözlemledim, acelemiz yoktu. Ferhat'a “acelemiz yok, en kaliteli malzemeyi sabırla kullanalım, sen de sanatını göster”

diyerek heyecanla beklemeye başladık. Tüm aşamaları fotoğraflamaya, Elkovan ailesiyle irtibatlaşmaya, Uzuner'e de iyi haberler vermeye devam ettik. Bir ay sonunda girinti-çıkıntı dâhil aslına sadık kalarak, bilinen rengini muhafaza ederek, sağlamlaştırarak Sultan'a tekrar kavuşmuş olduk. Artık yeri ilk aldığımız yer olan Milli Mücadele Müzesi olmalıydı. Atölyeden yine Bilgin ile beraber taşıma işlemini gerçekleştirip, sağ salım yetkililere teslim ettik.

Kayseri'ye dünyadaki ilk tıp fakültesini bahşeden hayırsever Türk kadını Melike Gevher Nesibe'ye yaklaşık sekiz asır sonra bu kentte yaşayan, bu topraklarda kadim tarihimizin izlerini süren her birimizin bir teşekkür borcu olduğunu bilmek ve ödemeye çalışmak gerekmektedir. Bunun için çabalamak, gayret gösteren başta Tevfik Elkovan olmak üzere Buket Uzuner'lerin ve isimsiz kahramanların varlığının gelecekte yapılacak iyi işlerin habercisi olmasının mutluluğu elbette tarif edilemez. Elkovan ve Uzuner'lerin katılacağı bir açılıшта Sultan'ın ilk yerine nakledilmesi müzenin Hava'sını da değiştirecektir. Kayıp Sultan'ı bulduktan sonra bu şehrin yapamayacağı bir şeyi düşünmek mümkün değil. Kaldı ki Afet İnan'ın Kayseri'yi ziyaretinde Şifaiyenin perişan halini müşahade edip birçok kurtuluş yolu önerisi yanında “Şifaiyenin tamiri, ihyası için Belediyenin doğrudan doğruya işi ele almasıyla...” en güçlü ihtimali belirtmiştir. Kadere bakın ki gerçekten de yarım asır sonra Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin doğrudan doğruya işe el atması hem yapıyı kurtarmış hem de şehre derin mana köklerine sahip yeni ve modern bir müze kazandırmıştır. ■



TALAS AMERİKAN

Kız / Erkek Koleji ve Hastanesi

Mustafa Cingil

Kayseri'yi bilip de Talas'ı, daha doğrusu Talas ilçesini bilmeyen yoktur. Fakat eski nesil çok iyi bilse de yeni neslin bilmediği, belki de hiç duymadığı bir konudur Talas Amerikan Koleji ve Hastanesi. Eskiler için Talas ve kolej adeta özdeşleşmiş gibi olsa da yeni nesil için bir meçhuldür. Bu yazımda daha çok yeni nesle kolej ve hastaneyi anlatırken aslında ne için ve kimler tarafından kurulduğunu ve o dönemin hassasiyetlerini de bir bakıma göstermiş olacağım. Eskilerimiz için de malumun tekrarı gibi olsa da, bilgileri şöyle bir tazelemek faydalı ve hoş olacaktır.

Okulu ve hastaneyi anlatmadan önce aslında konunun özü de olan “misyonerlik” hakkında biraz bilgi vermeliyim. Misyon kelimesi Latince “Mittere”den gelmekte olup anlamı “göndermek”tir. Fransızca’ya “misyon” olarak geçmiş, “bir kimseye verilen özel görev” anlamını kazanmıştır. Misyon kelimesinden gelen Misyonerlik “bir dinî teşkilat kurarak, din propagandası yaparak insanları o dinin etrafında toplamak” anla-

mındadır. Yani genel anlamda “başka dinde olanları kendi dinine kazandırma faaliyetleri”, özelde ise “Hristiyan olmayan ülkelerde Hristiyanlığı ya da belli bir mezhebini yaymak” anlamını taşır. Bu yayma yolunda görev alan rahip, papaz, eğitim ve sağlık görevlilerine de “misyoner” denilmektedir. Konu Hristiyanlığı yaymak olunca bu manada ilk misyonerler ise Hz. İsa’nın on iki havarisidir. Ancak onlarınki Filistin’le sınırlı kalmıştır. Aslen bir Yahudi olan Pavlos sayesinde Yunanistan ve Makedonya’da Hristiyanlık yayılmış, M.S. 375 yılında Roma İmparatorluğu’nun resmi dini olmuştur. Bundan sonraki yoğun misyonerlik faaliyetleri neticesinde Doğu ve Kuzey Avrupa’da yaşayan Slavlar Hristiyanlaşmışlardır.

TÜRKLER ÜZERİNDE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ

Türkler, Ortaçağ’da yoğun olarak Hristiyan misyonerlerle karşılaşmışlardır. Günümüzde Kırgızistan sınırları içinde bulunan Talas, Türklerin de yardımı ile fethedildiğinde (893) oradaki kilise camiye çevrildiğine göre misyonerlik faaliyetleri ata topraklarında çok daha önce başlamıştır. Asıl Hristiyanlaşma Attila’nın Doğu Avrupa’yı fethetmesinden hemen sonra başlamış (375-1250), Karadeniz’in kuzeyinden Avrupa’ya gelen Türkler; Hunlar, Avarlar, Macarlar, Bulgarlar, Peçenekler, Kumanlar (Kıpçaklar), kısmen Hazarlar (Hazarlar’ın yönetici tabakası Yahudi idi) ve Sabarlar etkilenmişler, Hristiyanlığa geçen Türkler millî kimliklerini kaybederek Slavlaşmışlardır. Daha Göktürkler zamanında başka dinlerle temas başlamıştı. Bilge Kağan, Çin’in gelişmişliğini dinlerine, yani Budizm’e bağladığından, Budizm’e ilgi duymuş, dahası Çin’den rahipler bile getirtmiş idi. Ancak Vezîri Tonyukuk, buna şiddetle karşı çıkmış ve yerleşik

düzene geçmenin avcılığı ve buna bağlı olarak savaşçılık kabiliyetlerini zaafa uğratabacağını, dahası Budizm’deki hayvan eti yasağının halkı düşkün hale getireceğini, Budistler’in miskin hayatının Türklerin yapısına asla uymayacağını bildirmiş, ileride haklılığı da ortaya çıkmıştır.

Türklerin İslamiyet’e geçişleri ise daha kolay olmuştur. Müslüman tüccarlar sayesinde İslamiyet’i tanımışlardır. Türkler’in İslamiyet’i kabul etmelerinde en büyük iki sebep vardır; ilki kendi inançları olan Göktengri inancı gibi İslamiyet’te de tek Tanrı olması, diğeri ise İslamiyet’teki “cihad”ın Türklerdeki “cihan hâkimiyeti” ile örtüşmesidir. Türklerin İslamiyet’i kabulü ile de İslamiyet çok daha geniş coğrafyalara ulaşmıştır.

OSMANLILAR DÖNEMİNDE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ

Osmanlı Devleti topraklarına gelen ilk misyonerler, Katolik Cizvitler (1583) ile bu mezhebin reform hareketleri sonucu ortaya çıkan diğer tarikatları olan Kapuçin ve Lazarist misyonerlerdir. Aslında bunların amacı “Düşman Kardeşler” olarak bilinen Katolik ve Ortodoksları birleştirmek ve bu uğurda da Osmanlı toprakları içinde bulunan başta Rumlar ve Ermeniler olmak üzere diğer azınlıkları Katolikleştirmekti. Osmanlı Devleti’nin yabancılara verdiği imtiyazlar sayesinde özellikle de Fransız misyonerler arzu ettikleri ortama kavuşmuşlardı. 1637 yılında, Kapuçin misyonerlerce İstanbul’da elçililikler ve tüccarlar için görev yapacak “Dil Oğlanları” olarak anılan tercümanları yetiştirmek gayesi ile “St. Louis Kapuçin Papazlar Koleji” kurulmuştu. Her ne kadar bu faaliyetler yapılsa da misyonerlik faaliyetleri asıl 19. yüzyılda en parlak dönemini yaşamıştır. Özellikle de Protestan “Amerikan Board Teşkilatı” bu faaliyetlere öncülük etmiş Anadolu’da yoğun faaliyetler içine girmiş-

lerdir. Onların da ilk hedefleri, Katolik ve Ortodoks azınlıklar ile Müslümanlardı. 1786 yılında İstanbul’a, 1797’de İzmir’e ve 1800’de İskenderun’a gemilerle gelenler bunların ilk temsilcileri idi. 1811’de İzmir’de açılan “Amerikan Ticaret Odası” ile başlayan ve 1830’da Amerikalıların biraz da baskısıyla imzalanan “kapütüler haklar”(imtiyazlar) sayesinde faaliyetler daha da yoğunlaşmıştır.

Öncekilere göre daha planlı ve sistematik olan bu faaliyetler neticesinde Osmanlı Türkiye’sini üç ana misyona ayırmışlardı. Buna göre, Trabzon-Mersin arasına çekilen çizgi ile “Doğu ve Batı Misyonu” oluşmuş, Mersin-Halep arası bölge ise “Merkez Misyonu” olmuştu. Batı-Misyonu kendi içinde istasyonlara ayrılmış; 1831’de İstanbul, 1834’te İzmir, 1835’te Trabzon, 1858’de Sivas-Merzifon ve 1854’te Kayseri istasyonları kurulmuştu.



Osmanlı Devleti içinde cereyan eden 1826 Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılması, 1839 Tanzimat Fermanı, 1856 Islahat Fermanı, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı ve 1876 I. Meşrutiyet gibi önemli olaylardan sürekli faydalanmışlardır. Öyle ki Amerikalı Dr. Earle “Misyonerler dünyanın hiçbir yerinde, Türkiye’deki kadar emperyalizme hizmet etmemişlerdir” demiştir. Daha 1893 yılına gelindiğinde Anadolu’da 1317 misyoner, 4085 öğrenciye hizmet veren 5 kolej, 80 ortaokul, 530 ilkokul faaliyet göstermekteydi. Daha birkaç yıl sonrasında, yani 1897’de öğrenci sayısının

toplamda 27.400’e ulaşması faaliyetin hızını gözler önüne sermektedir.

Başlarda Anadolu’daki bu faaliyetler çok da kolay olmamıştır. Halkın Frenk giysilerine aşına olduğu batı bölgelerinden doğuya doğru gidilince, farklı ve yabancı olmanın zorluklarını hissetmişlerdir. Anadolu’nun içlerinde kıyafetlerini değiştirmişler, başlarına sarık sarmışlar, sakal bırakmışlardır. Bir misyoner bulunduğu ortama artık alıştığını ifade etmek için “artık kahvaltıda zeytin yiye biliyorum” demiştir. Tıp ile büyüünün, bilgi ile hurafenin birbirine karıştığı 19. yüzyılda bu faaliyetler sırasında garip olaylar da olmuyor değildi. 1827 yılında Gridley adında bir misyoner, New York Yale Üniversitesi’nde öğrencilik yıllarında dağcılık yapmasından dolayı, köylülerin tüm uyarılarına rağmen Erciyes’in zirvesi için yola koyulmuş, ancak tipiye yakalanmış, akabinde köylüler tarafından yaralı halde bulunmuş, Endürlük’te ölmüş, oraya defnolunmuştur. Yine kimya deneylerinin yapıldığı okulda, halkı Protestan mezhebine sokmak için aslında büyü yapıldığı söylentileri çıkmıştır. Kimya öğretmeni Mr. Sahakyan da aslında bir büyücü (?) idi. Kâğıtları yuvarlak yuvarlak kesiyor, altın oluyordu.(!) Bunları Protestan olanlara veriyor, onlar da bu altınları ceplerinde taşıyor, yaşamları boyunca harcıyor harcıyor bitiremiyorlardı.(!)

Misyonerler arasında fotoğrafçı olanlar da vardı. 1840’larda çıkan söylentiye göre de, misyonerler evlerine gelenlerin fotoğraflarını çekiyorlar, bir suretini kendilerine verirlerken diğerini de evlerinin duvarına asıyorlardı. Eski mezhebe dönen olursa onun resmine ateş ediyor, o kişi de nerede olursa olsun ölüyordu.(!)

Misyonerlik faaliyetleri sadece okullar ile sınırlı değildi, basın yayının yanı sıra sağlık hizmetleri ile de yürütülüyordu. Bunların en önemlileri ise, Kayseri, Antep ve Merzifon hastaneleri idi. Sağlık alanındaki görüşlerini ise şu şekilde

açıklamaktaydılar: “İnsanın olduğu yerde acılar vardır. Acıların olduğu yerde ise doktorluğa ihtiyaç vardır. Doktorluğa ihtiyacın olduğu yerde de misyonerlik için uygun fırsat vardır!”

KAYSERİ’DE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ

Amerikan Board Teşkilatı – ABCFM (The American Board of Commissioners for Foreign Missions), Kayseri İstasyonu’nda Batı-Misyonuna bağlı olarak faaliyetlerde bulunmuş, önce merkez Kayseri iken daha sonra uç istasyon olarak kurulan Talas istasyonunun daha önemli hale gelmesi ile Talas “merkez istasyon” olmuştur. Orada açılan kız ve erkek kolejleri ile hastaneden dolayı Talas, Amerikan Board Teşkilatı içinde en önemli yer haline gelmiştir. Bu çalışmaların temelini “Pazar Okulları” ve “ilkokullar” oluşturmuştur. Bu amaçla ilk Pazar Okulu, 1861 yılında Kayseri’de daha sonra 1870’te Talas’ta açılmıştır. Ardından kız okulu, erkek okulu ve önce küçük bir dispanser, devamında da hastane faaliyete geçirilmiştir.

TALAS AMERİKAN KIZ OKULU

İlk zamanlarda bölge halkının fakirliği, kızların erken evlenmesi, eski kiliselerin muhalif duruşu gibi sorunlar yüzünden tüm giderler kurum tarafından karşılanmasına rağmen çok az kız öğrenci kaydolmuştur. Hatta yatılı olan 2 öğrenciyi dönmezler diye, tatilde köylerine göndermemişlerdir. Okulu cazip kılmak amacıyla öğrencilere saç tarama, yüz yıkama ve basit el beceri ve alışkanlıkları kazandırılmaya çalışılmıştır. Başlangıçta 2 öğrenci ile başlayan okula rağbet giderek artmıştır. 1871 yılında, Sarah A. Closson ve Ardele Griswold’ün öncülüğünde Talas Amerikan Kız Okulu kurulmuştur. Talas’ta açılan ilk Amerikan Okulu olma

özelliğini de taşıyan okul daha çok bölgede bulunan Rum ve Ermeni ailelerin çocuklarına hitap etmekteydi. Okul ilk faaliyetine Aşağı Talas Bölgesi’nde geçmiş, ancak bu yerin fiziki yetersizliği yüzünden 1874 yılında başka mahallede başka bir binaya geçmiştir. Burasının rağbet görmesi ile de daha büyük bir binaya ihtiyaç duyulmuştur. Okul, Amerika’daki Ermeni cemaatlerinin yardımı ile 1889 yılında Yukarı Talas’ta “Paşa Konağı” ya da “Arslanlı Konak” olarak bilinen iki katlı bina satın alınarak oraya taşınmıştır. 23 Eylül 1889 yılında eğitim vermeye başlasa da okul, II. Abdülhamid’in 30 Aralık 1891 tarihinde “tüm gayrimüslim ve yabancı okullarının ruhsat alması” emrine rağmen yaklaşık 10 yıl ruhsatsız eğitim vermiştir. Ancak 22 Aralık 1901 tarihinde ruhsat almıştır.

Okul zaman içinde ilk, orta ve lise seviyesinde eğitim verir duruma gelmiştir. Ermenice ve Rumca gramer, İncil eğitimi, Osmanlıca Ahit, Osmanlıca yazma ve gramer dersleri Türkçe olarak verilmiştir. Ayrıca sonraki dönemlerde İngilizce, botanik, cebir, psikoloji ve pedagoji dersleri düzenli olarak verilmiştir. Eğitim süreci içerisinde kızlara iyi bir ev hanımı, iyi bir ev idaresi, iyi bir anne eğitimleri de verilmekteydi. Başlangıçta okuldaki Ermeni kız öğrencilerin, Rum kız öğrencilere oranı 1/6 iken zaman içerisinde eşitlenmiştir. İlkokuldan sonra 7 yıllık lise eğitimi verilen kolejden mezun olan kızlar diğer şehirlerdeki misyoner okullarında ve hastanelerde görev almaya başlamışlardır.

1871-1915 yılları arasında yatılı ve gündüzlü olarak eğitim veren Kız Okulu, 1914 yılında I. Dünya Savaşı nedeniyle Amerika’nın savaşa girmesi ve yardımlarının azalıp aksaması, yine savaş nedeniyle Osmanlı Devleti’nin cami, okul gibi yerleri hastane olarak kullanmaya başlaması ile 1916 yılında savaş döneminde hastane, sonrasında ise yetimhane olarak kullanılmak suretiyle kapanmıştır. 1967

yılına kadar, Talas Amerikan Hastanesi ve Talas Amerikan Erkek Koleji'nin ek binaları olarak kullanılmıştır.

TALAS AMERİKAN ERKEK KOLEJİ

Talas Amerikan Erkek Okulu, 1889 yılında Bay Henry K. Wingate tarafından Aşağı Talas'ta açılmıştır. Aslında bu okul ilk kez 1882 yılında Bay James Fowle tarafından ilkokul olarak açılmış, daha sonra Wingate'e devredilmiştir. Devredildiği yıl olan 1889, okulun kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir. Başlangıçta ruhsatsız



olan okul 22 Aralık 1901 tarihinde resmi iznini almıştır. Önceleri 4 yıl ilkokul, 7 yıl ortaokul şeklinde eğitim vermekteken daha sonra 4 yıl ortaokul, 5 yıl lise şeklinde eğitim vermeye başlamıştır. 1906 yılında Yukarı Talas'ta “Eski Bina” olarak bilinen yer satın alınarak 2 Ekim 1907'de faaliyete geçirilmiştir. Yine bu yıl, Amerikan Devletinin baskısı ve aksi takdirde diplomatik ilişkilerin kesileceği tehdidi ile 400 kurumdan 10 tanesinin “tescil” işlemleri yapılmıştı. Talas Amerikan Erkek Koleji bu 10 okuldan biriydi. Okulda İngilizce, Ermenice, Rumca, Fransızca dil dersleri yanında fizik, kimya, cebir, geometri, coğrafya, botanik, müzik, resim ve İncil dersleri verilmekteydi. Son sınıflara seçmeli olarak, trigonometri, yüksek cebir ve güzel konuşma sanatı dersleri veriliyordu. Spor faaliyetleri

olarak da atletizm, futbol, basketbol ve masa tenisi vardı. Kolej'den mezun olan öğrenciler, yeterli donanımına sahip olarak Amerikan Board'a ait yakın diğer şehirlerdeki okullarda görev almaktaydılar. I. Dünya Savaşı'ndan önce, yatılı ve gündüzlü olarak kız ve erkek öğrencilerin eğitim gördüğü okul, savaş sırasında öğretmen ve öğrencilerin dağılması ve yetersizlikler nedeniyle kapanmıştır. Osmanlı Devleti tarafından Türk Hastanesi olarak kullanılmış, 1919-1923 yılları arasında yetimhane olarak kullanılmıştır.

TALAS AMERİKAN HASTANESİ

Misyonerlik faaliyetleri, okulların yanı sıra sağlık sektörü kullanılarak da yapılıyordu. Bunlardan en önemlileri Kayseri, Antep ve Merzifon Hastaneleri idi. Dr. William S. Dodd ve eşinin 18 Temmuz 1892 yılında Kayseri'de açtığı dispensar, ilk misyoner sağlık kuruluşudur. Ahırdan bozma bir yerde faaliyete geçen dispensar daha sonra Talas'a taşınmıştır. Kısıtlı imkânlarla hizmet veren klinik, bazen bu yüzden kapalı kalmak zorunda kalıyordu. 1897 yılında Dr. Dodd Amerika'ya giderek dispansere destek arar. Hatırı sayılır miktarda yardım toplayarak tekrar Talas'a döner. Tüm donanımları yenilenince dispensar toplum tarafından saygın bir sağlık merkezi olarak görülmeye başlar. Bu arada büyümek için Osmanlı Devleti'nden “Hastane” talepleri sürekli reddolunmaktadır. 1900 yılında yandaki bina satın alınarak dispensar biraz daha büyütülür. Hükümetle süregelen görüşmeler sonucu 70 yataklı bir hastane izni alınır. Artık hastaneye Amerika'daki cemaatlerden sürekli yardımlar da akmaya başlamıştı. 1905 yılında hastanede 342 hastanın yatarak, 8186 hastanın ise dispanserde ayakta tedavi olduğu, bir önceki yıl ise 95'i Müslüman olmak üzere 285 yatan hastanın tedavi

olduğu kayıtlarda geçmektedir. 1912 yılı kayıtlarında, dispensar kısmının biraz daha genişletilmiş olduğu ve ayakta hasta sayısının 3832 olduğu, yatan hasta sayısının 616 olduğu, bunlara ilaveten 785 ameliyat yapıldığı görülmektedir.

Bu dönemde kayıtlarda Talas'ın nüfusu 10.000 olarak geçmektedir. Görüldüğü gibi okullarda temas öğrenciler ve öğrenci velileri ile sınırlı iken, “Tıbbi Misyonerlik” ile halkın neredeyse tamamına ulaşmışlardır. Dr. Dodd'un 1930 yılında kaleme aldığı hatıralarında, “Yaşlı bir hoca fıtık ameliyatı olmak için gelir. Ameliyat sonrası yataktan kalkamayacağını dolayısıyla günde beş kez namaz kılamayacağını söylediğimizde kafası karışır. Ancak yanına biraz toprak konulursa bu vazifesini yatarak da yapabileceğini söyler. Fakat biz hastane hijyeni açısından toprağı sokamayacağımızı söyleyince biraz düşünür ve evden ailesinden kendisi için namaz kılmalarına karar verir” şeklinde anekdot verilmiştir.

Bu çerçevede misyoner hemşirelere; “yalnız hastaların acıları ile uğraşılmaz, onlara İsa Peygamber de anlatılmalı” şeklinde misyon yüklenmiştir. Bu misyon Talas'ta anneler arasında toplantılar düzenlemek, anne ve çocuk sağlığı hakkında bilgiler vermek, hastalıklar hakkında anneleri bilgilendirmek şeklindeki sosyal faaliyetler sırasında yerine getiriliyordu. I. Dünya Savaşı sonlarına doğru cephelerden gelen yaralıların tedavisi için Osmanlı Devleti tarafından hastaneye el konulmuştur. Daha sonra yetimhane olarak kullanılmış, 1927'de tekrar açılarak 1967 yılına kadar faaliyet göstermiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE DURUM

24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması ile kapitülasyonlar kaldırılmış, bu yabancı okullar sıkı denetim altına alınarak millî

ve lâik eğitim veren kurumlar haline getirilmiştir. Bununla alakalı çıkarılan kanun ve genelgelere uymayan okullar kapatılmıştır. **Bu süreçte Talas Amerikan Erkek Koleji, Amerikalı eğitimcilerin idaresinde bulunan bir yabancı okul olarak kalmış, ancak misyoner okulu statüsünden çıkarılmıştır.** 1923'te Rum ve Ermeni öğrencilerin başka yerlere gönderilmesiyle okul 1925'e kadar kapalı kalmıştır. 1925 yılında Tarsus Amerikan Koleji'nden gelen Paul E. Nilson tarafından, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan da gerekli izinler alınıp, “Ticaret ve Sanat derslerine fazla yer verilmesi” şartıyla 15 Ekim 1928'de tekrar ortaokul olarak faaliyete geçirilmiştir.

Artık Türklerin de yararlandığı bir okul haline gelmiştir.

Okulda İngilizce, Türkçe, işletme, ticaret dersleri yanı sıra meslekî dersler, mekanik çizim, atölye matematiği, tornacılık, dökümcülük, kaynakçılık, freze kullanımı, marangozluk eğitimleri de veriliyordu. Buradan mezun olanlar eğitimlerini devam ettirmek isterlerse, lise için Tarsus Koleji'ne daha yükseği için ise Robert Koleji'ne gitmekteydiler.

1950'lerde Amerikan okullarından sadece İzmir, Tarsus, Üsküdar ve Talas kalmış, Talas Amerikan Koleji 1966-67 yılına kadar eğitim faaliyetine devam etmiştir. Bu dönemde başarılı ve oldukça verimli eğitim vermiş, çok renkli bir dönem geçirmiştir. Birçok ünlü (Ayhan Sicimoğlu, Mete Akyol, Türker İnanoglu gibi) sanatçı, yazar ve ticaret adamları Talas Amerikan Koleji'nde eğitim görmüştür.

Bu okulun ortaokul bölümünü bitiren öğrencilerden çoğu Kayseri Hava İkmal Bakım Merkezi ve Askeri Ana Tamir Fabrikaları'nda görev almış, İngilizce bilgilerinden dolayı fabrikaların kurulumunda, gelen malzemelerin montajında yabancı uzmanlarla kolayca iletişim kurarak büyük hizmet görmüşlerdir. Kolej birçok ünlü yetiştirmiş, birçoğu



da yüksek makamlara gelmiştir. Yine o dönemde dersler dışında çok “ilginç faaliyetler” de göstermişlerdir. Bunlardan en ilginç olanı ise bir grup öğrencinin Ali Dağı'na tırmanıp taşlarla çok uzaklardan bile görülecek şekilde Talas'ı sembolize eden “T” harfi yazmalarındır. İki yıl sonra Cumhuriyeti simgelemek adına yanına “C” ekleyerek “TC” yazmışlar, 1968 yılına kadar da Cumhuriyetin kaçınıcı kuruluş yılı ise onu roma rakamı ile (yirminci yılı XX gibi) yazarak gelenekselleştirmişlerdir.

1961 mezunu Uygur Kocabaşoğlu kaleme aldığı o günleri anlatan “Bir varmış bir yokmuş” adlı eserinde; “Okul dışına çıktığımızda Talas ya da Kayseri'de sayıca az yakalandığımız durumlarda, okul rozetimizi almak için ya da “Koleç Bebeleri” nidalarıyla üzerimize saldırdığı olurdu. Bunlardan da ciddi bir şey çıkmazdı. Talas, benim okuduğum yıllarda (1956-1961) farklı bir kimlik kazandırdı bizlere. Bunun kuşkusuz artıları kadar eksileri de vardı. En büyük artısı, bizleri ömür boyu ayrılmaz dostlar (ama Sıkı Dostlar/Goodfella: Scorsese değil!) ve düşünen, sorgulayan bireyler haline getirmesi; en büyük eksisi de biraz asosyal bir hale sokmasıydı. Biraz kendini beğenmişlikle sokaklarda dolaşır, lisede ve üniversitede arka sıralarda oturur, hep birlikte olur, aynı evlerde kalır, yaz tatillerinde birlikte gezer eğlenir, maçlara, konserlere birlikte gider, kısaca küçük bir kast oluştururduk. (Bunları, kuşkusuz kendi şahsım ve yakın grubum adına ileri sürüyorum; bütün Talaslılara genellenmesi doğru olmayabilir.)”

1967 yılında kapandıktan sonra bir dönem boş kalan binalar, 1974 yılında TV paket yayın merkezi olmuş, daha sonra 1976'da Kayseri Beden Terbiyesi'ne geçmesiyle spor ve kamp tesisi olarak kullanılmıştır. 1978 yılında Erciyes Üniversitesi'ne devredilmiş, sosyal tesis olarak hizmet vermiştir.

Günümüzde Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden restore edilmiştir. Okullardan seçilen özel ve üstün zekâlı öğrencilere yatılı olarak gerek matematik, fen, yabancı dil ve sosyal bilimler dersleri gerekse de kitap okuma, özel hafıza teknikleri ve güzel sanatlar dallarında Büyükşehir Belediyesi desteğinde eğitim verilmekte olup Cumhuriyet dönemindeki hava adeta yeniden oluşturulmuştur. ■

Kaynaklar

- **Amerikan Board Belgelerine Göre Talas Amerikan Kız ve Erkek Kolejleri** (Dr. Cenk Demir)
- **Kuruluş Gelişim ve Değişim Süreçleriyle Talas Amerikan Koleji** (Dr. Mehmet Emin Elmacı - Uzm. Öğr. Burcu İyigör)
- **Misyonerlik ve Türkiye'ye Yönelik Misyonerlik Faaliyetleri** (Prof. Dr. Remzi Kılıç)
- **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e; Misyonerlerin Türkiye'deki Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri** (Dr. Ayten Sezer)
- **Türk Amerikan İlişkileri / Toplumsal Tarih Dergisi** (Esra Danacioğlu)
- **1900'lerin Başında Kayseri Amerikan Hastanesinin Faaliyeti** (Prof. Dr. M. Mümtaz Mazicioğlu, Prof. Dr. Nihal Hatipoğlu, Prof. Dr. Hasan Basri Üstünbaş)
- **Kayseri Amerikan Hastanesi (1887-1967)** (Doç. Dr. Özgür Yıldız)
- **Amerikan Misyonerlerin Anadolu Topraklarındaki Sağlık Faaliyetleri ve Ermeniler** (Prof. Dr. Ercan Haytoğlu)
- **Bir Varmış Bir Yokmuş: Talas Amerikan Koleji** (Uygur Kocabaşoğlu – 1961 Mezun)



Şüphesiz bir toplumun gelecekle ilgili hedefleri devlet bilinci ve şuuru ile ilgilidir. Üniversiteler, kültür ve sanat ile ilgili kurum ve kuruluşlar ve özellikle de Belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimler bu bilinç ve şuurun taşıyıcısı ve uygulayıcıdır. Çünkü gelecek bugündür.

Pınar Aslan Karabulut

Toplumları nitelikli hale getiren gençlerle ilgili yaptıklarıdır. Bugünü müreffeh şekilde yaşamak tek başına yeterli değildir. Bugün müreffeh şekilde yaşanırken geleceğe yatırım yapılmamışsa, bir süre sonra zeval yani çöküş başlar. Bunu engellemenin yolu da gençlerle ilgili alınan kararlar, onlarla ilgili kurgulanan ve düşünülen gelecektir. Bir toplumun geleceği gençleri üzerine kurulur. Tarih bizim bugünümüze geçmişiyle ışık tutarken, gelecek de gençler üzerine düşünülen, hedeflenen projeleri ve hayalleri ile ışık tutar. Bir başka deyişle özellikle bugün gençlerinize ne yapıyorsanız gelecekte kendinize onu yapıyorsunuz demektir.

Şüphesiz bir toplumun gelecekle ilgili hedefleri devlet bilinci ve şuuru ile ilgilidir. Üniversiteler, kültür ve sanat ile ilgili kurum ve kuruluşlar ve özellikle de Belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimler bu bilinç ve şuurun taşıyıcısı ve uygulayıcıdır. Çünkü gelecek bugündür.

Bu anlamda Kayseri Büyükşehir Belediyesi yayınladığı kitaplar, çıkardığı dergiler, açtığı kütüphaneler ve gençlik merkezleri ile geleceği bugüne taşıma şuuru ile hareket ediyor. Kayseri tarihinde

bir dönem hastane ve eğitim merkezi olarak kullanılan Amerikan Koleji sözünü ettiğimiz gençlik merkezlerinden birisi haline getirildi.

KAYMEK Talas Gençlik Merkezi olarak hizmet veren tesis, Kayseri ve civarında Talas Amerikan Koleji olarak bilinmektedir. 1889 yılında Osmanlı Devleti'nde misyonerlik çalışmaları yürüten ABCFM (Amerikan Board of Commissioners for Foreign Missions) örgütü tarafından kurulmuş, 1928 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı nezaretinde ortaokul olarak hizmet vermiştir. 1967 yılında kapanan kolej, 1974'te Beden Terbiyesi tarafından satın alınarak milli takım kamp yeri olarak hizmete açılmıştır. 1976 yılında bina Gençlik ve Spor Müdürlüğü'ne devredilerek Güreş Milli Takım Kampı olarak zamanımıza kadar hizmet vermiştir.

2017 yılı itibarıyla Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne devredilen 2300 m² alana sahip tesis, aslına uygun olarak restore edildikten sonra Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından şehrimize eğitim merkezi olarak yeniden kazandırılmıştır. Yenileme çalışmalarının tamamlanmasıyla 3 Temmuz 2017 tarihi itibarıyla

faaliyetlerine başlayan KAYMEK Talas Gençlik Merkezi, Kayseri merkez ve çevre ilçelerinde LGS'de (Liseye Geçiş Sistemi) başarılı olmuş yüzlerce öğrenciye kamp merkezi olarak hizmet vermektedir. Bugüne dek 15 kamp programı ile 420 başarılı öğrenciye ev sahipliği yapmıştır.

24 oda ve 59 yatak kapasitesi, spor alanları ve oyun salonları, 60'ar kişilik akıllı tahtalı derslikleri, sanat atölyeleri, zengin kütüphanesi ile Kayseri'ye hâkim bir noktada bulunan tesis, başarılı gençlerin yıl boyu faydalandığı yatılı bir eğitim yuvası olmuştur.

Güz ve yaz dönemi olmak üzere iki farklı dönemde Kayseri'nin her noktasından gelen öğrenci grupları ile uzun ve kısa vadeli eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Yaz dönemlerinde, LGS'de belirli puan barajını geçen öğrenciler, birer haftalık kamp programlarına davet edilmektedirler. Bu kamp programı süresince öğrenciler değerler eğitimi, sanat dersleri (çini süsleme, filografi ve ebru boyama), bilgisayar kodlama dersleri, tahlilli kitap okuma, sportif faaliyetler (futbol, basketbol, yüzme, tenis, badminton), sinema, bilim merkezi gezisi gibi etkinlik ağırlıklı bir hafta geçirmektedirler.

Eğitimlerinin temelinde, değişen dünyanın getirisi ve millet bilincinin gerekliliklerinden doğan nitelikli insan olma felsefesi vardır. Burada kalan öğrenciler sadece sayısal-sözel becerilerini geliştirmez, bununla birlikte dil gelişimini de sağlamakla mükellef olduğunun bilincindedir.

İçerisinde yemekhanenin de bulunduğu tesiste öğrenciler yemeklerini yerken, aynı zamanda yemek yapmayı öğrenirler. Bir haftalık kamp programı sonrasında, dönem içinde de tesiste eğitim görmek isteyen öğrencilerden başvurular alınır. Güz dönemine kabul edilen öğrenciler, eğitimlerinin bundan sonraki süreçlerine okulla birlikte devam ederler.

Güz döneminde eğitim alan öğrenciler ise dil eğitimi ağırlıklı yıllık programa dâhil olmaktadır. Okul gün tekrarlarının ardından eğitim uzmanları tarafından oluşturulan program, lise döneminde akademik gelişimlerine katkı sağladığı gibi, üniversite ve sonraki meslek hayatlarında da kişisel gelişimlerine ufuk oluşturmaktadır. Eğitimlerinin temelinde, değişen dünyanın getirisi ve millet bilincinin gerekliliklerinden doğan nitelikli insan olma felsefesi vardır. Burada kalan öğrenciler sadece sayısal-sözel becerilerini geliştirmez, bununla birlikte dil gelişimini de sağlamakla mükellef olduğunun bilincindedir.

Toplumsal duyarlılığının gelişmesi için ilgili konularda söz ve kanaat sahibi



yazarlar, yerel yöneticiler ve sanatçılar ile sık sık sohbet etme imkânına sahip olmaktadır. Bunun yanı sıra; okul döneminde de hafta sonları farklı okullardan başarılı öğrenciler davet edilerek 2 günlük kamp programına dâhil olmaktadır.

Verilen eğitimde çağın getirisi, proje tabanlı öğrenme temel alınmaktadır. Bunun yanı sıra boş zamanlarını kültür ve sanat etkinlikleri ile geçirmeleri hedeflenir. Akademik eğitimini alan öğrenci ertesi gün bahçeye fide dikmeye çıkabilir. Fen derslerini gördükten sonra, filografi sanatıyla kendi ilgi alanını zenginleştirir. Bir gün akşam kitap okuma saatinde kapısını ünlü bir yazar çalabilir ve öğrenci daha önce okuduğu kitabıyla ilgili, çayı kahvesi eşliğinde yazarla sohbet edebilir. Muhtelif zamanlarda düzenlenen kültürel geziler ile ecdadın izinden Çanakkale'ye gidip, Bursa'da tarihi çınar ağacının altında sabah kahvaltısını yapabilir. Her ay düzenli olarak gösterime giren sinema filmlerine gidip, film sonunda bunun tahlilini yapabilir.

24 oda ve 59 yatak kapasitesi, spor alanları ve oyun salonları, 60'ar kişilik akıllı tahtalı derslikleri, sanat atölyeleri, zengin kütüphanesi ile Kayseri'ye hâkim bir noktada bulunan tesis, başarılı gençlerin yıl boyu faydalandığı yatılı bir eğitim yuvası olmuştur.



Eğitsel düzeyde yapılan bu faaliyetlerin yanında, tesis içerisinde yer alan akıl oyunları ile bilişsel düzeyde de kendilerini geliştirirler. 4 yıldızlı otel konforuna sahip bu tesiste öğrencilerin, bireysel ve sosyal becerilerini de üst düzey bir çerçeveye çıkarma hedefleri vardır. Aldıkları diksiyon eğitimleri ile

topluluk önünde konuşma becerilerini geliştirmek için KAYMEK bünyesinde görevli sosyolog ve psikologlar tarafından eğitime tabi tutulurlar. Öğrencilerin tüm gelişim süreçleri dijital ortamda kayıt altında tutulur. Takip süreci okul, aile ve KAYMEK Talas Gençlik Merkezi üçgeninde disiplinli bir şekilde yürütülür.



Her yıl kabul edilen 20 öğrencinin zaman geçtikçe hangi alana ilgisi ve yeteneği olduğu belirlenir ve bu perspektifle eğitim programı hazırlanır. Takip sürecinin öğrencinin sadece öğrenim gördüğü 4 yıllık süreçte değil, üniversite öğrenimi ve sonraki mesleki süreçlerinde de geçerli olması hedeflenmektedir.

4 yıldızlı otel konforuna sahip bu tesiste öğrencilerin, bireysel ve sosyal becerilerini de üst düzey bir çerçeveye çıkarma hedefleri vardır. Aldıkları diksiyon eğitimleri ile topluluk önünde konuşma becerilerini geliştirmek için KAYMEK bünyesinde görevli sosyolog ve psikologlar tarafından eğitime tabi tutulurlar.



Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik'in 'gönül projesi' dediği ve Türkiye'de bir ilk olan bu eğitim hareketi ile Türkiye'nin en iyi doktorları, mühendisleri, avukatları, bürokratları, sosyal ve fen bilimcileri, bir millet şuuru ile yetiştirilmek istenilmektedir.

Uygulanan bu geniş çaplı eğitim modelinde, gerek alanında uzman branş öğretmenleri ve sanat eğitimcilerinin verdiği eğitimler gerekse yapılan tüm faaliyetler herhangi bir ücret ödmeden, tamamen Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin 'Gönül Belediyeciliği' felsefesiyle gerçekleştirilmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik'in 'gönül projesi' dediği ve Türkiye'de bir ilk olan bu eğitim hareketi ile Türkiye'nin en iyi doktorları, mühendisleri, avukatları, bürokratları, sosyal ve fen bilimcileri, bir millet şuuru ile yetiştirilmek istenilmektedir. ■



Kayseri Araştırma Kütüphanesi

Erkan Küp

Kayseri özellikle son yıllarda açtığı kütüphaneler, yaptığı kitap fuarları ve çıkardığı kültür, sanat ve düşünce dergileri ile sesini duyurmaya başladı. Tarihsel göstergelerinin yolunda aslında bu hiç de şaşırtıcı değil. Çünkü ihtisas medreseleri ve burada görev yapan âlimleri ile tanınan Kayseri'nin bu anlamdaki vasfı makarr-ı ulema'dır. Türkiye'nin önemli yazma eserlerinin bulunduğu Raşid Efendi Kütüphanesi de bu şehirdedir.

Üniversite kütüphanelerinin yanı sıra Kayseri'de şahıs kütüphaneleri de önemlidir. Bunun yanında Büyükşehir Belediyesi mevcut kütüphaneleri yenilerken yenilerini de açmaya devam ediyor. Geçen yıl açılan Sezai Karakoç Kütüphanesi ve yapımı devam eden İldem ve Üniversite Kütüphaneleri bunun örneklerinden sadece birkaçı.

Kayseri'de son zamanlarda tarihî mekânlar restorasyonları yapıldıktan sonra kültür merkezleri olarak değerlendiriliyor. Hunat Medresesi'nin restore edildikten sonra tamamen bir kültür merkezi haline getirilmesi, Sahabiye Medresesi'nin restore edildikten sonra kitapçılara yeniden verilmesi, Talas Amerikan Koleji'nin Talas Gençlik Merkezi haline getirilmesi bu örneklerden birkaçı. Restorasyonu sona ermekte olan Kaleiçi ise Etnoğrafya Müzesi olarak faaliyet gösterecek. Bu anlamda Kayseri Kışıkapı mevkiinde olan Meryem Ana Kilisesi de restore edilerek kütüphaneye çevrilen önemli merkezlerden birisi olmak üzere.



Kayseri Araştırma Kütüphanesi olarak düşünülen Meryem Ana Kilisesi özellikle akademik anlamda çalışma yapan araştırmacıların, akademisyenlerin, yazarların, kültür ve sanat insanlarının vazgeçilmez mekânı olacak.

Kütüphane 2000 m² alana sahip olup kütüphane binası 1000 m² alana konumlandırılmıştır ve 2 katlıdır. Kütüphane 50.000 kitap kapasiteli olacaktır. Açılıшта 25.000 kitap olması planlanmaktadır. 220 kişinin aynı anda çalışma yapabileceği ferah okuma salonu bulunmak-

tadır. Dinlenme bölümü, 25 bilgisayarlı internet odası kütüphane içerisinde yer almaktadır. Ayrıca kütüphaneye ait bir kafeterya ve fuaye alanı da kütüphanede yer almaktadır.

Planlamaya göre kütüphane 7/24 açık olacaktır ve okuyucular her türlü bilgiye erişebilecektir. Civarındaki okullar için bir okul kütüphanesi, üniversite öğrencileri için bir üniversite kütüphanesi, halkımız için bir halk kütüphanesi gibi her kesime hitap edecek şekilde bir araştırma kütüphanesi özelliğine sahip

olacaktır. Kütüphane açık raf sistemi ve Dewey Decimal Classification konusal sınıflama sistemi ile kullanıcılarına hizmet vererek araştırmacıların erişmek istedikleri bilgilere, aradıkları yayınlara ulaşabilmesini sağlayacaktır. Kütüphanede bulunan yayınlara ait künye bilgilerine, kütüphane web sitesinde yer alan online katalog tarama sorgulamasından erişilebilecektir. Üyelik yapan herkes rahatlıkla kütüphane hizmetlerinin hepsinden yararlanabilecektir. Kütüphanede ücretsiz fotokopi ve yazıcı hizmeti de buluna-

caktır. Lise ve üniversiteye hazırlanan öğrencilerimiz için kaynak kitaplar da kütüphanede yer alacaktır. Kullanıcılar kolaylıkla katalog taramalarını yaptıktan sonra bireysel olarak ödünç işlemlerini ve iadelerini kendileri yapabileceklerdir. Bu hizmeti sağlayan self check-inler çağdaş kütüphaneciliğin gereksinimlerindendir. Hem basılı hem elektronik kitaplar olduğu gibi sürekli yayınları gerek basılı gerek elektronik ortamda kütüphanede hizmete sunulacaktır. Görme engelli kullanıcılar için ise sesli kitaplar hizmet verecektir.



Kütüphane estetik açıdan; şehrin kültürel özelliklerini yansıttığı gibi aynı zamanda klasik izler taşıyan fakat güncel ihtiyaçlara hitap eden bir yapı olarak tasarlanmıştır. Okuyuculara ve araştırmacılara güvenli bir ortam oluşturmak amacıyla kütüphanenin tüm alanları 7/24 kayıt alan güvenlik kameraları ile kontrol edilecektir. Kütüphanenin iç tasarımı; elektrik prizi, aydınlatma araçları, bilgisayarlar,

kablolu-kablosuz internet ve diğer teknik donanımlar, kullanım alanına ve ihtiyaca uygun olarak tasarlanmıştır. Banko, kitap rafları, koltuklar ve masalar kullanıcıların kolay ve rahat kullanabilecekleri özelliklerde donatılacaktır. Sterilizasyon cihazı, fotokopi ve tarama cihazı, yazıcı, ödünç verme cihazları, katalog tarama cihazı (bilgisayar, kiosk), projeksiyon makinesi, bilgisayar gibi modern kütüphanecilik

elektronik araçları kütüphanemizde mevcut olacaktır.

50 bin kitaplı 24 saat açık olan bir akademi kütüphanesi olarak düşünülen kütüphane Kayserililerin tarihle ve gelecekle olan bağını daha da pekiştirecektir. Düşünen Şehir, Okuyan ve Okutan Şehir ilkeleri doğrultusunda hazırlanan kütüphane sadece Kayseri için değil aslında bölge için de önemli bir merkez olacaktır. ■



Kayseri Araştırma Kütüphanesi olarak düşünülen Meryem Ana Kilisesi özellikle akademik anlamda çalışma yapan araştırmacıların, akademisyenlerin, yazarların, kültür ve sanat insanlarının vazgeçilmez mekânı olacak.





Makarr-ı Ulema ve Kayseri

Recep Kanalgı

Asyâ içlerinden, muhtelif sebeplerle dünyaya yayılan Türkler, içtimâî, iktisadî, ilmî anlamda zirve devleti Anadolu topraklarında kurdular. İslâm'la müşerref olmakla beraber askerî ve siyasî maharetler şekillendi ve öteden beri var olan cihana hâkim olma anlayışı ilay-ı kelimetullah ifadesiyle vücut buldu. Kılıçla fethedilen toprakların tapusu ancak bölgelerin kalemlle idaresi ile alınabilirdi. Çok değerli hocam Prof. Dr. Refik Turan, Miryakefalon Savaşı için "Anadolu'nun kapısı Malazgirtle açıldı ise tapusu Miryakefalon ile alınmıştır" demişti. Bu benzetmeyi farklı bir açıdan ele alırsak; kapıları Malazgirtle açılan Anadolu'nun, ilk beylikler döneminden itibaren medreselerle, camilerle, tekke ve zaviyelerle tapulandığını ifade etmek gayet mümkün olacaktır.

Anadolu Selçukluları'ndan önceki beyliklerden itibaren ilmi ve dinî kurumlarla abad edilen Anadolu'da bazı şehirler özellikle imar edildi ve ilmi, askerî ve tıbbî merkezler haline getirildi. Anadolu coğrafyasının Türkler eliyle İslâmlaşması

sürecinde mühim bir yer tutan merkezlerin biri de Kayseri’dir. Kimi yerleşim birimleri askerî üs kimileri ise ticarî merkez olarak öne çıkarken Kayseri hem ilim merkezi olarak Makarr-ı Ulema hem de fetih hareketlerinin çıkış noktası olarak Darü-l Feth isimleri ile Anadolu’nun yıldızlarından oldu.

Şimdi bu noktada yazımızın konusu olan makarr-ı ulema yani âlimler merkezi kavramını açıklamak gerekmektedir. Makarr, Arapça “karar” kelimesinden gelmektedir. Başkent, merkez, karargâh, ikamet edilen yer anlamlarına gelmektedir. “Ulema”nın ise âlimler anlamında olduğu malumdur. Bu ifadelerden de anlaşılmaktadır ki “makarr-ı ulema”; âlimlerin yoğun olduğu, pek çok âlimin bir arada olduğu, âlimlerin yoğunlukla yaşadığı merkez, şehir demektir. Aşağıda Kayseri’mizin ilim kurumlarından örnekler verdiğimizde mesele daha etraflıca açılacaktır.

Pek çoğu Anadolu Selçukluları’nın eseri olan 30’a yakın medreseye sahip Kayseri’nin ilmi anlamdaki ehemmiyeti, sadece medrese sayısından bile anlaşılabilir. Her biri ufak bir üniversite konumundaki medreselere Anadolu’dan hatta İslâm dünyasından talebeler gelerek ilim tahsil etmişlerdir. Yarısından fazlası ayakta olmayan medreseler içinde Hunat Medresesi’nin İslâm dünyasında nam yapmış bir ilim kurumu olduğu bilinmektedir. Bugün Kazancılar Çarşısı’nın içinde kalmış olan Pervane Medresesi, Anadolu’da hadis ilminde çok meşhur olmuş bir medresedir. Buranın hoca ve talebeleri, hadis alanındaki çalışmalarıyla ilim dünyasında mühim bir yer edinmişlerdir.

Kayseri sadece din ilimlerinde değil tıp alanında da çok önemli bir merkezdir. Mimar Sinan Parkı’nın içinde bulunan

Şifaiye Giyasiye Medresesi veya daha yaygın bilinen ismi ile Gevher Nesibe Medresesi tıp tarihindeki ilklerdendir. Psikolojik rahatsızlıkların tedavisi için dünyada kurulan ilk hastane özelliğini taşımaktadır. İsminden de anlaşılacağı üzere Gevher Nesibe Hanım tarafından yaptırılmıştır. Sadece eğitim vermekle kalmayan bu medresenin bir de uygulama hastanesi bölümü bulunmaktadır. Hastanede psikolojik rahatsızlığı bulunan hastalar tedavi edilmekteydi. Tedavi sürecinde ise su sesi ve hastalığın çeşidine göre makamlı müziklerin kullanılması, bu medresenin önemini bir kez daha göz önüne sermektedir.

Sadece şehir merkezinde, meydan civarındaki medreseleri görmek bile Kayseri’nin ilim noktasındaki merkez olma özelliğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Meydandaki Sahabiye Medresesi, biraz ilerideki Hacı Kılıç Medresesi, oradan Hastane Caddesi’ne inildiğinde binaların arkasındaki harabe halinde olup da şimdilerde ortaya çıkarmak için çalışmalar yapılan Hoca Hasan Medresesi, yolun hemen diğer tarafında kalan ve Şifaiye’ye komşu olan park içindeki Avgunlu Medrese ve daha nicesi bizlere neler hatırlatmaktadır neler...

Kayseri’nin bir ilim merkezi ve âlimlerin adeta karargâhı olmasında birkaç sebep sıralamak mümkündür. Bu hususta en başta gelen sebep belki de Kayseri’de âlimlere büyük hürmet ve alaka gösterilmesidir. Ayrıca şehrin coğrafi anlamda güvenilir bir yapıda olmasının ilim merkezi olmasında mühim bir yer tuttuğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Her birinin bir medrese durumunda olduğunu söylediğimiz medreselerden başka, Kayseri’de yaşamış/bulunmuş âlim ve veliden ufak da olsa bahsetmek mevzunun izahı noktasında faydalı olacaktır.

Kayseri denilince akla gelen ilk isimler arasında Seyyid Burhaneddin Tirmizî (k.s.) muhterem ve mübareğin namı yer almaktadır. İsminden de anlaşılacağı üzere aslen Tirmizli olan zat-ı âlî aldığı manevî işaret ile önce Konya’ya ardından Kayseri’ye gelmişlerdir. Konya’da Mevlana hazretlerine hocalık eden Burhaneddin hazretleri, dokuz yıllık Konya ikametinden sonra Kayseri’ye teşrif buyurmuşlardır. Buradaki Mevlevî dergâhında ömrünü tamamlayan muhterem, 1241 miladî yılında ebedî âleme göçmüştür. Vefatından önce hizmetçisinden ahaliye kendisinin öldüğünü haber vermesini ister. Hizmetçisi vazifesini ifa edip geldiğinde mübareği secdede görür ve denileni yaptığını söyler. Bunun üzerine Seyyid Burhaneddin hazretleri tebessümler ederek ruhunu teslim eder. Burhaneddin hazretlerinin talebesi olan Mevlana hazretleri de hocasını ziyaret maksadıyla Kayseri’ye teşrif buyurmuş ve bir müddet vaazlar yoluyla halka hitap edip dersler vermiştir.

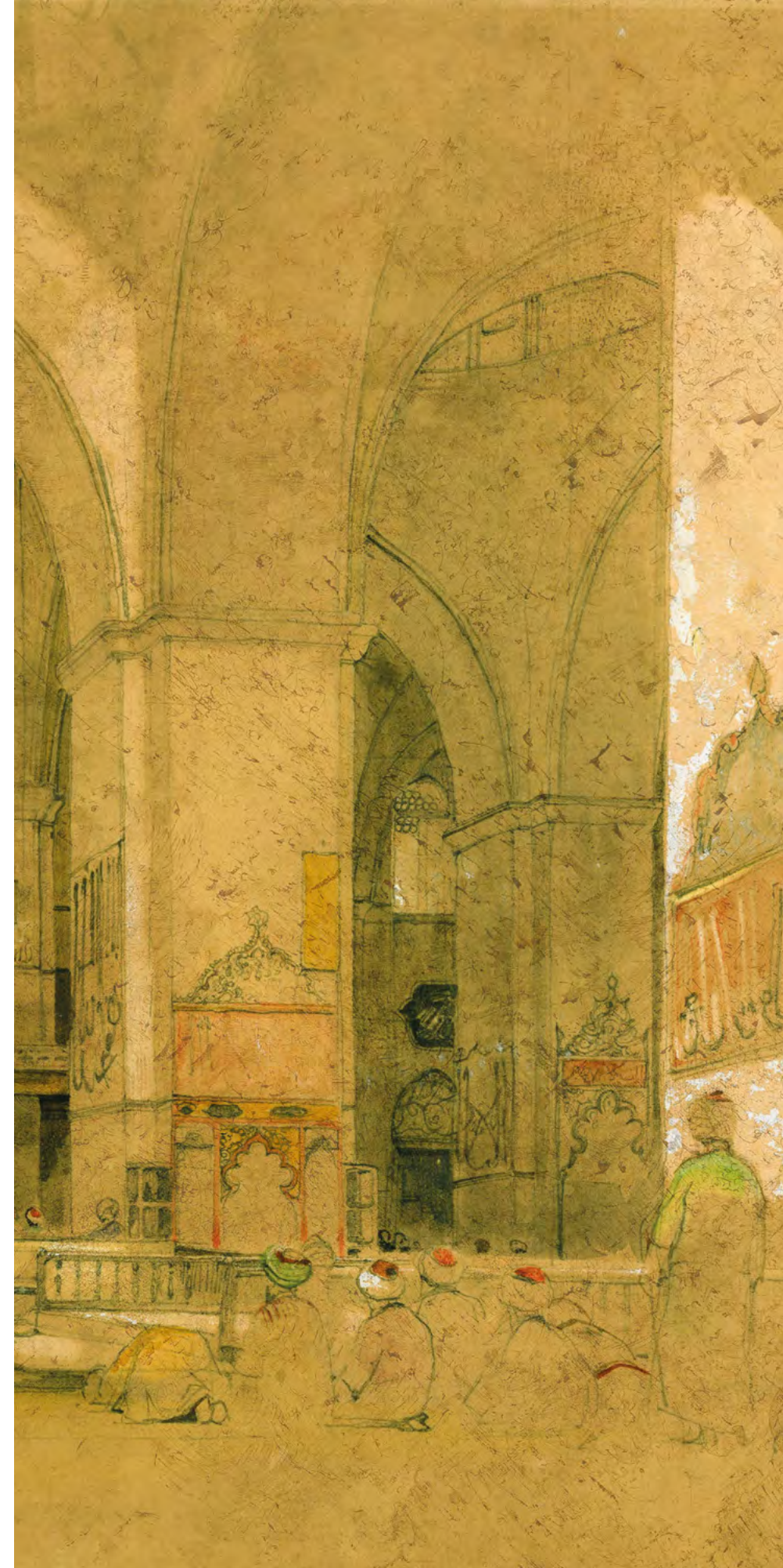
Ali Zeynelabidin (k.s.) hazretleri mübarek de Kayseri’nin yâdında pek mümtaz bir yer edinmiş olan âlim ve velilerdendir. Kayseri’ye teşriflerinde halkın pek büyük alaka gösterdiği muhterem, on yedi yıl kadar ikamet ettiği şehirde darü-l bekâya irtihal eylemişlerdir. Kayseri halkı, zat-ı alilerine tekke inşa ederek hürmetlerini fiiliyata dökmüş olup kendilerinden istifade etmişlerdir. Zeynelabidin hazretlerinin bugünkü kabri, 2. Abdülhamid Han tarafından yaptırılmış olup türbenin yapımında büyük katkısı bulunan devrin Kayseri mutasarrıfı da Sovyet aşığı şair Nazım Hikmet’in dedesi Nazım Bey’dir.

Zikretmekle kendimizi vazifeli bildiğimiz âlimlerimizden biri de Davud el-Kayserî’dir. Osmanlı Devleti’nin

teşkilat ve eğitim sisteminin kurucusu olan Davud el-Kayserî, eğitiminin mühim bir kısmını Mısır’da almıştır. Tasavvuf terbiyesini Sadreddin Konevî hazretlerinin hulefasından Kemaleddin Kaşani’dan almıştır. Daha sonrasında memleketine dönen muhterem, Orhan Gazi’nin daveti üzerine İznik’e varmıştır. Kabirleri İstanbul’da bulunmaktadır.

İbrahim Tennuri, Kadı Burhaneddin, Müftü Ahmet Remzi Efendi, son Mevlevî Dedesi Ahmet Remzi Akyürek, Mehmet Raşid Efendi ve nicesi... Saymakla bitmeyen âlimleri, velileri, müderrisleri buraya sığdırmak mümkün olmamaktadır. Pek kıymetli âlimleri, Kayseri Uleması gibi kitaplardan öğrenmek ve okumak, Kayseri’nin önemi ve muhteremlerin hayatını anlamak için pek istifadeli olacaktır. Ancak çok cüzi bir miktarını haddimizi aşarak, âcizane bir şekilde ifadelendirmeye çalıştığımız muhteremlerden sonra bir mektup ile yazıyı nihayetlendirip konuyu toparlamaya çalışalım. Mevzubahis ettiğimiz mektup, Kayseri’deki medreselerde müderris olan hocalarca 2. Abdülhamid Han’a gönderilmiştir. Müderrisler, Edirne müftüsü iken Kayseri’ye tayin edilen ve burada Ahlak-ı Celali kitabının şerhini yazan Muhammed Fevzi Efendi sebebiyle Ulu Hakan’a teşekkürname yazmışlardır. Abdülhamid Han’ın ilme verdiği önem üzerinde durmuş ve kendilerine teşekkürlerini sunmuşlardır. Bu mektupta, kimisi din âlimi kimisi fen âlimi olan otuz yedi müderrisin imzası bulunmaktadır. Bu hocaların biri hariç hepsinin isminde “Seyyid” ünvanı bulunmaktadır.

Yazımızın sonunda, çok az bir kısımdan bahsetmeye çalıştığımız bütün âlimlerimize Cenab-ı Mevla’dan rahmet dileyip şefaatlerine nail olabilmek arzusunu ifade etmek makbul ve münasip olacaktır. ■



Kelâmla İçli, Kalemle Dışlı

Mustafa İbakorkmaz

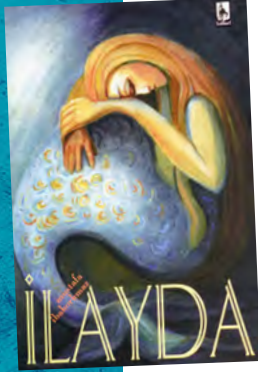
Hayrettin Oğuz

- Dergimizin okurları sizi yaptığınız söyleşilerden tanıyor. Ama siz grafiker, şair ve yazarsınız. Bu yönlerinizi çok ön plana çıkarmıyorsunuz. Sizi yakından tanıyanlar bile kaç kitabınız var, neler yazarsınız pek bilmiyor... Bununla başlayalım.
- İnsan biraz böyle bir varlık diye düşünüyorum. Muhakkak bilinmeyen, tanınmayan yönleri oluyor. Mesela bir öğretmenin evde nasıl bir ebeveyn olduğunu öğrencileri bilemezken, en yakın aile fertleri de nasıl bir öğretmen olduğunu bilemiyor. Bu örnek çoğaltılabilir. Hâsılı bir yanımız birbirimize muamma kalıyor. Kendi adıma şairliği ya da yazarlığı insani ilişkilerimde öne çıkarma çabam hiç olmadı. Ancak çok yeri gelirse, birileri başkalarından duyup konusunu açarsa konuştuğum bir mevzudur. Buna neden diye sorulabilir. Şu nedenle, herkesin bir hobisi var. Herkesle her zaman kendi hobilerini konuşmak isteyenler itici olabiliyor. Mesela ben uzun vakitler futbol konuşulan, otomobil anlatılan, siyaset tartışılan ortamlarda bunalıyorum. Çünkü

insanlar kendi ilgi alanları söz konusu olduğunda heyecanlanıyor. Sürekli sohbeti kendi merkezlerinde tutacak şekilde konuşuyorlar. Bunu gözlemleyip fark ettiğimden beri insanları bunalıtmaktan çekinirim. Bu yüzden konusu açılmadıkça edebiyat, sanat veya şiir konuşmam. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, özellikle okuyan insanlarla oturup kalkmayı severim ve tercih ederim. Kitap bu dünyada en değer verdiğim nesnelerden biridir.

Grafikerliği tercih etmemin nedeni de okur-yazarlıkla içli dışlı bir meslek olması. Grafik tasarım mesleği sayesinde kitaplarla, dergilerle iç içe geçen bir hayat yaşama fırsatım oldu. En başta isabetli bir karar verdiğimi şimdi görebiliyorum. Kayseri’de yaşayan birçok yazarın, şairin kitabını tasarladım. Kayseri’de yayımlanan birçok derginin tasarımını yaptım. Arkadaşlarımla dergiler çıkardım. Dergi çıkaranların çoğuyla yolum kesişti. Elimden geldiğince tasarım, yayım konusunda birçok dergiye katkıda bulundum. İki farklı yerel gazetede hem mizanpaj





kısmında, hem köşe yazarı ve yönetici olarak çalıştım. Şimdi geriye dönüp baktığımda hayatımın hep yazıyla içli dışlı geçtiğini görüyorum. Harf harf dizilmesinden tutun da, duygu, düşünce ve iletişim kısmına kadar. Yazı hep hayatımın merkezinde oldu.

■ **Aslında her hayat belki de yazılan bir şiir ve yaptığımız her şey bu şiirin mısraları... Sizin gibi insanların hayatı sanki bir kitaba harf harf, hece hece akan anlamlar gibi geliyor bana. Şiirsi bir hayat mı yaşıyorsunuz?**

● Damlaya damlaya göl olur demişler. Bu kadar içinde yaşayınca bir şeyler de birikiyor. Biriktirdiklerimin arasından seçtiklerimi de makul zaman aralıklarıyla kitap haline getirdim. Edebiyata başlangıcım ve ilk göz ağrım şiir. Önce edebiyat dergilerinde yer bulma çabası yaşadım. Türkiye'de yayımlanan önemli edebiyat dergilerinde yayımlanan şiirlerimi 1997 yılında İlayda adıyla kitaplaştırdım. O zamanlar bir arkadaşımın birlikte kurduğumuz Yediharf yayınlarından çıkan bir kitaptı. Bu kitap edebiyat çevrelerinde şair olarak anılmamı sağladı. Mart 2002'de Beyt'ül Ahzân adlı şiir kitabım çıktı. Haziran 2011'de ilk romanım Risale-i Dürr'ye Esrar Dergisi yayınlarından çıktı. Esraren-giz kitaplar dizisinin ilk ve son kitabı olarak. Daha sonra Kayseri'de kurulan İncir Yayınları; kitap eleştiri ve değer-

lendirme yazılarından oluşan Okuma Notları, yıllar içinde biriken denemelerimden Geride Kalanlar Kitabı ve Yağmur Divanı adlı şiir kitaplarımı yayımladı. Son olarak da çok kısa bir zaman önce yine İncir Yayıncılık, Yazarlık Üzerine Notlar adlı kitabımı yayımladı. Yani; üç şiir, bir roman, bir eleştiri ve iki deneme olmak üzere toplam yedi tane kitabım var. Bunlardan bazılarının baskısı tükendi. Bakalım ilerleyen zaman ne gösterecek.

■ **Kitapları severim dediniz o konuyu açalım biraz. Türkiye'de kitabın çok az değer gördüğü bir dönemde yaşadığınız gençliğinizi. Nereden geliyor bu sevgi ve ne demek kitap sevgisi?**

● İlkokula başladığımda Cin Ali beni cin gibi çarptı diyebilirim. Başta anlamsız gelen harflerin, zar zor bir araya getirilen hecelerin anlamlı bir hikâyeye dönüşmesi beni çok etkilemişti. Okumak denilen şeyi söktüğüm an hoşuma gittiğine karar vermiştim. İlkokul üçüncü sınıfa giderken kızamık geçirdim. Kendisi ilkokul öğretmeni olan bir komşumuz bir çanta dolusu kitap getirdi. Evde yat-tığım yerde o bir çanta dolusu kitabı su içer gibi okuduğumu hatırlıyorum. O kitapların çoğu Kemalettin Tuğcu kitaplarıydı. Kemalettin Tuğcu'nun romanları beni okuma alışkanlığının ötesine taşıdı. Okumaya müptela etti. Arkadaşlarımla değiş tokuş yaparak,

emanet olarak okumaya devam ettim. Babamın dinî kitaplarını da okudum. Kitap bulamayınca babamın kitaplarını dönüp dönüp bir daha okudum. Gazali'nin İhya'sını ortaokula giderken en az iki kere baştan sona okumuştum. Bir kitabın içindekiler kısmına bakarak merak ettiğim yerleri okumayı, araştırmayı bu kitaptan öğrendim. Sonra çocukluğumda ansiklopedi furçası vardı. Evimizdeki ansiklopedileri de defalarca okudum. Hele Altın Bilgi Ansiklopedisi diye bir ansiklopedi vardı. Onu anmazsam olmaz. Neden, Niçin? Bu Nedir? Bu Nasıl Çalışır gibi ciltlerden oluşan bu ansiklopedi benim için vazgeçilmezdi. Okuması çok kolaydı, keyifliydi. Kaç defa okumuşumdur bilmiyorum. Bazen evde televizyon izlerken bilgi yarışmalarının sorularından bildiklerim oluyor. Çoğu o ansiklopedilerden kalan bilgiler. Düşünsenize 80'li yıllarda çocuksunuz, Google yok, bilgisayar, akıllı telefon, tablet yok. Ama siz Ornitorenk diye bir hayvanın varlığından haberdar olabiliyorsunuz.

■ **Kemalettin Tuğcu üzerine daha çok çalışılmalı bence. İyilik, sevgi, sadakatle beraber insanın kalbiyle tanışması bağlamında...**

● Kemalettin Tuğcu, ansiklopediler ve dinî kitaplardan sonra, ortaokul yıllarımda Büyük Sinema'nın önünü keşfettim. Pazar günleri orada kitap sergileri açılırdı. Teksas, Tommiks, Zagor vs. bütün çizgi romanların serileri bulunurdu o sergilerde. Ben çizgi roman meraklısı olmadım. Ama meraklılarının nasıl takip ettiklerini iyi bilirim. Kitap müptelalığı bir ara ailemi de tedirgin etti. Derslerime de zarar verecek

hale gelince bana kitabı yasakladılar. Geceleri yorganın altında, gizlice eski alüminyum bir el lambasıyla çok kitap okuduğumu hatırlıyorum.

Okurluğun başlangıç döneminde kitap seçmek biraz zor bir konu. Bir yol gösteren, bir rehber olmazsa ana caddelerini ve arka sokaklarını bilmediğiniz bir şehirde kolayca kaybolabiliyorsunuz. Ben o yıllarda, kitapların hiçbir adres bilgisine sahip olmadığım cadde ve sokaklarında kaybolmayı göze alarak dolaştım. Hangi kitap hangi türde yazılmış, yazarı kimdir, yazarının dünya görüşü nedir? Bunları hiç bilmeden kitabın adına ve kapağına bakarak alıp okudum. Hoşuma gidenlerle gitmeyenlerin arasındaki farkın ne olduğunu asla bilemedim. Mesela Bekir Yıldız'ın Kara Vagon adlı öykü kitabını alıp okumuştum. Rastgele alıp okuduğum o kitabı unutmam. Çok karanlık, ruhuma kasvet veren bir kitaptı. Sonra zamanla her şey netleşmeye başladı. Sağı solu öğrendim. Nerde duracağıma karar verdim. Yazarları yayınevlerini tanıdım. Zevklerimin hangi türlere uğrak verdiğini deneyip yanılarak öğrendim.

■ **Kitaba bağlı bir hayat evde ciddi bir kütüphane olmasına da sebep olur. Sizin de iyi bir kütüphaneniz oldu sanırım...**

● Yıllarca emek verdiğim kütüphanemi iki defa tamamen dağıttım. İnsan nasıl geliştiğini, nasıl değiştiğini okuduğu eski kitaplara bakarak daha iyi anlıyor. Bunu öğrendim. Çünkü çok değer verdiğiniz kitaplardan vazgeçebilecek hale gelmek ciddi bir değişimin işareti. Yoksa

bir kitapsever böyle bir şeyi kolay kolay yapamaz. Eskiden okuma konusunda biraz daha maymun iştahlıydım. Her tür kitabı alırdım, okurdum. Epey uzunca bir süredir çok seçerek yeniden bir kütüphane oluştuyorum. Aslında kitaplarımla olan hikâyem epey uzun ve maceralı. Ama dediğim gibi, insanları zevklerimizle bunaltmamak lazım.

Yerlilik meselesine gelince. Her memlekette olduğu gibi, genel kanaat oluşturan bir çoğunluk vardır. Ama o çoğunluğun oluşturduğu imajla uyuşmayan daha küçük topluluklar, fertler vardır muhakkak. Bu açıdan bakıldığında tuhafılık yok. Çünkü kendimi yalnız da hissetmiyorum. Dışarıdan bakınca ilk bakışta görünmese de Kayseri'nin yerlileri arasındaki kitap tutkunları yanında benim ismimi anmaya sıra bile gelmez. Burada Ali Bıraderoğlu ve Aydın Karakimseli'yi anmak başka türlü düşünenlere önemli bir cevap olacaktır. Çünkü şehrin toplumsal yapısında, hafızasında, tarihinde böyle birçok insan var. Yani cılız şekilde ilerlese bile böyle bir gele-

neğimiz var. Bu şehre boşuna Makarr-ı Ulema denmemiş olsa gerek. Elbette bu kıymetli büyüklerimizin yanı sıra şehirde birçok kitap tutkunu, okuryazarımız, sanatçı ve aydınımız yaşıyor. Ben onlardan sonraki kuşağın temsilcilerinden sadece biri olabilirim.

■ **Dergiler dedin? Şimdi de dergimizle iç içesin. Geçmişteki dergicilik maceran, dergi ve dergicilik hakkında neler söylemek istersin?**

- Dergi derdi olanların işi derler. Ama insan bir kez dergiciliğe bulaşırsa, dergicilik de insana bulaşıyor. Bana göre dergicilik insanı eğiten, geliştiren, güzel bir hastalık. Dergicilik gençlik yıllarımda bir hayal olarak başladı. Hayal ettiğim o dergiyi çıkaramadım. Ama o hayali paylaştığım, birlikte dergi çıkarmayı planladığım arkadaşlarım bir dergi çıkardılar.

Bana derginin ne olduğunu tanıtan, ilk tecrübemi yaşatan, dergicilik mikrobunu bulaştıran dergi Susku dergisi oldu. Mehmet Uçar ve arkadaşlarının çıkardığı bir edebiyat dergisiydi. Kayseri’de daha sonra da öyle bir edebiyat dergisi çıkmadı. Bu dergide çok güzel arkadaşlar tanıdım. Muhammed Ali Garip, Abdullah Bektaş, Recai Tekin, Mustafa Karaman, Veli Karanfil, Levent Telli ve diğer arkadaşlar. Her biri hem güzel birer insan, hem de kuvvetli kalemlerdi. Bir derginin nasıl, hangi şartlarda yayımlandığını, maddi ve manevi zorluklarını, heyecanlarını ve hazlarını Susku dergisi ile tanıdım. Sonra yine Kayseri’de Ozanca dergisinin düşünsel akrabası olarak yayımlanan Eşik Dergisi ile çok içli dışlı oldum. Bu dergide de İbrahim Berksoy, Levent Alpüren, Ahmet Ada, Halim Şafak, Emin Akdamar gibi iyi birer edebiyat adamı olan, beyefendi insanları tanıma imkânı buldum. Eşik de kolay kolay bir daha yaşanmayacak bir deneyimdi. Daha sonra Mehmet Uçar’la birlikte Yediharf dergisini çıkardık, Yediharf Yayınevini kurduk. Yanlış hatırlamıyorsam 2003 yılında Halim Şafak ve birkaç arkadaşla birlikte İmlasız dergisini çıkardık. İmlasız da Türk edebiyat tarihinde tam amaçladığı gibi ayrıksı bir yere sahip oldu. İlerleyen yıllarda Berceste, Çıngır, Semaver dergilerinin hem tasarımlarını yaptım, hem de yazı ve şiir yayımladım. Bir de Esrar Dergisinden söz etmeliyim. Esrar hem edebi anlayış hem de kadrosu açısından Yediharf’e benzer bir

dergiydi. O yüzden kendimi çok yakın hissettiğim bir dergiydi. Esrar’da Faruk Koç’u tanımaktan büyük mutluluk duydum. Sonra yine Esrar sayesinde Alptuğ Topaktaş, Veysel Karani Tur, Ahmet Yeşilyaprak gibi genç kuşak şairlerle tanışmak harikaydı. En son yine birkaç arkadaşıyla birlikte Medrese dergisini çıkardık. Bu dergi edebiyat dergisi değildi ama, hem içeriğindeki yazılarla hem de tasarım ve baskı kalitesiyle Kayseri dergiciliğinde adı anılmadan geçilmeyecek bir dergi oldu diye düşünüyorum. Bu arada, değişik sektör dergileri, okul dergileri, adını anmadığım birçok derginin de emektarı oldum.

Gerek kendi çıkardığımız dergilerde olsun, gerekse mesleki açıdan çıkış sürecine şahit olduğum dergilerde beni daima üzen bir taraf oldu. O da dergi ekibinin anlaşmazlığa düşmesini ve derginin ya bu anlaşmazlıklardan ya da maddi imkânsızlıklardan dolayı kapanışını görmektir. Benim hayatım bu açıdan bakınca biraz da dergi mezarlığı gibi diyebiliriz. Mesela Susku ya da Yediharf zaman zaman hortlamıyor değil. Bazen, kanıma giriyor, yeniden ekibi toplansak, yeniden çıkarsak diye düşünmeden edemiyorum.

■ **Taşrada, Kayseri’de yazar veya şair olmak nasıl bir şey? Malum burası bir İstanbul değil?**

- Taşra geçmişte bir mesafe ve uzaklıktan kaynaklı bir iletişim sorunuydu. İletişim araçları günümüzde mesafeyi ve iletişimi zamanın en küçük dilimlerine

kadar yaklaştırdı. Artık taşra bir zihniyet sorunu. Bir madalyon gibi iki yüzü olan bir zihniyet sorunu üstelik. Bir yanıyla İstanbul dışında yaşayan insanların, sanki sadece İstanbul’un değil, dünyanın da dışında yaşıyormuş gibi yeniliklerden, değişimlerden habersiz yaşamakta ısrar etmesi söz konusu. Çağın bütün imkânlarına rağmen, yaşayan güncel edebiyattan habersiz yaşamayı maharet kabul eden bir zihniyet var. İşte asıl taşralılık budur. İstanbul’un bütün sanat dallarında değişik muhitlerin merkezi olduğu tartışılmaz. Bu açıdan niteliğin çitasının İstanbul’da belirlenmesi doğal. Ama dediğim gibi taşralılık bir zihniyet meselesi. Bir de hasbelkader taşradan gidecek İstanbul’da yaşamayı başarmış taşralı zihniyet var. Anadolu’da yaşayan insanlara taşralı diye tepeden bakan işte bu zihniyet. Dediğim gibi, günümüzde taşra bir mekân sorunu değil, zihniyet sorunu. Madalyonun diğer yüzünde yumurtadan çıkıp kabuğunu beğenmeme durumu var.

■ **"Taşra bir mekân sorunu değil zihniyet sorunu..." bu önemli, altını çiziyorum.**

- Ben kendi adıma meselenin iki yönüyle de daima birlikte yaşadım. Bir tarafta taşralı zihniyetin o tutucu, dünyadan habersiz, birikimsiz, niteliksiz temsilcileriyle yaşadığım çevrede çokça karşılaştım. Bu yönüyle taşralılığın neden küçümsendiğini çok iyi biliyorum. Ama sırf İstanbul’da yaşamının entelektüel, önemsenmesi gereken bir sanatçı olmanın

yeter gerekçesi olduğunu sanan, en az taşradaki kadar birikimsiz ve çapsız adamlarla da karşılaştım. Üstelik bu tür insanların küçümser tavırlarına maruz kaldığım da oldu. Bunları gördükçe kendi yolumu belirledim diyebilirim. Türkiye'nin, Hece, Dergah, Yediiklim vs. gibi önemli edebiyat dergilerinde, kapanan ya da halen yayımlanan birçok dergide yazılarım ve şiirlerim yayımlandı. Sürekli güncel ve nitelikli edebiyatın takipçisi oldum. Kendimi geliştirmeye çalıştım. Dolayısıyla ben taşranın içindeyim, ama taşra benim içimde değil. Genellemelerin yanlış ve haksız olduğunu bizzat görerek bu noktaya geldim.

■ **Bir de şunu sorayım, klasik bir soru olsa da... Niçin yazıyorsunuz ve beslendiğiniz kaynaklarla ilgili neler söyleyebilirsiniz?**

- Evet, bu soruların her biri uzun uzun cevaplar gerektiriyor. Ama mümkün olduğunca özet cevaplamaya çalışayım. Bu soruların her biri üzerinde uzun uzun düşünmüşlüğüm var. Ayrıca, mesela ünlü yazarlar niçin yazıyorsunuz sorusuna nasıl cevap vermişler. Bunu da uzun uzadıya araştırdım. En önemlisi şunu öğrendim. Niçin yazdığına kendi içinde cevap veremeyen biri yazar ya da şair olamıyor. Yani bir edebiyat heveslisi niçin yazdığına, tutarlı ve ikna edici cevaplar verebildiğinde yazar veya şair olabilir. Benim niçin yazdığımı gelince. En temelde edebiyatı kendini tanımanın bir yolu olarak gördüm. Bunun için yazdım. Ama bu yoldaki yol-

culuğum süresince aynı yoldan yürüyen diğer insanların tecrübelerinden elimden geldiğince yararlandım. Bu okumak demek. Şiir, roman, hikâyenin yanı sıra bunların kuramlarını da okudum. Felsefe, sanat, tasavvuf, dinler tarihi, ideolojiler, sosyoloji, psikoloji gibi diğer alanlarda da bana katkıda bulunacağını düşündüğüm eserleri okudum. Doğu, batı, klasik, modern ayırım yapmadan okurum. Halen okumaya devam ediyorum. Tüm yazı hayatım boyunca okurluğumla yazarlığım arasında oransızlık oldu. Ne kadar çok okursam o kadar az yazabildim.

Türlerin benim için önceliklerine gelince. Şiir ilk göz ağrım. Epeydir yazmıyorum, ama halen kitaplaştırmadığım şiirlerim var. Allah nasip ederse iki üç tane daha şiir kitabı çıkarabilirim. Roman yazmak da hoşuma gitti. Şiirde anlatmayı asla başaramayacağım şeyleri romanla anlatmak mümkünmüş. Deneyerek öğrendim. Öyküde bir dakikalık öyküler denilen çok kısa öyküleri seviyorum. Doksan dakikalık bir futbol maçı seyretmek yerine üç rauntluk bir boks maçı izler gibi. Kısa sürüyor ama çok sarsıcı, etkili ve zevkli olabiliyor. Böyle bir öykü kitabı da dosya olarak hazırda bekliyor. Yirmi yıldan fazla günlük tuttum, bir nevi psikoterapiymiş, geriye bakınca görebiliyorum. Gazetede çalışırken yüzlerce köşe yazısı yazmışım. Seçip ellediğimde otuz taneyi zor ayıkladım. Son zamanda şunu fark ettim. En keyif aldığım, kendimi en iyi ifade

edebildiğim, ama çok zorlanarak yazdığım, bir türlü beğenemediğim, bu yüzden en çok üzerinde çalıştığım edebi tür deneme. Sürekli yazmayı deniyor, yanılıyor, tatmin olamıyor ve yeniden deniyorum. Zaten son kitabım Yazarlık Üzerine Notlar'da daha çok yazı ve yazar arasındaki ilişki-

leri tam da yazıyı deneyimlerken karşılaştığım durumları anlatmayı denedim. Belki yazarlığa heves eden gençlerin işine yarar. Öyle ya başkasının tecrübelerinden yararlanmak iyi bir öğrenme yolu. En azından aynı hatalara düşmemeyi sağlar. Bunlardan gayrı şunu da demeliyim. Galiba ölene kadar

yaşamayı olduğu gibi yazmayı da denemeye devam edeceğim.

■ **Şiir gibi aktı geçti zaman. Sohbet için teşekkür ediyoruz.**

- Ben teşekkür ederim. Umarım okuma zahmetine girenler keyif alırlar. ■

MUSTAFA İBAKORKMAZ

1968 yılında Kayseri'de doğdu. Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Bölümü mezunudur. Yirmi yılı aşkın süre grafik tasarımcı olarak hayatını kazandı. Bir süre gazetecilik yaptı.

1990 yılından itibaren Susku, Eşik, Harman, YediHarf, İkindiyazıları, Yediiklim, Düşünarı, Kavram Karmaşa, Şiiri Özlüyorum, İmlasız, Sühan, Sonsuzluk ve Birgün, Hayal, İmgelem Çocukları, Bireylikler, Ay Vakti, Esrar, Hece, Dergah gibi ulusal edebiyat dergilerinde yazı ve şiirlerini yayımladı.

1996-1997 yılında Maruf Şinik aracılığıyla fotoğraf sanatıyla tanıştı. Çalıştığı bazı firmaların endüstriyel fotoğraf çekimlerini gerçekleştirdi.

Şiirin yanı sıra, roman öykü, eleştiri, deneme türlerinde yazıyor. Yazıları halen çeşitli dergilerde yayımlanıyor.

İlayda (Şiir, 1997), Beyt'ül-Ahzan (Şiir, 2002) ve Risale-i Dürr'iye (anlatı, 2011) Okuma Notları (Deneme/Eleştiri, 2016), Geride Kalanlar Kitabı (Deneme, 2017), Yağmur Divanı (Şiir, 2017), Yazarlık Üzerine Notlar (Deneme, 2018) adında yayımlanmış 7 kitabı bulunuyor.

Evli, iki çocuk babasıdır.



Bezir Yağı ve Bezirhane Kültürü, Kayseri Bezirhaneleri ve Germir Örneği

Gürcan Sanem

Neolitik Dönem, her geçen gün yeni buluntularla hikâyesini ve tarih aralığını sürekli güncelleyen, bölgeden bölgeye tarihsel olarak da farklılık gösteren bir zaman dilimi. Bu dönemin başlangıcı, insanlık tarihi için tam manasıyla dönüm noktası. İnsanların mağaralardan çıkarak müstakil yapılar inşa ettiği, modern yerleşim anlayışının temellerinin atıldığı bu dönemin en dikkat çeken özelliklerinden birisi de toplayıcılığın yanında tarımsal ürünlerin yetiştirilmeye başlanması. Bu süreç içerisinde insanoğlu, tarımsal ürünleri öğütmeyi ve ezerek yağını çıkarmayı öğrendi. Bunları yaparken işlerini kolaylaştırması için değişik amaçlarda ve boyutta el aletleri, hayvan kullanımını kolaylaştıran malzemeler, farklı ölçekte elle veya hayvanlarla birlikte kullanılan değirmen taşlarını keşfetti.



▲ Aspir



▲ Belemir



▲ Izgın



▲ Zeyrek/Keten

Bezirhaneleri daha doğru anlayabilmek için Neolitik Dönem’den başlamak çok önemli. Çünkü bezirhanelerde işlenen bitkilerden elde edilen yağlar ve bu yağların kullanım alanlarını bu dönemin ortalarından itibaren görmeye başlıyoruz. Bu yağların kullanım amaçlarına ileride daha detaylı olarak değineceğim ancak daha önce küçük bir bilgi verelim. Hitit yazıtlarından bu tür bitkisel yağların günlük hayatta; arabaların yağlanması ve ahşap bakımında, yemeklerde, aydınlatma amaçlı kandil ve meşalelerde, vücut ve saç bakımında, tanrılara sunu olarak, takas aracı olarak ve sepetlerin su almaması için kullanıldığını öğreniyoruz. Antik dönem boyunca da bu durum kullanım alanları genişleyerek sürekli devam etti.

Peki, burada bahsedilen yağların tamamı bezir yağı mı? Tabii ki hayır. Zeytinyağı üretiminin çok yoğun olduğunu biliyoruz. Bunun yanında ayçiçek yağı da rağbet gören yağlar arasında. Ayrıca susam, pamuk, fındık, haşhaş ve çitlembik de yağ elde edilen bitkilerden. Yağın elde ediliş yöntemine göre ışıkların adı da formu da mekanizmaları da değişiyor. Ancak bu yazımızda, yağ türlerine veya ışık adlarına göre yapı çeşitlerini teker teker ele almayacağız. Ayrıca yağ çıkarılmasa da çalışma prensibi ve ortak mekanizmalar bakımından bezirhanelerle benzerlik gösteren; seten, bulgurhane, tahunhane ve değirmen gibi yapı türlerini de detaylı olarak incelemeyeceğiz. Bu çalışmamızda; bugün bildiğimiz anlamda bezirhanelerin tarihçesi, kullanılan bitkiler, ışığın çalışma prensibi, yağların kullanılış amaçları, Kayseri’deki bezirhaneler ve son olarak Germir’de restorasyonu gerçekleştirilen Germir Bezirhanesi konularında değerlendirme yapılacaktır.

TARİHİ KAYNAKLARIMIZDA BEZİRHANE

Bezirhane, iki kelimenin birleşmesinden türetilmiştir. Arapça bir kelime olan “Bezir” veya “Bezr”, tohum anlamı taşımaktadır. “Hane” ise ev veya yer anlamındadır. Bezirhane ismine ilk defa; II. Bayezid devrine ait, 1500-1501 tarihli Karaman vilayeti defterinde, Aksaray vakıfları arasında sayılan bir bezirhaneden bahsedilmesi ile rastlanmıştır. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerine ait tahrir defterlerinde de Aksaray’ın çeşitli köylerinde yer alan bezirhanelerden ne kadar vergi toplandığı belirtilmiştir. 16. yüzyıla ait Büyük Ardahan Sancağı ile ilgili tarihî vesikalarda 8 adet bezirhaneden bahsedilmektedir. 1882 tarihli 16. Konya Salnamesi’nde ise Aksaray kazası sınırları içinde 28 bezirhanenin bulunduğu kaydedilmiştir. Konya, Niğde, Nevşehir gibi diğer Orta Anadolu kentlerinde ise beziryağı üretildiğine ilişkin kaynaklara rastlanmamıştır. Bu sayısal verileri ortaya koyan kaynaklarda 16. yüzyılda Kayseri’de bezirhane kayıtlarına ulaşamadığı iddia edilmiştir. Ancak bunun doğru olmadığını ve 16. yüzyıl Kayseri’sine ait 136 numaralı tahrir defterinde geçen bezirhanelerle ilgili bilgiyi “Kayseri Bezirhaneleri” başlığı altında paylaşacağız.

Bezirhane ismi verilen ancak geleneksel bezirhanelerden tamamen farklı kullanım amacı olan ışıklar de görülmüştür. Bunların arasında; Harput ve Çemişgezek’te bulgur değirmeni, Çankırı’da ise büyükbaş hayvan derilerinin tabaklandıktan sonra yumuşatılıp terbiye edildiği yer için kullanılmıştır. Hatta bazı 16. yüzyıl tarihçileri bezirhane terimini, bulgur değirmeni anlamında kullanmışlardır.

BEZİRHANELERDE KULLANILAN BİTKİLER

Tarih boyunca bezir yağı üretiminde en yoğun kullanılan bitkilerin başında keten (Linum Usitatissimum) gelmektedir. Keten bitkisi halk arasında zeyrek olarak da bilinir. Bu bitkinin tarımına ait en eski buluntular, Batı Suriye’de yer alan Ramad’da, bundan yaklaşık 9000 yıl öncesine dayanmaktadır. Keten tohumu ortalama %32-42 arasında yağ içermektedir.

Bezir yağı üretiminde kullanılan diğer bir bitki ise ızgındır (Eruca Cappadocica). Tohumları yağ bakımından değer taşımaktadır. Yağ bitkisi olarak sadece Anadolu’da değil, çok eski çağlardan beri İran, Afganistan, Hindistan’da da kullanılmıştır.

Belemir / Mavi Kantaron (Centaurea Cyanus) bitkisi de bezir yağı üretiminde kullanılan bitkiler arasındadır. Hekimlikte de kullanılan ve pek çok rahatsızlığa iyi gelen bu bitki, halk arasında Peygamber Çiçeği olarak da bilinmektedir. Yağ oranı yüksek olduğu için bezir yağı üretiminde kullanılmıştır.

Aspir (Carthamus Tinctorius) özellikle günümüzde bezir yağı üretiminde en yoğun kullanılan bitki durumundadır. Birçok

bölgede aspir yetiştirilen tarlaları sıklıkla görmek mümkündür. Günümüzde aspiden elde edilen yağlar; kimi yerde bezir yağı kimi yerde aspir yağı olarak piyasaya sunulmaktadır.

Tüm bu bitkilerin yanında bölgesel olarak farklılık gösteren bitki türlerinin de bezir yağı üretiminde çok az da olsa kullanıldığını biliyoruz.

BEZİRHANEDEKİ MEKÂNLAR, KULLANILAN MEKANİZMALAR VE ÇALIŞMA PRENSİPLERİ

Bezirhanelerde ışığın çalışma prensiplerinden bahsetmeden önce ışıkta bulunan mekânlar ve kullanılan mekanizmalar hakkında kısa bilgiler vermek konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Bezirhane ışığının mekânları şunlardır;

Ocak: Fırındaki bitkilerin kurutulması için çalı-çırpı, diken, kamış ve odunun yakıldığı yer
Fırın: Bezir yağı üretilecek bitkilerin ocağın ısıyla kavrulduğu yer

Ambar: Üretilen bezir yağlarının saklandığı depo

Ahır: Gücünden faydalanılan hayvanların (at, camız) barındığı mekân

Bitkileri Ezme Alanı: Taş evinin bulunduğu, atın seten taşını dönderdiği alan

Yağ Çıkarılan Alan: Hezen, direk önü, iğ direği ve batman taşının bulunduğu alan

Bezirhane ışığının mekanizmaları şunlardır;

Seten Taşı: Kurutulmuş otları ezen taş

Taş Evi: Kurutulan bitkilerin hayvan gücüyle döndürülen seten taşı yardımıyla ilk önce öğütüldüğü daha sonra elek işleminin ardından su yardımıyla hamur haline getirildiği yer

Kavutluk (Eleklik): Taş evinde öğütülen bitkilerin su karıştırılmadan önce elendiği yer

Hezen: İğ ile birlikte çalışan, zambıkların ezilmesini sağlayan uzun ve kalın ağaçlar

Zambık: Hazırlanan hamurun preslenmek için koyulduğu hasır sepet

Direk Önü (Bezir Kuyusu): Hezen tarafından sıkıştırılan zambıklardan süzülen yağın toplandığı havuz

İğ Direği: Karaağaç’tan (karaçam) yapılmış, hezenleri kaldırarak zambıkların preslenmesini sağlayan hayvan gücüyle çalışan mekanizma

Batman Taşı: Hezenlerin kalkıp inmesinde kullanılan ağırlık taşı

Bezirhanelerin çalışma prensibi ise şu şekildedir;

Üretim için gerekli hammadde olan zeyrek, aspir, ızgın ve belemir gibi bitkiler; tarlalarda yetiştirilerek veya dağlardan, ovalardan, tepelerden uygun zaman dilimleri ve yetiştirme koşullarının tamamlanmaları gözetilerek toplanır. Toplanan bu bitkiler; yaprak ve saplarından temizlendikten sonra at veya kağı arabalarına yüklenip işliğe getirilir. Burada ilk olarak çalı-çırpı varsa odun ve sazlıklardan getirilen kamışlarla ocak yakılır. Ocağın hemen bitişiğinde toplanan bitkilerin kavrulduğu fırın bölümü yer alır. Bu bölümde bitkiler; ateş görmeden, ocağın ısısından yararlanılarak kavrulur. Bitkiler iyice kavrulduktan sonra fırından çıkarılarak taş evine alınır. Taş evinde at gücüyle döndürülen seten taşı yer alır. Ata (dink beygiri); çevresindeki hareketlerden ürkmemesi ve sadece



çalışma alanını görmesi için at gözlüğü takılır. Atın hemen gerisindeki işçi hem atın hareketlerini kontrol eder hem de bitkileri elindeki kürekle harmanlayarak tüm bitkilerin seten taşıyla ezilmesini sağlar. Ezilen bitkiler kavutluk denilen eleme havuzunda, kalbur yardımıyla elenir. Kalburdan geçmeyen bitkiler, tam olarak ezilmesi için taş evine tekrar alınır. İkinci ezilme işlemi de tamamlandıktan sonra elenmiş olarak bekleyen diğer bitkiler de taş evine aktarılır. Daha sonra ezilme işlemi tamamlanmış bu bitkilerin üzerine kararınca

su ilave edilir. Ardından bitkiler, seten taşı ile tekrar ezilerek hamur kıvamına gelinceye kadar karıştırılır. Bu işlemden sonra hamur halini alan bitkiler, zambık adı verilen hasırdan örme sepetlere doldurulur. Hazırlanan zambıklar, yukarı kaldırılarak preslemeye hazır duruma getirilmiş hezenlerin altında bulunan bezir kuyusuna üst üste gelecek şekilde dizilir ve üzerine kalın bir takoz konur. Hezenlerin bağlı olduğu iğ direği camız gücüyle döndürülerek hezenlerin iğ tarafındaki ucu yavaş yavaş aşağı indirilir. Bu esnada elinde

Bezirhanelerin çalışma ayları önemli bir alt başlık aslında. Genellikle yaz ayları ve sonbahar başlarında toplanan bitkilerin kış aylarında bezirhaneye getirilme tercihleri ise çok anlamlı. Birinci sebep bitkilerin yetiştirme mevsiminden dolayı belli aylardan sonra işlem yapılma zorunluluğu. İkincisi ateşle çalışılan mekânın sıcak aylarda çalışmaktan ziyade soğuk ayların çalışmak için daha elverişli oluşu. Üçüncü etken ise bitkilerden arta kalan kara yemin (küspe) çok besleyici ve değerli oluşu. Bu durumu biraz daha detaylandırabiliriz. Beziryağı



fren sopasıyla iğın kontrolünü sağlayan bir kişi de camızla beraber döner. Hezenlerin aşağı doğru hareketiyle hezenin bezir kuyusu tarafındaki ucu takozla ciddi bir baskı uygular. Bu yöntemle preslenen zambıklardan yağlar süzölmeye başlar. Bezir kuyusundaki haznede biriken yağlar buradan alınarak depoda yer alan küplere doldurulur. Zambıkların içinde kalan artık bitkiler ise doğal gübre ve hayvanlara küspe (kara yem) olarak değerlendirilir. Tüm bu işlemler bezirhanede çalışan iki ya da üç kişi tarafından gerçekleştirilirdi.

üretimnin ardından geriye kalan kara yemin protein içeriği %33-43 civarındadır. Bu özel yem sabana koşulacak öküz ve mandalara verilir. Kara yem, buğday kadar değerli ve yağ üretiminin zamanlamasını belirleyecek kadar önemli bir yan üründü. Özellikle bahar ve yaz aylarında hayvanlar doğal bir biçimde yayılarak besleniyorlardı. Bitkilerin toplandığı ayda yağ üretilseydi küspe ziyan olacaktı. Çünkü kara yem depolamaya elverişli değildi ve hemen tüketilmesi gerekiyordu. Bu üç önemli etkenin yanında tabii ki başka faktörlerin de olması

mümkün. Yaz ve sonbahar boyunca bezirhaneler için yakacak temin edilmesi de önemli bir etken olmalı.

YAĞLARIN KULLANILIŞ AMAÇLARI

Bezir yağlarının diğer yağ türlerinde olduğu gibi kendi içinde kalite konusunda farklılık gösterdiği biliniyor. Genellikle yağlar, her bir bitki türünün ayrı ayrı işlem görmesiyle elde ediliyordu. Ancak farklı bitki türlerinin beraber işlem görmesi sonucu yağ çıkarıldığı da sözlü olarak iletilen bilgiler arasında. Bu durum ise kaliteyi ve kullanılış amacını etkileyen unsurların başında geliyor. Bugün yukarıda saydığımız bitkilerin ve bu bitkilerden elde edilen yağların tek başlarına hangi amaçlar için kullanıldığını daha net biliyoruz. Ancak geçmişte hemen hemen hepsi aynı amaçlara hizmet ediyordu. Sadece farklar, ustaların kavurma işlemi sırasındaki becerileri de dikkate alınarak tat ve sertlik konusunda ortaya çıkıyordu. Bu da tamamen tercihe dayalı bir kullanım şekli ortaya koymaktadır. Tüm bu sebeplerden dolayı, bezir yağının kullanım amaçları ve şekilleri, bitki ayrımı yapılmadan ele alınmıştır.

Bezir yağlarının en önemli kullanılış amaçlarının başında yemeklik yağ oluşu gelmektedir. Besin değeri ve diğer yağlarla karşılaştırılması konusunda farklı iddialar olsa da bilimsel olarak net veriler ortaya konulmamıştır. Diğer yağların da kullanıldığı bilirse de özellikle aspirin, yemeklik yağ konusunda önemli bitkiler arasında olduğu bilinmektedir.

Bezir yağının önemli bir işlevi de aydınlatma amaçlı kullanılmasıdır. Özellikle ızgın bitkisinden elde edilen yağlar aydınlatma amaçlı yakıt olarak, “Bezir Çırası” denilen topraktan yapılma kandillerde kullanılmıştır. Bu çıranın uç kısmında elle bastırıp daraltılarak “Lülük” denen bir ağız oluşturulur ve buraya bir fitil konulurdu. Özellikle Kapadokya bölgesindeki pek çok mağara ve barınakta da rastlanan ve bu çıraların yerleştirilmesi için yapılmış “Taka” denilen küçük oyuk ya da çıkıntılardaki isli tavanlar, bezir yağı aydınlatmasının delilleridir. Doğu Anadolu’da ise kenarları kertikli teneke-den ya da pişmiş topraktan yapılma bu kandillere “Bezirlik” denmektedir. Ayrıca aydınlatma amaçlı olarak meşalelerde de kullanıldığı bilinmektedir.

Merhem de, bezir yağının önemli kullanılış amacından biridir. Özellikle hayvanlar için kullanılmıştır. Hem iyileştirici özelliği hem de koruyucu özelliği vardır. Kışın manda derilerinin soğuktan çatlamaması ve yara oluşmaması için bezir yağı ile bakımı yapıldığı anlatılmaktadır.

Özellikle ahşapların ömrünü uzatmak ve yalıtımlarını sağlamak için de bezir yağı kullanılırdı. Gemi veya teknelerdeki ahşapların yalıtımlarında bezir yağının da kullanılmış olduğunu tarihi vesikalardan biliyoruz. Ayrıca Osmanlı

Dönemi camilerinde kullanılan ahşap direklere koruyucu olarak bezir yağı sürüldüğünü de biliyoruz. Özellikle araba tekerlerine rendelenmiş sabunla birlikte bezir yağı sürülürdü. Yine sepetlerin su almaması için bezir yağı sürüldüğü de bilinen işler arasında.

Bezir yağının bu kullanım amaçlarının yanında; vücut ve saç bakımı, takas aracı, sabun, savaşlarda alev alması ve yakması için düşmana karşı bir silah, dolgu malzemesi yanında pencere macunu, macunun ve boyanın inceltirme malzemesi olarak da kullanıldığı tarihi kaynaklarda ve sözlü tarih araştırmalarında yer almaktadır.

KAYSERİ BEZİRHANELERİ

Kayseri’de bezirhaneler üzerine maalesef yeterince çalışma yapılmadığı gerçeğiyle karşı karşıyayız. Sözlü tarih araştırmaları kapsamında tüm Kayseri genelinde 200’e yakın bezirhaneden bahsediliyor. Bunların ne kadarı gerçekçi tabii ki tartışılır. Ancak Germir Mahalle Muhtarı Sayın Ali Kapusuz, Germir’de 30’un üstünde bezirhane olduğundan bahsedildiğini söylüyor. Ayrıca bunların 18 tanesinin bizzat yerini gösterebiliyor. Yine Ağırnas’ta 25’in üzerinde bezirhaneden bahsediliyor.

Kayseri’deki bezirhanelerin çoğunluğu şehrin doğu ve kuzey bölgelerindeki şimdi mahalle olan köylerde yer alıyor. Bunun sebebi ise bu bölgelerde kendiliğinden bezir yağı üretilebilecek bitkilerin doğal olarak daha yoğun bulunması, tarımın ve bezirhane yapabilecek fiziki şartların daha çok yapılmaya müsait olması. Özellikle Erkilet’te çok sayıda bezirhanenin baraj nedeniyle sular altında kaldığı biliniyor. Germir’den başlayarak Gesi, Turan, Büyük Bürüngüz, Subaşı, Küçük Bürüngüz, Ağırnas, Yeşilyurt, Bağpınar bölgeleri bezirhanelere en çok rastlanan Koramaz Vadisi hattı ve etki alanı içerisinde yer alıyor. Burada çok sayıda bulgur seteni de görmek mümkün. Aynı bölgede yüzlercesi bulunan kuşluklarda yaşayan güvercinlerin yeminin de büyük çoğunluğunun bezir bitkilerinden olması ayrıca anlamlı.

Ayakta kalmayı başarmış ya da yok olduğu için bulunamayan bezirhanelerin hepsinin ortak özelliği ise hiçbirinde kitabe olmaması. Bu da Kayseri’deki bezirhanelerin tarihlendirilmesi ile ilgili elimizi zayıflatan bir husus olarak karşımıza çıkıyor. Ayrıca buralarda yeterince çalışma ve araştırma yapılmaması da bu durumu her geçen gün zorlaştırıyor. Ancak bir istisna var.

2007 yılına ait Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden sayın Nilüfer YETKİN’e ait “136 Numaralı Tahrir Defterine Göre XVI. Yüzyıl Sonlarında Kayseri” başlıklı tezde 16. yüzyıl Kayseri’sinde yer alan bezirhanelerle ilgili çok net bilgilere yer veriliyor. Aşağıda bu tez kapsamında Kayseri’deki nahiyelerde yer alan

bezirhanelerin sayısı ile ilgili tabloyu paylaşmak istiyorum. Merak edenler, köy köy de bezirhaneler ve bir çok konu ile ilgili verilmiş olan bilgilere bu tezden ulaşabilirler.

NAHİYELER	BEZİRHANE SAYISI
Sahra	45
Koramaz	38
Cebel-i Ali ve Erciyes	3
Kenar-ı Irmak	1
Karakaya	0
Karataş	0
Malya	0
İslamlu	4
Göstere	0
Toplam	91

güneyinde bulunan Ali Dağı'ndan almıştır. Cebel-i Erciyes nahiyesi ise adını Erciyes Dağı'ndan almıştır. Bu nahiyelerde toplam 13 köy ve 15 mezraa bulunmaktaydı.

4. Kenar-ı Irmak Nahiyesi: Kayserinin kuzeybatısında ve Kızılırmak'ın geçtiği yerlerdeki yerleşim birimlerinin bulunduğu nahiyedir.136 numaralı tahrir defterine göre Kenar-ı Irmak nahiyesinde 15 köy ve 39 mezraa bulunmaktaydı.

5. Karakaya Nahiyesi: Karakaya Nahiyesi, Kayseri'nin kuzeydoğusunda Kızılırmak'ın doğusunda bulunmaktaydı. Karakaya nahiyesine bağlı 27 köy bulunmaktaydı.

6. Karataş Nahiyesi: Kayseri'nin güneybatısında bulunan Karataş nahiyesi bugün mevcut değildir. Bu nahiye, bugünkü İncesu ilçesi ve çevresindeki bölgeyi kapsamaktaydı. İncelenen dönemde bu nahiyede 23 köy ve 17 mezraa bulunmaktaydı.

7. Malya Nahiyesi: Malya nahiyesi, Erciyes Dağı'nın güneyinde olup bugünkü Tomarza İlçesi ve çevresindeki yerleşim birimlerini kapsamaktaydı. Malya nahiyesinde 11 köy 11 mezraa bulunmaktaydı.

8. İslamlu Nahiyesi: XVI. yüzyılın başında Kenar-ı Irmak nahiyesi hudutlarında yer alan İslamlu Yörükleri'nin yapılanmaları yüzyılın sonunda karşımıza nahiye olarak çıkmaktadır. Bu nahiyede 23 köy 35 mezraa bulunmaktaydı.

9. Göstere Nahiyesi: Bu nahiye, bugünkü Tomarza ilçesi ve çevresinde bulunan yerleşim birimlerinin bulunduğu bölgedeydi. Göstere mahiyesine bağlı 33 köy 20 mezraa bulunmaktaydı.

Son olarak, bu kadar bezirhane kültürü gelişmiş bir coğrafyada sadece 4 adet bezirhanenin tarihi tescil kaydı bulunmasını da hem Kayseri için hem de bu kültürün içinde nefes alıp veren yerel halk için sorgulanması ve eyleme geçilmesi gereken vahim bir durum olarak görüyoruz.

GERMİR BEZİRHANESİ ÖRNEĞİ

Şimdi sizinle kısa bir anımı paylaşarak bu konuya girmek istiyorum. 2000 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra ilk defa Germir'i bir vesile ile ziyaret etme fırsatı buldum. Yıkılmak üzere olan ve bugün bazıları ayakta olmayan çok sayıda yapıya girip çıktım. Bunlar arasında bir de bezirhane vardı. Orayı görünce sanki büyülenmiş gibi oldum. Masal diyarında hissettim bir anda kendimi. Keşke restore etseler diye geçirdim içimden. 1980'li yıllara kadar da çalışmış. Yazık olacaktı, bu yapı da yıkılıp gidecekti. Kısmet! 16 yıl sonra restorasyonunu yapan ekibin içinde olmak bana nasip oldu.

2014 yılında Germir'de tarihi ve kültürel mirasın korunması ve yaşatılması için çalışma başlatıldı. Bu kapsamda başlatılan çalışmalardan birisi de Hamdi Yavuz'a ait olan bir bezirhane idi. Rahmetli Hamdi Yavuz'un evlatları, babalarının adının verilmesi şartıyla bezirhaneyi hibe etmeyi kabul ettiler. 2015 yılında yapılan protokolün ardından projelendirme çalışmaları zaman geçirilmeden başlatıldı. 2016 yılında ise projelendirme çalışmalarının sonuçlanmasının ardından restorasyonuna başlandı. Şanslıydık, mekânların tamamı ahşap kirişler hariç sağlamdı. Bezirhanenin çalışması için gerekli olan tüm mekanizma ve gereçler eksiksiz olarak bulunuyordu.

2016 yılı sonunda restorasyon çalışmaları tamamlandı. Her şey tamamdı ama ortada işliğin üretim serüveni hakkında hiç bilgi yoktu. Bu hali belki birçokları için bile yeterliydi ancak hikâyesi ve insan olmadan boş mekân bize çok anlamsız geldi. Buradaki şaşkınlığımızın ardından ortaya koyduğumuz yaklaşım açımız, bundan sonraki restorasyonuna karar verdiğimiz yapılarda işe başlamadan önce nasıl planlama yapmamız gerektiği konusunda bize ışık tuttu. Bezirhanenin çalışma serüvenini Hamdi Yavuz'un çocuklarından dinledik. Hemen ardından bu bilgiler ışığında her bir mekanizmanın çalışma prensibini anlatan Türkçe ve İngilizce bilgi panoları hazırladık. Bunun yeterli olmayacağını fark ederek üç boyutlu orijinal ölçüde

maketlerle canlandırmalar yaptık. Çok etkileyici olmuştu ancak hala serüvenin tam anlaşılabilirdiği konusunda tatmin olmamıştık. Gezdirdiğimiz kişiler anlatmamıza rağmen anlamakta zorluk çekiyorlardı. Ardından işliğin nasıl çalıştığını gösteren bir animasyon film yapmaya karar verdik. 4 dakika süren bu filmde animasyon görüntülerinin yanında gerçek mekân ve üretim görüntüleri de kullandık. Animasyon üzerinde bile 17 defa değişiklik yaparak sistemin en doğru şekilde çalışma



prensibini ortaya koyabildik. Çünkü filmi hazırlayan ekip de sistemi anlamakta çok zorlandılar. Siz de aşağıdaki linkten bu keyifli filmi izleyebilirsiniz.

"https://goo.gl/ROPQG2"

Mekânsal ve işlevsel düzenlemelerin ardından, gelen misafirlerin Kayseri'nin en eski endüstri miraslarından biri olan Germir Bezirhanesi'ni ziyaretlerinden sonra kendilerine hediye edilmek üzere bu bezirhanenin serüvenini anlatan bir de kitapçık hazırladık. Kısa süre sonra Kapadokya'nın farklı bölgelerinde görev yapan belediye başkanlarımız bizi arayarak kendilerinde de bezirhane bulunduğunu, nasıl çalıştığını tam olarak bilmediklerini, burayı ziyaret ettikten sonra çok

etkilendiklerini, kendi bezirhanelerine farklı işlevler vererek restorasyonunu yapmak istediklerini ve bu konuda yardımcı olmamızı istediler. Yaptığımız işin, şehrin kaderini değiştirecek idareciler için ilham verici olması heyecanımızı daha da artırdı.

Bugün, yeni makinelerle bezir yağı üretimi yapılmaya devam ediyor ve gün geçtikçe üretim ve talep hızla artıyor. Geleneksel mekanizmalarla bezir yağı üretimi ise bir hayal gibi gözüküyor. Geleneksel bezirhaneler, tüm Anadolu'da olduğu

gibi Kayseri'de de hakkında yeterince araştırma yapılmamış kültürel miraslarımızın başında geliyor. Planlarına, bitki türlerine, tarihlerine, işletmecilerinin etnik kökenlerine ve aklımıza gelebilecek diğer kriterlere göre hiçbir bilimsel çalışma yapılmamış ve sonuçlar ortaya konmamış. Aslında Kayseri'de 20'nin üzerinde ayakta bezirhane mevcut ancak her birinin maliyeti yüksek restorasyon faaliyetleri sonunda nasıl işlevlendirilebileceğinin cevabı da yok. Çünkü bu restorasyonlar çevrelerindeki tarihî yapılarla ilişkilendirilemezlerse bir anlam ifade edemeyecektir. Tüm bunların yanında elinizin altında her yönüyle hikâyesi, mekanizmaları ve mekânları korunmuş Germir Bezirhanesi var. Umarım şehir ve siz, en azından bu yapıya hak ettiği değeri gösterirsiniz. ■

Avşar Ağıtları Üzerine

Ağıda konu olan olayın katı gerçekliği ve “gayrı değişmez”liği ile buna inanmaya ve kabule henüz hazır olmayan yumuşak kalbin çetin karşılaşması - amansız çarpışması sürecinde ortaya çıkan enerjidir ağıt.

*Ne deyim de ne söyleyim
Ağıdım anlatır halımı*

Literatürün türler içinde ona verdiği yer ve yaptığı tanımlarla ağıdın “ne”liğini anlamamız mümkün mü? Buna cevap veremeyebilirim. Ama bir ağıdı kendi ortamında dinlemeden bu konudaki tanım ve yargıların en azından hep eksik kalacağını söyleyebilirim. Zira ağıt türler içinde ortaya çıkış sebebi ile farklı ve onun insanları etkilemeyi her daim içinde barındırdığı ve bunu her daim sürdürdüğü gerçeğini göz ardı etmeden yaklaşılmasını salık veririm.

Ölüm, diğer yitkiler, mesela tamamlayıcısı mıdır hayatın? Kaza-kader, facia-felaket yahut daha olağan şeylerin hayat içindeki yeri ve oranı nedir? Bunu cevaplayabilir ya da cevaplayamaz elbette insan. Bunlar karşısında insanın tavrı da değişiklik gösterebilir. Bana kalırsa bundan daha kolay cevaplanabilecek ve doğruya nispeten daha yakın olan, hissiyatın ifadeden daha önce var olduğudur. Yani acı, neşe, keder, mut, hüzn sözden önce husule geldi.

Metin Şimşek

Burada sıradan duygularla meydana gelenleri değil, oluşma süreci ve ortaya çıkış sebebiyle birlikte daha tabii, daha kendiliğinden ve etki bakımından daha keskin olanları konu edeceğim; ağıtlara değineceğim.

Anadolu ağıt cenneti... Cehennemi desek de olur. Bu coğrafyanın keskin ve unutulmaz olaylara açık olması, hayat şartlarının çetin olması, sıradan hayatların sıklıkla karşılaştığı büyük acılar, sık sık yaşanan lokal ya da genel travmalar

ağıtlara kaynaklık etmiş. Yaşar Kemal’in ise buna daha ilginç bir yaklaşımı vardır: Mümbit topraklar, zengin çeşitlilikte bitki florası ölümsüzlük düşüncesini doğurmuş. Lokman ölümsüzlüğün peşine düşüp sonunda da bulmuş. Fakat ölümsüzlüğü bulduğu yerde tekrar yitirmiş. Yani ölümsüzlük, ebediyet bu topraklardadır. Ölüye ağıt ölümsüzlüğe özlem...

Ağda konu olan olayın katı gerçekliği ve “gayrı değişmez”liği ile buna inanmaya ve kabule henüz hazır olmayan yumuşak kalbin çetin karşılaşması - amansız çarpışması sürecinde ortaya çıkan enerjidir ağıt. Ağdın zemini ve ona konu olan olayın apansızlığı onu etki ve “dayanılmaz”lık bakımından benzersiz kılar.

Çoğunlukla; felaketler, savaşlar, zulümler, kavgalar, askere gidenler, gelin olanlar, kaybolanlar, (vurularak, kaza ile vs... fakat özellikle de genç olarak) ölenler ağda konu olmuşlardır. Yani; ağıtların konusu çok çeşitli olmakla birlikte, ağırlıklı olarak ölüm ile mutlak ve telafisiz kayıplar ona konu olmuşlardır. Pınarbaşı’nda avdan dönmeyen kocası Avanoğlu Yusuf’a hanımının yaktığı ağıt buna binlerce örnekten biridir.

*Ava çıktı çifteyinen
Gidilir mi haftayınan
Evdekinin günü geçmez
Dağda yatan mevtayınan*

*Dağda bir ağaç kurumuş
Dalı budağı çürümüş
Gelen olmaz giden olmaz
Sahipsizlik ne zorumuş*

Acının eşiğinde müziği ile ayırt edilemeyen bir bütünlüklü yapı vardır buna ağıt derler. Bu ağıtlarda biçim ve söyleyiş değişebilir. Şöyle ki; ağıdeden kişi bunu yaparken kendi hissettikleri esas olmakla birlikte kullandığı ağız değişiklik gösterebilir. Yani mesela bu bir ölüm ağıdıysa ağıt eden kişi ölen

kişinin ağzıyla bile söyleyebilir. Sarız’a ait bu ağıt ölen kişinin ağzıyla bir yakını tarafından söylenmiş olmalı.

*Evimin her yanı çiçek
Doktorlar atıyor bıçak
Haber verin çabuk gelsin
Şengül’ü getiren uçak*

*Gittiğim yer kara toprak
Anam babam orda yatar*

Ağıtlara konu olan kişiler; sürmüş oldukları hayat ile birlikte ağdın oluşturduğu atmosferde, yeniden anlatılır yeniden tanınır tanıtılır, olaylar yeniden yaşanır hissettirilir. Ölümsüzleştirme isteği ile birlikte yitiği anmak ve belki de mevcut acıya ortaklar arayıp paylaşmak istenir. Kim bilir! Zuhur eden şeyden, kayıptan duyulan şahsi acıyı bir ortak hissiyata dönüştürme, bu yolla onu bir anlamda azaltma isteği.

*Ana ben ataşa düştüm
Meğer ne zor olurmuş acı*

Burada hissedilenin evrensel olduğu yadsınmaz bir gerçekken bu yol tekrar tekrar tutulmak zorundadır sanki. Burada şunu eklemekte fayda var; ağıdı yakılan kişi ya da olay kadar, ağıdı yakan kişinin kim olduğu da önemlidir. Ağıt yakmada hissiyat ve ifadenin gücü ağıdı yakılan kişiye ya da olaya yakınlık ile doğrudan ilişkilidir. Yani ağıt yakanın buna yakınlığı ile ve söz konusu olaya bilgi ve hissiyat olarak yakınlığı ve hâkimiyeti ve ağdını yaktığı kişiye yakınlığı ağdın kalitesini belirler. Hatta yas sürecinin kalitesi ağdın kalitesiyle doğru orantılıdır da denilebilir ki bu zuhur eden acıklı durumun ivedilikle ilk anılışı ve dikilen ilk anıttır. Mesela ağıdı yakılan kişi hayattayken sahip olduğu kadr ile doğru orantılı olarak anılır.

Tomarza Akin köyünden Âşık Mehmet Çarkıt’ın, yöresindeki “önemli insanlar” hakkında yaktığı ağıt/merisiye buna örnek olabilir.

*Söz söylerken halk ağzına bakardı
Yüz misafir gelse kahrın’çekerdi
Yaylasına müfrezkiye çıkardı
Han’lı Hacı Memmed’Ağa nic’oldu*

*Herkes danışırdı kırmazdı bizi
Yenirdi ekmeği söylenir sözü,
Hamet Yurdund’etliği de Mıhlı’da yozu
Kökten tüccar Havıs Ağa nic’oldu*

Dinleyenlerin orada duyduklarını çoğaltıp aktarmaları bu merasimin en sıradan sonucudur.

Tomarza Özlüce kasabası ve bazı yakın köylerden Kayseri’ye topluca çiftçi kredisi almaya gidenler dönerken otobüs devrilmesi sonucu ölürlər. Tam 18 ölü 30 yaralı vardır bu kazada. Tam bir facia! Facia niteliği taşıyan toplu ölümler için Tomarza’nın Akin köyünden Aşık Mehmet Çarkıt’ın yaktığı şu ağıt buna örnek olabilir;

*Savcı beyim geldi keşfin’eyledi
Salınızı civar köyle bağladı
Vekil Mehmet Yüceler de ağladı
Acıdı ekmeği aşı avşarın*

*Kitli kaldı mağazasının kapısı
Borcun vermez Avşarların hepsi
Öldü iyileri de kaldı kötüsü
Kurumaz gözünün yaşı avşarın*

*Onsekiz ölü de otuz yaralı
Bankadan geliyor uşak paralı
Doktorlar da bulamazsa çareyi
Gelir Kayseri’den Salı Ali’nin*

*Bir huvan yekindi Taf’ın elinde
Devrildi otobüs Killik yolunda
Dolanır köylerde defter elinde
Alamaz borcunu eşin Toraşan*

*Otobüsün taksidini yatırır
Gayri müşterisini eller götürür
Memmet ağam melül mahzun oturur
Kara yas bağlasın eşi Memmedin*

*Bekir ağam Fatî’sine kavuştu
Hacı Battal karayınan savuştu
Topuzların Ömer Bââ çavuş mu?
Ayrıldı da gitti eşi Ömer’in*

*Gözlerim yaşınan doldu orada
Ölüler çift’indi Taf’ın derede
Oğlu Kıbrıst’öldü kendi burada
Ziraat başkanı başı avşarın*

*Bu âşık sazını yashı çalmadı
Çok ağladım gönlüm ferah olmadı
Hani Beşir Önder Bââ gelmedi
Saydım Topal’lardan beşi avşarın*

Ağıt ağırlıklı olarak yas sürecinde hatta olay anı sularında sığağı sığağına denilebilecek zamanda yakılır. Fakat bunun dışındaki zamanlarda bir duygu yoğunluğu esnasında da çok güçlü ağıtlar yakılmış. Buna yukarıdaki ağıt iyi bir örnek olabilir. Orta Anadolu’dan olduğunu düşündüğüm Coşkun Gönüllü’nün askerde ölen kardeşi için yaktığı ağdın metni takip ettiğimizde daha geniş bir zamanda yakıldığını anlıyoruz.

*Kara toprak aldı elimden seni
Şimdi çürütmüştür gül gibi teni
İçimdeki sızı yatırmaz beni
Her gece uykumu bölüyor kuzum*

*Felek göndermedi seni Mardin’den
Bilsem gelmez miydim koşup ardından
Bu Gönüllü Coşkun abin derdinden
Her gün yüz bin kere ölüyor kuzum*

Ağıt yakan; bu ağıtlarda herkesin bilebileceği olay örgüsü, yer ya da kişiyi basit fakat öyle çarpıcı imgelerle anlatır ki dinleyenlerin kalbinde ruhunda derin

etkiler bırakır. Buna Tomarza Akin köyünden Eğitmen Ahmet’in kaza ile vurduğu hanımı için Ahmet eğitmenin anasının yaktığı ağıt iyi bir örnektir.

*Az’ziye’ye giden gelin
Gece geldi kağniyınan
Düşman dediğin bellesin
Oğlum vurmaz gö’onüyünen*

*Derede biçeredi arpa
Gezemedi sere serpe
Oğlum elin kırılardı
Hemi gelin hemi körpe*

*Ahmed’im gelir birazdan
Kurtulamam bu marazdan
Ne Sen aldın ne Ben aldım
Elin aldığı murazdan*

*Ben de bir gelin yitirdim
Üç ayları dıklınca
Kilimin arası doldu
Mor belikler sökülünce*

*Hota ha Hanife’m hota
Sıçırar binerdi ata
Koyun sağmadan gelirdi
Mor beliği ata ata*

Ağıdı dinleyenler içinde duyguları en çok örtüşenler yakın zaman içinde bir acıya sahip olanlardır. Yani mesela bir ölüm ağıdıysa yakılan, dinleyenler içinde benzer bir acıyı yaşamış olanlar ya da hâlihazırdaki acının ortakları bunu en çok hissedenenler olacaktır. Bu durumda ölen birine aynı anda ağıt eden birden fazla olabilir. Hatta durum buysa ağıt bu kişiler arasında bir karşılıklı söyleşmeye dönüşür. Bu tür merasimler bu yönleriyle unutulmazlık kazanırlar.

Saplıcan hastalığından ölen Andırınlı Hasan Ağa’ya Hanımı, baldızı ve iki bacılarının beraber yaktıkları ağıt bir örnek olabilir.

Şerif Hatun (bacısı):

1. Nerde Memmed’inen Ali?
Küskün m’ola Hasan size?
Ölürken çokça yalvarmış,
Mor belikli gelin kıza.

Fadıma Hatun (bacısı):

2. Emmis’oğlu Hacı Ağa,
Adil’i emanet etmiş,
Hasan edem öldü diye,
İçerde bağırmış Anış.

Emine Hatun (hanımı):

3. Yaptığım yuva yıkıldı,
Ben kuşlara karışayım,
Ağalarım küskün üdüm,
Dil dökerek barışayım.

Fadıma Hatun:

4. Hani nerde Hasan, Yusuf,
Gardaşını yitirdi mi?
Adil’i yanına alıp,
Boynun’büküp oturdu mu?

Şerif Hatun:

5. Nerede kaldın Fadıma?
Kurban olurum adına,
Hasan gardaş tatlı idi,
Yusuf benzemez tadına.

Döne Hatun (baldızı):

6. Alnında deste kekili,
Bende komadı akılı,
Ne ağlıyon anam kızı,
Yusuf eviyyin vekili.

7. Yoruldum yola oturdum,
Mevla’m vurdu ben göturdüm,
Ne ağlıyon anam kızı,
Eşin’emmileri göturdü. ■

Kayseriyi Fotoğraflayanlar

Saban Ok

Alper Asım

Rönesans'ın tabiata bakış açısını değerlendiren Berger'in "görünenler dünyası seyirciye göre bir zamanlar evrenin Tanrı'ya göre düzenlendiği biçimde düzenlenmiştir" yargısını çok iyi anlamak gerekir. Sontag'ın da yerinde tespit ettiği gibi, insanı ve onun rasyonel aklını hakikatin merkezine koyan modern bakış açısı, tabiatı "ilkelliğinden ve barbarlığından" soyutlayarak bir görüntü haline getirirken, aslında yok ettiği kutsalların, dinlerin, inanma biçimlerinin yerine, tıpkı onlara benzer biçimde yeni kutsallar üretiyor, yeni inanma biçimleri ortaya koyuyordu. Tanrı kovulmuştu.



Onun yerine üstün insan ya da insanımsı tanrılar oluşturulmuştu. Tabiat bağlamından kopartılarak görüntülerden oluşan efsunlu, büyümlü kutsallar haline getiriliyordu. Sontag'ın dediği gibi “inançsızlık çağı görüntülere bağlılığımızı daha da kuvvetlendiriyordu”.

Dini, geleneği, mitolojiyi bir yanıl-sama olarak kabul eden modernite aslında bizatihi bir yanıl-samalar silsilesi üzerine kuruyordu anlam çerçevesini

ve oluşunu. Tıpkı insan gibi tabiat da mekanızmin kısır döngüsüne giriyor ve makineleşiyordu. Sanal olan ile hakikatin ince çizgisi kayboluyordu. Sanal olan, görüntü, geçici gerçekliğin, hakikatin ve tezahürün yerini alıyordu. Dolayısıyla bu bağlamda tabiatı bakan insanın tabiatla bir aidiyet ilişkisi ve ilgisi kalmıyordu.

Nitekim üretilen söz konusu kutsallığa Batı'da da dikkat çeken aykırı insanlar, cins kafalar vardır. Burada Walter Benjamin'in

Alp Dağları bağlamında söylediklerini aktarmakta yarar var: “İnsan dağa ne kadar bakarsa baksın dağ görkemini ve kendine has güzelliğini korumaktadır. Fakat aynı dağa, konumsal bir yararlılık olarak, bireylerin tek başlarına keyfine varmak istedikleri, doğaya yönelik bir kutsal yer olarak bakılabilir. O zaman, vurgunun yalnızlığa, mahremiyete ve bakış nesnesiyle kişisel, yarı-tinsel bir ilişkiye yapıldığı romantik bir turist bakışı biçimi

Şaban Ok bu anlamda ışığın izinde dolaşan bir insan. Gölgelemlerden yola çıkarak gölgenin sahibini arayan, görünenin izlerini takip ederek görünmeyene işaret eden bir fotoğrafçı.

▼ Güvercinlikler | Gesi



ortaya çıkar.” Barthes bu bakış açısının Guide Blue'de bulunmasıyla ayırt eder: Dağların bu burjuvaca tanıtılmasının, bu eski Alp söylencesinin...sadece dağların, koyakların, geçitlerin ve akarsuların.... bir çaba harcama ve yalnızlık ahlakını cesaretlendirdiğinden söz eder..

Yani tabiatı hakikat penceresinden bakmayan, tabiatı tecelliye göremeyen, kutsalını ve kutsalla olan gerçekliğini yitiren bir insan, bir süre sonra tabiatı

görüntüleştirerek, kadrj sınırlarında tabiatı modern bir biçimde kutsayacak ve onu bir “dinsel” öge haline getirecektir. Bu biçimde kutsallaştırılan tabiat aslında kutsal değil, rasyonel ve sekülerdir. Bağlamından ve anlamından kopuktur. Ruhu yok edilmiş, ona ruhunu yok edenler tarafından yeni bir anlam, yeni bir tanım yeni bir ruh verilmiştir.

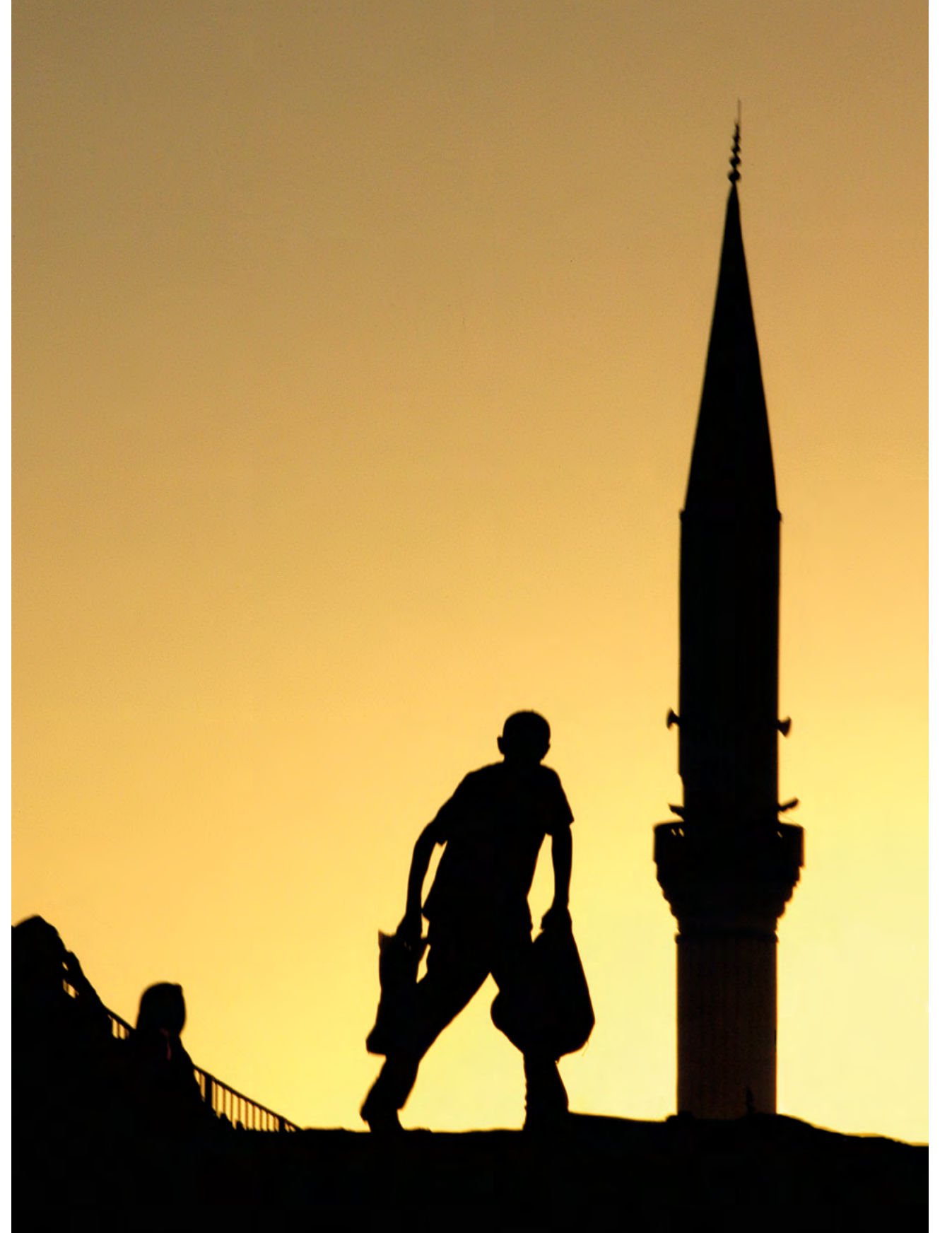
Öyleyse âlem, tabiat hakikatin bir görüntüsüdür. Dolayısıyla o aynı zamanda



▲ Cami-i Kebir



▲ Soysallı





▲ Aladağlar



▲ Cami-i Kebir Şadırvanı



▲ Hacılar



▲ Cami-i Kebir ve Vezirhanı



bir ibret alma, mana ile ilgili bir bilgi sahibi olma yeridir. İnsanın hakikate geçişindeki en önemli geçit “berzah”tır. Batılının tabiatta ürpertisi korku ve kaygı ile ilgilidir. Oysa Doğulunun tabiatta ürpertisi bir hayranlıktır. Hatta öyle ki şaşıtığında bir Müslüman tekbir getirirken, geleneksel inançları doğrultusunda bir başka Doğulu Tanrı’nın tecellisini görür ve hatta Tanrı’yı onun şahsında müşahhaslaştırır. Çünkü Doğulunun tabiatta gördüğü görüntüden başka bir şeydir.

Şaban Ok bu anlamda ışığın izinde dolaşan bir insan. Gölgelerden yola çıkarak gölgenin sahibini arayan, görünenin izlerini takip ederek görünmeyene işaret eden bir fotoğrafçı. Onun fotoğraflarını izlerken tezahürün ötesini hissedebiliyorsunuz. İster bir manzara fotoğrafı olsun isterse bir gölge, fark etmez. O hep görünende görünmeyenin hissiyle tabiata, âleme bakmaya devam ediyor. İyi ki de bakıyor... ■

GÖNÜL İNSANI NEVİN AKYURT'U

Hatırlamak

Ahmet Sivacı

Artık, elleri
nasırlı,
elleri kınalı Anadolu
kadını analarımızın
o devirleri kapanmış
da olsa kadın yine kadın.
Ana olma şerefini yaşayan
kadınlarımız, yine ailelerin,
ailemizin en büyük mihenk taşı.

Onlara gözle değil, yürekle bakmak
önemli.

Anadolu'nun yaylalarında, efsanelerde,
masallarda, türkülerde olduğu gibi, toprağa
sımsıkı sarılmış, kayaları, güneşin parlak ışın-
larıyla renklenmiş taşları temizleyen kadındaki,
Allah'ın verdiği gücü kimler bilmez ki!

Toprağı bellerken, tohumu serperken bebesi, ya
karnındadır ya sırtında.

Sessizce ve yürekle taşırılar omuzlarında testilerindeki
bulanık, kirli suları. Oysa o sular belki de yok oluştur çocukları
için. Karın suya dönüştüğü kovuklardan sularını taşıırken çatlak,
kuru dudaklarından dökülen yanık türküleri yansır dağlardan,
ovalardan. Aşklarını, sevdalarını, umutlarını, düşlerini, hayallerini
anlatan hüznü türkülerdir hepsi de.

Tandır başındadır, ocak başındadır kadın. Una bulanmış, hamur
yoğuran elleriyle pişirdikleri mis kokulu sıcacık ekmeklerle hayata hayat
katar. Sohbetleri de gülüşleri gibi içtendir, konukseverdir.

Fotoğraf ve belgeler için oğlu Selman Akyurt'a teşekkür ederiz.

Mutlu, heyecanla paylaştıkları ekmek-
leri kadar yöresel aşları da kutsaldır onların.

Bir başka güzeldir yöresel giysisinin
içinde sürmeli gözleriyle. Güzelden öte
güzeldir dahası. Hamuru yoğururken,
çocuğu doğururken, el emeği, göz nuru,
alın terini döküşü, renkli hayallerini ilmek
ilmek kilimlere işleyişi, nakış yaparken
ipliğe dans ettirten kınalı parmak uçları
nasıl da güzeldir öyle kadınlarımızın.
Savaşta silah tutan, cephelerde çarpı-
şan, mermi ıslanmasın diye bebesinin
ölümüne ağlayamayan, değeri bilinmese,
kuma getirilse de duyguları çiğnenip
aşkı bitirilse de, hüznü bakışıyla, susu-
şuyla başka güzeldir kadınlarımız. Yüzü
öyle nurludur ki ocakta aş pişirip erini
doyururken karanlık aydınlanır adeta.
Nasırlı elleri, yanık yüzleriyle hasatta
bile bir başka güzeldir Müslüman Türk
analari. Tıpkı, tanyeri ağırırken, uykulu
gözlerle hayvanlarını sürüye kattığı bir
sırada farkında olmadan çizdiği paha
biçilmez tabloları olduğu gibi.

Abideleşen kadınlarımız. Aılarımız.
Yokluk felaket karşısında bile “Sabır,
tevekkül, şükür” diyebilen bacılarımız.
Mahcup bakışlı kızlarımız.

Abide şahsiyetlerden biriydi o. Abide
kadınlardan biriydi. O, Kayseri'nin
ablasıydı.

Onu, 1994 yılında program yaptığı
yerel bir televizyondan biliyor, tanı-
yordum. Daha önceleri adını bazı hayır
kurumlarının düzenlediği etkinliklerden
duymuştum. “GÖNÜL AYNASI” adını
verdiği TV programı çok farklı, alışıla-
gelmiş kadın programından uzak, adeta
sevgi ve hoşgörü üzerine kurulmuş,
eğitici-öğretici bir programdı. Onun
programında Mevlana vardı, Yunus vardı,
Hacı Bektaş vardı. Onun programında
sevgili Peygamberimiz (S.A.V.) vardı. Ve
onun programında insan vardı.

Aynı yıllarda ben de bir başka yerel
televizyonda program yapıyordum. Kadere
bakın ki bir gün yollarımız kesişti ve bu
herkesin, her düşüncenin saygı duyduğu,
dahası hayran olduğu insanla aynı tele-
vizyonda program yapmaya başladık.

Tanıştık onunla. Benim, kendisinin
program yaptığı televizyona transfer
olmamdan memnun olmuştu. Ben de
onunla çalışmaktan son derece memnun-
dum. Çünkü yabancılık hissettirmiyor
ve nasıl yardım edeceğini şaşırtıyordu.

Üstelik onun bu yardımseverliği karşısında eziliyordum. Onu tanıdıkça gerçekten çok farklı bir insan olduğunu görüyordum. Öncelikle, kültürü oldukça geniş bir insandı. Edebiyattan musikiye güzel sanatların hemen her dalında bilgisi vardı. Güzel konuşuyor, karşısındakini bir süre sonra adeta kendisine saygı duymaya zorluyordu. Yapmacıklıktan uzak, “Karşımdakini acaba kırıyor muyum” kaygısı içinde, konuştuğu zaman söyleyeceği kelimeleri itina ile seçen bir insandı.

O tam bir İstanbul Hanımefendisiydi. Rahmetli Nevin Akyurt, 12 Mart 1955 yılında Bursa’da doğar. Çocukluğu, genç kızlığı İstanbul’da geçer. Yavuzevler Bakırköy İlkokulu’nu bitirir. Daha sonra Kadıköy Kız Meslek Enstitüsünde ortaöğrenimini tamamlar. Onun müthiş öğrenme tutkusu, kendisini Çiftelavuzlar Batı Dilleri Merkezinde İngilizce Eğitimi almaya zorlar. Ama o bununla yetinmez. Türk Musikisi’nin ünlü ustalarının yetiştiği Üsküdar Musiki Cemiyeti’ne gider ve orada Türk Musikisi üzerine değerli hocalardan ders alır.

Nevin Akyurt, az bilgilerle yetinecek bir insan değildir. Peygamber efendimizin (S.A.V.) “Okumak, kadın ve

erkek her Müslüman’a farzdır.” hadisi doğrultusunda eğitimini tamamlamak için Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü’ne kayıt yaptırır ve Müzik ve İngiliz Dili bölümlerinden mezun olur. Genç, idealist bir öğretmen olarak ilk defa Kayseri, Hacılar ilçesinde göreve başlar. Daha sonraki yıllarda Melikgazi ve İmam Hatip Liseleri’nde yedi yıl müzik ve İngilizce öğretmenliği yapar. Bu arada bazı özel eğitim kurumlarında da derslere girer. Babasının görevi nedeniyle geldiği ata ocağı Kayseri’de Ali Akyurt ile hayatını birleştirir ve 3 çocuk sahibi olur.

Bir süre diksiyon eğitimi verir. Çünkü o, güzel konuşmanın önemini bilen bir eğitimcidir. Zaten konuşması son derece düzgün ve hoştur. İstanbul şivesi, adeta akarsuyun sesine benzer. Bilgi birikimi bir de sesiyle birleşince onun özellikle kadınlar için verdiği konferanslarının çok kalabalık olmasını sağlar. Bütün bu yoğun uğraşının arasında, onu belki de Nevin Akyurt yapan dernek ve vakıf çalışmalarını ihmal etmez.

Adeta topluma adar kendini. Yılmadan, usanmadan, bıkmadan gecesini gündüzüne vererek, düşünlerin, yoksulların, garipelerin, kimsesizlerin, hastaların, çaresizlerin, yolda kalmışların, Kayseri’ye okumak için gelenlerin, evlenecek durumu olmayan fakir gençlerin yardımına koşar. Dahası, belki dünyada kimselerin yapmadığı, yapmayacağı, aklın anlamakta zorlanacağı bir tavırla, sokaklarda dolaşan deli kadınları bulur, onlara gönlünü, evini, mutfakını açar.

Müthiş bir zevk alır bundan, abide şahsiyet rahmetli Nevin Akyurt. Dul’un, yetimin annesi olur, Nevin Ablası olur. MÜSİAD Kadın Komisyonu Başkanlığı yapar. Daha sonraları, Refah Partisi İl Yönetim Kurulu’nda görev alır. Melikgazi Belediyesi’nde meclis üyeliğine seçerler onu ilk kadın meclis üyesi olarak görev alır. Şems-i Tebrizi’nin çok güzel bir sözü var;

“Kadın; bilmeyene “nefs”, bilene “nefes”tir.”

O, ailesi için bir nefestir. Eşini, üç çocuğunu da ihmal etmez. Onların eğitimleri, her şeyden önce bu ülkeye, halkına iyi birer insan olarak yetişmeleri için hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz.

“Kişiye imandan sonra verilen şeylerin en hayırlısı salih kadındır.” diyen Hazreti Ömer’in ifadesinde olduğu gibi o da eşi için gurur duyulacak bir eştir, helalidir.

Hastane, hapishane, mezarlık ziyaretleri, televizyon, radyo programları, garipelerin, çaresizlerin, hastaların, yolda kalmışların, kimsesizlerin ve yoksul insanların dertlerini dinleme günleri bütün zamanını alır. Sabırla dinler onları. Bazen gözyaşıyla, sorunlarını çözmelerine yardımcı olur.

Zaman ona yetmez. Onun en büyük sorunu zamandır. Bir konuşmasında şöyle söyler:

“Siyasete yeni girdim. Temiz mi kirli mi bilmiyorum. Güncel olayları yakından izliyorum. İnsanların kardeşçe yaşamasını istiyorum ama kadınların Meclis’te daha fazla yer alması gerektiğini savunuyorum. Bu benim kaderim, alın yazım diyerek bir köşeye oturmam. Sürekli koşturdum...”

Sürekli koşturur. Çabalar, didinir. Adeta maraton koşan, yüreği insan sevgisiyle dolu, aşırı yorgunluğunu, zaman zaman baş gösteren halsizliğini, nedenlerini bilemediği ağrılarını hissettirmeyen bir yorgun atlet gibi. Üstelik yaşı henüz çok genç olmasına rağmen.

Çok iyi hatırlıyorum televizyonda ne zaman sohbet etsek sürekli gülümser, hiçbir şeyden, hiçbir kimseden şikâyet etmez, “Daha nasıl farklı şeyler yapabiliriz, daha nasıl mükemmele ulaşabiliriz, daha nasıl onurundan, gururundan kendini göstermek istemeyen yoksul genç kızın çeyizini hazırlarız.” derdindeydi. Yıllar yıllar öncesinde başlayan o amansız hastalığın her geçen gün vücudunu sarmasını, aklının ucuna getirmeden ya da önem vermeden, aldırmandan hizmet etmek...

Rahmetli Nevin Akyurt, gerçekten

de geçirdiği ağır rahatsızlıktan dolayı hayata küsmez. Ona, hastalığının teşhisi konulduğunda 2 yıl ömrünün kaldığını söyleyen doktorlara sitem etmez.

Hastalığı ile, kendini hayır işlerine adanarak 14 yıl mücadele eder. Dahası kendisine teklif edilen milletvekili adaylığını bile kabul etmez. Siyaset ve vakıfçılık, dernekçilik aynı anda yürütülemiyor insanlar bunu yanlış anlıyor ve kullanıyor. Ben, onun başını öne eğip gözyaşlarını nasıl saklamaya çalıştığını bir yerel televizyon kanalında gördüm.

O, artık her kesimden, inançtan, her yaştan insanın koruyucu meleğidir. Çünkü o, kemoterapi denilen tedavilerinden hemen sonra, yorgun düşmesine aldırmadan, arabasına doldurduğu giyecek ve yiyecek ne bulduysa doğruca fakir semtlere ve fakir insanlara götürerek dağıtır. Ve ben çok iyi biliyorum, memleketine gitmek için kendisinden borç para isteyen öğrenci bir kıza, yanında para olmadığı için hemen kolundaki tek bileziği çıkarıp verdiğini. Üstelik kızın adresini bırakın, dönüp dönmeyeceğini, borcunu ödeyip ödeyemeyeceğini sormadan. Dahasını söyleyelim; öğrenci kızın doğru dürüst adını, soyadını bile bilmeden.

Bunu kelimelerle anlatmak mümkün mü? Nasıl, neyle izah edebilirsiniz? Aklın sınırlarını zorlamıyor mu? Aklın alacağı şey mi? Günümüz insanını, günümüz şartlarında düşündüğünüzde onu tanımayanlar inanır mı buna?

Türkiye’nin her bölgesinden hatta Avrupa’dan bile ararlar rahmetli Nevin Akyurt’u. O artık dünyada, özellikle Avrupa’daki birçok ülkede gurbetçi kardeşlerimize aile içi iletişim ve çocuk yetiştirmekle alakalı seminerler vermeye başlamış; onların da ablaları, anneleri olmuştur. O adeta bir dert anasıdır ve ona sıkıntılarından söz ederler. Rahmetli Nevin Akyurt Hanımefendi insanlar arasında ayırım yapmaz. Derviş de sarhoş da Allah’ın yarattığı insandır. O, Yunus misali yaratılanı sever, yaratandan ötürü.

Çiçekler, hayvanlar ve Allah’ın eşref-i mahlûkat olarak yarattığı insan.

Hastalığının ilerlediği günlerde bir yakınına şöyle bir şey anlatır:

“Evde yalnızdım. Kapı çaldı. Çok ağır hareket ediyordum. Kapıya gittim, kimse yoktu. Yine zil çaldı. Kapıyı açtım. Yerde bir gül ve gülin üstünde şunlar yazılıydı: “Nevin Anne ne olur sen ölme. Bizim

bir kanadımız kırık...

Sen ölürsen diğer kanadımız da kırılacak...”

İşte sözün bittiği yer.

15 Ekim 2004 Ramazan’ın ilk gününü Cuma vakti gözlerini kapatır dünyaya. Neden Kayseri’nin her yerinde bir kasvet vardır. Neden Kayseri semalarında katran karası bulutlar geziyordur. Sonbahar, her yerde ve öylesine hazindir ki.

Kırk dokuz yaşındadır Nevin Abla, Nevin Anne ya da, Nevin Hoca, Nevin Hanımefendi. Beş bin kişi katılır cenazeye. Sadece partililer veya onu tanıyanlar değil. Tanımayanlar da. Adını bir defa duymuş olanlar da. O zamanlar başbakan olan, Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan eşi Emine Hanım ile Kayseri’ye gelerek Kayserililerin acısını paylaşır. Camii Kebir’de binlerce kişinin katıldığı cenaze namazının ardından onun tabutunu bir süre taşır omuzlarda. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül de yine memleketindedir bu abide şahsiyet hanımefendi için.

Devlet, oradadır kısacası.

Arkasında binlerce ıslak göz bırakarak, kırılmış kanatlar bırakarak; kendisini belki de insan, hayvan, bütün canlılara hizmet etsin diye görevlendiren alemlerin Rabbi Allah’ın o akşam misafiri olur. 3 çocuk ve 2 torun sahibi Nevin Akyurt’un tabutuna ‘Vakıfçı - fakir annesi’ diye yazılır. Kız kardeşim gibi sevdiğim, saygı duyduğum bu



örnek insanı kaybettiğimde, onun cenazesinde, güneş gözlüklerimin arkasına sakladığım duygularım karşılığında hakkımı helal etmiştir inşallah.

Onun adı şimdi parklarda, aşıevlerinde, kültür merkezlerinde, caddelerde yaşıyor. Onu yıllar sonra “Kayseri’de İz Brakanlar” adlı kitabıma aldığım oğlu Ahmet Selman Akyurt “annem kendini topluma adanmış, toparlayıcı, bütünleş-

tirici birisiydi, benim değil tüm herkesin annesiydi” diyerek oldukça duyulanmış, memnun olmuş teşekkürlerini dile getirmişti. Kızı Neslihan Hanımdan annesini anlatmasını istediğimde şunları söylemişti bana:

“Annemle ilgili hangi örnekleri vereyim, e-mail üzerinden çok kısır olur. Bir hayat kadınının zina ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklarını bırakmasına vesile olup güzel bir yuva kurduktan sonra tesettüre girip; ‘Şu anda senin sayende eşimle birlikte Hac’dayım Nevin Abla.’

dediğinde annemin;

‘Ben hiç bir şey yapmadım, sen o yoldan çıkmak istedin Allah da yardım etti.’ deyip mütevazı bir şekilde gözünden akan

duğunu mu, deli, bitli kadınları eve getirip bit şampuanıyla yıkayıp giydirdiğini mi anlatayım?

Kimse inanmayacak biliyorum ama ben yaşadım; deli ve özürlü erkeklerin çamaşırlarını kuru temizlemeci kabul etmediğinden evimizde yıkayıp ütüleyip verdiğimiz mi anlatayım?

Öğrencilere burs ve evlerde yemek vermekle kalmayıp evlenecekleri erkek tarafına yardım ediyorsa kız tarafına hissettirmeden, kız tarafına çeyiz yardımında bulunuyorsa erkek tarafına sezdirmeden yani rencide etmeden olan yardımlarından mı söz edeyim?

Yurtdışındaki seminerleri ve tedavi ettiği aileleri mi, hapishanelere gidişini mi, fakirlere yardımını mı, gece vakti doğum

Zeybek’in 106. sayfadaki çalışmasından pasajlar:

“...Nevin Akyurt, Kayseri’deki pek çok vakıf ve derneğin kuruluşunda rol oynadı. Özellikle kadınları evlerinden çıkmaları ve hayır faaliyetlerine katılmaları, kendi organizasyonlarını yapmaları ve inisiyatif almaları konusunda teşvik etti, hatta kimi zaman zorladı. Hâlâ şehrin hemen hemen tüm vakıf ve dernek çalışanları; radyo programları, haftalık sohbetleri ya da birlikte çalışma ilişkileri nedeniyle Nevin Akyurt’tan bir şekilde etkilendiklerini söylüyor ve onun bıraktığı etkiyi kişisel tarihlerinde bir dönüm noktası olarak işaretliyorlar. Bu etkinin önemli bir ayağını ise Akyurt’un bireysel hayır çalışmalarında yaptıkları oluşturuyor. Nevin Akyurt’u anlatmalarını istediğimde hemen herkesin verdiği yanıt bu şahsi çalışmaların yakın ilgi, bakım ve ihtimam boyutunu gözler önüne seriyor.

Örneğin:

“Bir sefer beni alıp Zehra’ya götürdü. Bu akıl hastası kadına bakıyordu. Kadının viranesine gittik. Bir sürü vahşi köpekle birlikte yaşıyordu. Onlara sarılıp uyuyordu. Galiba bu sayede hem korunuyor hem de ısınıyordu. Vahşi bir kadındı, kimseyi yanına yanaştırmazdı. Yaklaşan yabancılara bağırır saldırdı. Bir tek Nevin ablaya güveniyordu. Gittiğimizde

ben epeyce korktum. Arabadan inmeye bile çekindim. Nevin abla, “Peşimden gel.” dedi. Kadına yaklaştık. İlk başta o vahşi bakışı vardı üstünde. Sonra Nevin ablayı tanıdı. Nevin abla yanına gitti, saçını okşadı, onu sevip konuştu. Sonra “Arabaya binmeni istiyorum canım.” dedi.

Nevin ablanın evine götürdük. Nevin abla onu banyoya sokup yıkadı. Sonra halının üstüne oturtup bitlerini ayıkladı. Saçını kesti, elbiselerini yıkadı. Ben dokunamazdım bile ama Nevin abla böyleydi. Ondan

öğreneceğimiz çok şey var.” (Neriman).

“Nevin hocamla da zamanında çok güzel çalıştık. Bir gün Gömeç Köyü’ne gittik, Nevin hocamla. “Hocam nereye gidiyoruz?” dedim. “Varınca görürsün.” dedi bana. Vardık böyle bir viranenin içi. Böyle hep çocuklar ellerinde tiner çekiyorlar. Ben geri çekildim şöyle, biraz ürperdim. Hocam, “Gel” dedi, “Korkma”. Vardık yanlarına. Çocuklar hep arkalarına sakladılar ellerindekileri. Nevin hocam hep topladı ellerindekileri. “Haydi” dedi, “Sizi evime götürüyorum. Sizi yıkayacağım, yemek yedireceğim, giydireceğim, hepinizi ayrı ayrı işe vereceğim.” dedi. Aynısını da yaptı yani. Eve gittik, çocuklar sırayla yıkandılar. Onlara oğullarının, kocasının giysilerinden verdi. Kıyafetlerini de attı makineye yıkadı. Sonra hep göz kulak oldu o çocuklara, hepsi de kurtuldu. Sonra bir kere de bir eve gittik. İki tane ihtiyar vardı. Altlarını filan ıslatmışlar, ikisi de böyle yatıyor. Nevin hocamla beraber altlarını değiştirdik, çamaşırlarını topladık. Nevin hocam evinde yıkadı bunları. Geri götürdük. Onlara hep baktık.” (İpek)

Benzeri anlatılardan Nevin Akyurt’un hiçbir zaman davet edildiği bir eve girmekten çekinmediğini, ikram edilenleri her zaman yediğini, çocuklarla oynadığını, en iltihaplı yaraları bile temizleyip sarıdığını öğreniyoruz. Yani Nevin Akyurt kurduğu bakım ve ihtimam ilişkisinin gereği olarak birlikte bulunduğu insanlara temas etmekten, onlarla fiziksel bir yakınlık içine girmekten, dokunmaktan hiçbir zaman imtina etmiyordu.

Bu anlatıların gösterdiği gibi, Nevin Akyurt efsanesi yabancılar, özellikle de yoksullar ve zenginler arasındaki üst sınıflar tarafından doğal kabul edilen ve tiksintiyle belirlenen sınırların ihlaline dayanıyor. Vakıfçıların gözünde Nevin Akyurt’un en müstesna özelliği, kendisiyle aralarında büyük bir sosyal mesafe bulunan insanlara ancak yakın ilişkilerde mümkün

olabilecek bir ihtimam ve samimiyetle temas etmesi. Ancak bu anlatılanların hepsinde bir istisnailik hissi mevcut. Akyurt’un öğrencileri bunları anlattıktan hemen sonra onun gibi olamadıklarını, ona yetişemediklerini ekliyorlar.

Hikâyeler istisna teşkil ettiklerine dair ihtarla birlikte düşünüldüğünde normun ne olduğunu bir kez daha hatırlatma işlevi görüyorlar ancak aynı zamanda normun esneyebildiğini, çığnenediğini de hem anlatıcılarına hem de dinleyicilere gösteriyorlar. Bu manada, Nevin Akyurt Kayserili vakıfçıların gözünde bir ideali temsil ediyor; erişilemese de uzanılacak bir ideal...”

2017-2018 Milli Eğitim Bakanlığı ders kitabı olarak okutulan temel dini bilgiler kitabında kendi kaleminden okuma metni paylaşılmıştır. “Bosna savaşının en yoğun olduğu günlerdi. Sınıfta öğrencilerimle orada yaşanan trajedileri paylaşmıştık. Öğrencilerden biri “Öğretmenim biz de yardım gönderelim” dedi. Ben de ailelerinizden para istememek şartı ile olur” dedim. Onlar iş eğitimi dersinde öğrendikleriyle bir şeyler üretecek, ben de 15 gün sonra Bosna’ya yardım için düzenlenecek kermeste eserlerin satılmasını sağlayacaktım. Bir hafta sonra dersimde öğrencilerin çoğu yaptıkları küçük ama benim için çok kıymetli ürünlerini teslim ettiler. Birkaç kişi yetiştiremediklerini bir sonraki derse getireceklerini söylediler. Hepsi çok mutluydu; ancak ön sırada oturan, sınıfın en sessiz ama başarılı öğrencilerinden Songül ders boyunca başı öne eğik hiç konuşmadan durdu. Ders zili çaldığında Songül, sessizce yanıma geldi. “Ben Bosna Hersek’teki kardeşlerime verebilmek için yalnızca bunu buldum öğretmenim, inşallah işlerine yarar” dedi. Avucumun içine bir şey bıraktı ve hızlı uzaklaşıp gitti. Avucumu açtığımda gördüğüm bir öğrenci otobüs

biletiydi. Herhalde Bosnalıların da aynı biletle otobüse binebileceklerini düşündü, dedim, gülümsedim. Okuldan çıktığımda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Arabama bindim ve yol yapım çalışmaları olduğu için, normalde hiç kullanmadığım arka caddeden evime doğru yöneldim. Silecekler yağmura yetişemiyordu, önümü zorlukla görüyordum. Issız yolun kenarında, sırlıslıkla ıslanmış, hızlı hızlı yürümeye çalışan 12-13 yaşlarında bir kız çocuğu görünce arabaya almak için yavaşladım. Baktım, Songül... Küçük kız son biletini Bosna’daki kardeşleriyle paylaştığı için o yağmurda evine gitmeye çalışıyordu. Arabaya aldım, onu babası ve kardeşleriyle yaşamaya çalıştığı yıkık dökük gecekonduya bıraktım. 3-4 km’lik yol boyunca ondan saklamaya çalıştığım gözyaşlarım artık sel gibi akıyordu. Bir hafta sonra düzenlediğimiz kermesin açılışına gelen belediye başkanları ve yanındaki misafirlere bileti gösterdim, kendisi çok zor şartlarda yaşayan ama yüreği çok zengin öğrencimin hikâyesini anlattım. Başkan bileti açık arttırmaya çıkardı ve bilet kermeste satılanların toplamına yakın bir paraya satıldı.”

Rahmetli Nevin Akyurt Hanımefendi, görebilenler için hem bir sanatçı, hem de Allah’ın Eşref-i Mahlûkat bağlamında bir sanat eseri.

Sanırım bir hadiste artık söz bitiyor.

“Allah-ü Teâlâ insanların ihtiyaçlarını görmek için öyle kullar yaratmıştır ki onlara cehennem azabı yoktur. Kıyamet günü onlar için nurdan kürsüler hazırlanır. İnsanlar hesaba çekilirken onlar Allah ile sohbet ederler.”

Nevin Akyurt...

Kendisi gitti adı kaldı yadigar.

O, hiç unutulmayacak...



huzurla dolu yaşlarımı mı, yoksa tinerci çocuklarla olan hatıralarımı mı, onların bu yoldan çıkıp namaza başlamalarını mı, Bosna-Hersek’e savaş sonrası yardıma gidişlerini mi, Iraklı Aynur Teyze’ye yardım elini uzatıp eşine iş bulup kendine Arapça dersi verme fikri gibi insanların yeteneklerini fark ettirip yeni iş imkânları sağlamasını mı, yardım kuruluşları ve vakıflardaki faaliyetlerini mi anlatayım?

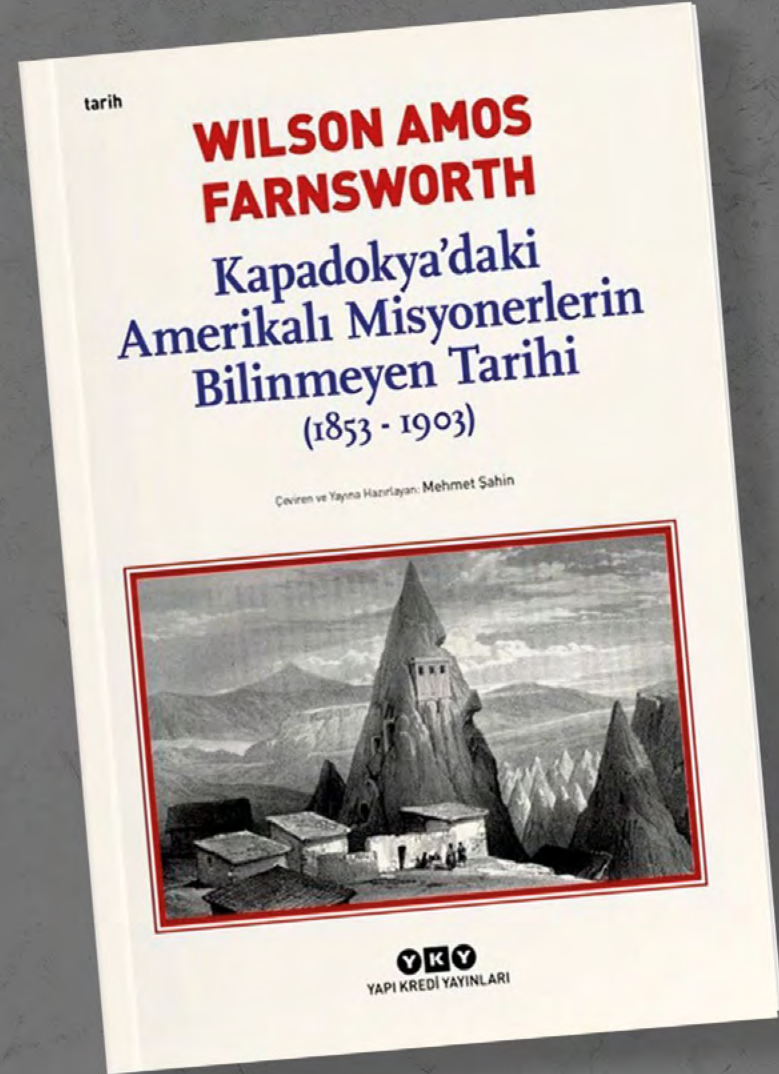
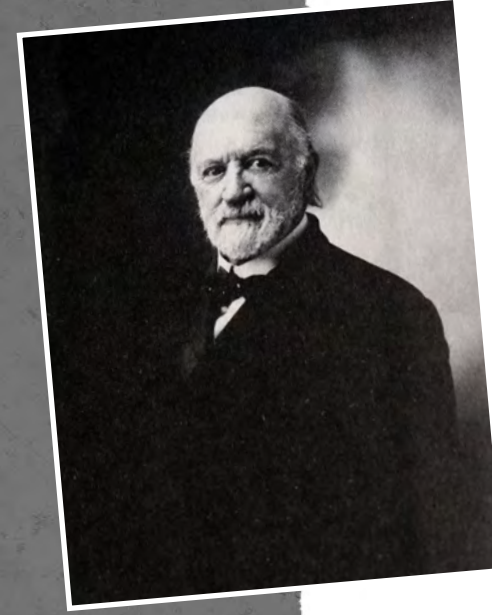
1999 Ağustos depreminde metastas ağrılarıyla oralara yardıma nasıl koşuştur-

yapmak üzere olan kadınları ve hastaları hastaneye yetiştirip bütün işlemlerini yapmasını mı ve bu hayırların her birini yaptığı zamanlarda, ne yazık ki, üzerine atılan çirkef iftiralara acı bir tebessümle gülüp yılmadan hayır işlerine devam etmesini mi yazayım. Yazılacak anlatılacak o kadar çok şey var ki.”

Rahmetli Nevin Akyurt’tan 2003 yılında Bursa’da yayınlanan; II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı I’de söz edilir. Hilal Alkan

Kapadokya'daki Amerikalı Misyonerlerin Bilinmeyen Tarihi

(1853 - 1903)

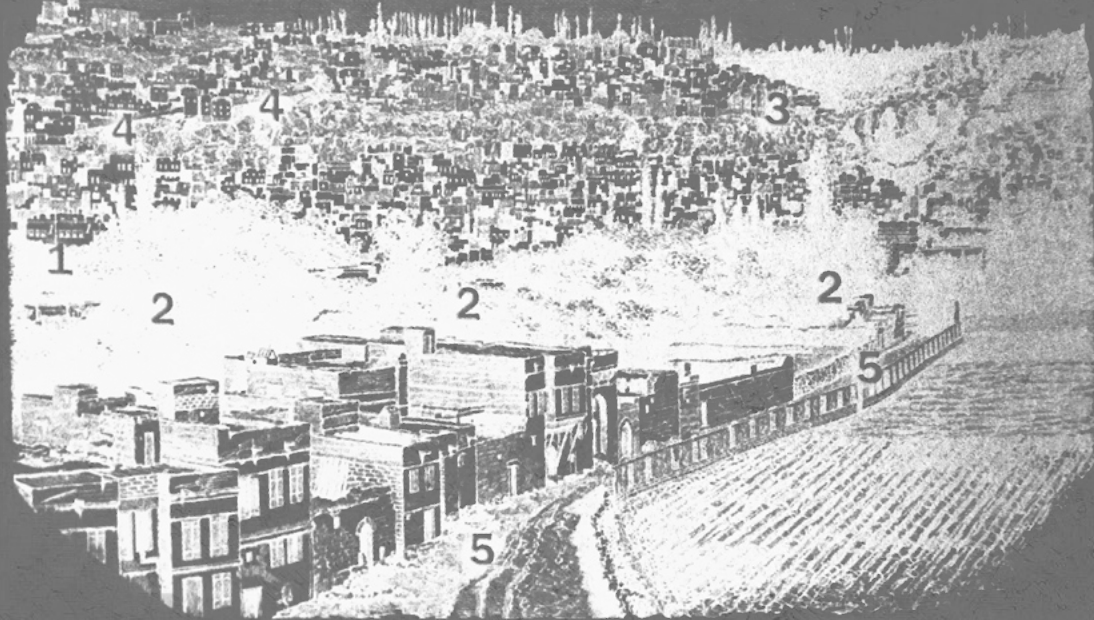


Mehmet Çayırdağ

Amerikalı Evanjelik Hristiyanlar (Protestanlar), dünyanın her tarafında misyoner faaliyetleri yapmak üzere 1810 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Bradford kentinde American Board (Yabancı Ülkelerde görevli Amerikalılar Örgütü) ismiyle bir teşkilat kurmuşlardır. Teşkilat Hristiyanlığın doğum yeri olan Osmanlı topraklarını ve tabii ki Anadolu'yu önemli hedeflerinden biri olarak harekete geçmiş ve elemanları İstanbul'da 1831 yılında ilk merkezlerini açarak burasını Osmanlı İmparatorluğu'nun misyoner merkezi haline getirmişlerdir. Misyonerler "Hristiyanlığın doğum yerinin sonsuza kadar İslam'ın pençesinde kalmasına müsaade edilemeyeceğini, Hristiyanlığın beşiği olan bu topraklar yeniden ve kalıcı olarak haçın gölgesine girinceye kadar çalışılacağını" ifade ediyorlardı. Bu arada Cyrus Hamlin bu faaliyetlerden olmak üzere İstanbul'da Robert Koleji'ni kuruyordu.

Misyonerler daha sonra Anadolu'ya yayılarak 1833 yılında İzmir (burada

bir kız okulu açmışlardır) müteakiben Bursa, Trabzon ve Erzurum karargahlarını kurmuşlardır. Bunlara devlet ve halk kayıtsız kalmışlar, zararsız görmüşler ve hatta sıkıştıklarında devletin desteğinin yanında görmüşlerdir. Protestan (Evangelist) misyonerler hedef kitle olarak Ermenileri seçmişlerdir. Bu sebeple Ermenilerin yoğunlukta olacakları yerlere merkezlerini açmışlardır. Müslümanlar dinlerine çok bağlı olduklarından onlarla fazla ilgilenmemişler, Rumlardan da fazla taraftar bulamamışlardır. Ermeniler kitleler halinde bunlara katılmışlar, eski mezhebinde (Gregoryen) kalan Ermeniler ise bunlara husumet duymaya başlamışlardır. Nihayet Osmanlı devleti çoğalan Protestanları ayrı bir millet olarak resmen tanımış ve onların ülkede hızla örgütlenmesinin yolunu açmıştır. 1848'den itibaren Antep, Musul, Arapkir, Kayseri (1854), tokat, Sivas, Harput, Halep, İzmit, Antakya, Urfa, Merzifon, Diyarbakır, Edirne, Bitlis, Mardin, Adana ve Van karar-



▲ Talas Gravürü (1 numaralı bina, yılın bir bölümünde bütün misyonerlerin, daimi olaak da iki misyoner ailenin otunduğu ve bir kısmı ağaçlardan görünmeyen ev. 2 numaralı ağaçlık, kasabayı ikiye bölen ve sola doğru dörtte bir kadarı bu resimde görmeyen, meyve ve İngiliz ceviz ağaçlarıyla dolu büyük bahçeler. 3 numaralı bina, Rumların yeni Aziz Nikola Kilisesi. 4 numaralı yol, kasabanın altından yukarıya doğru çıkan ana cadde (Karaman Bayırı). 5 numaralı yol, kasabanın 6,5 km kuzeydoğusundaki Kayseri'ye uzanan sokak.)

gâhlarını kurmuşlardır. Bu merkezleri sekiz ana bölgeye ayırarak idari teşkilatlanmayı sağlamışlardır. Misyonerler buralarda kiliseler, kız ve erkek okulları açıyor, İncil ve değişik kitaplar bastırıp dağıtıyor, bilhassa halka etkili olabilmek için Amerika'ya öğrenciler gönderip tıp eğitimi yaptırarak bunlara Anadolu'da hemen hemen hiç bulunmayan doktorluk hizmetleri verdiriyorlardı.

Kayseri'ye doğrudan American Board'ın görevlendirmesiyle gelen misyonerler Wilson Amos Fransworth ve Jasper Newton Ball'dır. Karıları ile hizmet için gelen bu şahıslardan Wilson Amos Fransworth kendisine Talas'ı merkez yaparak burada 1903 yılına kadar elli yıl karısı ile birlikte faaliyette bulunmuş, bu tarihte Amerika'ya dönerek orada 1912 yılında, 90 yaşında vefat etmiştir. Fransworth bu uzun süren meşakkatli misyoner faaliyetlerini bir kitapta top-

layarak yazma halinde ailesine bırakmıştır. Ailesinde muhafaza edilen bu kitaplardan, daha doğrusu defterlerden yakın zamanlara kadar kimsenin haberi olmamıştır. Ailesi son zamanlarda kitabı Boston'da bulunan ve milyonları bulan diğer misyoner faaliyetlerin kitapları, dergileri, raporları ve mektupları gibi belgelerin muhafaza edildiği Harvard Üniversitesi Kütüphanesi'ne teslim etmişlerdir. Erciyes Üniversitesi'nin eski rektörlerinden Prof. Dr. Mehmet Şahin üç yıl kadar önce Harvard Üniversitesi'nin kütüphanesinde yaptığı araştırmalar esnasında daktilo edilmiş bu kitapla karşılaşmış, misyoner faaliyetleri ve Kayseri tarihi için çok önemli bir belge durumunda olan bu belgenin kopyasını aldırarak tercümesine başlamıştır. Şahin Hoca kitabı sade tercüme ile yetinmemiş, kitapta geçen binaların yerlerini araştırmış, halen mevcut olanları tespit

etmiş, misyonun faaliyette bulunduğu ve merkez aldığı köyleri, kasabaları bugünkü durumları ile karşılaştırmıştır. Ayrıca kitapta açıklayıcı dipnotları, devrine ait bulabildiği orijinal resimleri de ilave ederek zenginleştirmiştir. Kitabın başına Amerikalı misyoner örgütünün kısa tarihini de ekleyerek tekemmül ettirdiği kitabı orta boy, 315 sayfa olarak 2017 yılında Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat Yayınları arasında yayımlanmıştır.

Böylece bilmediğimiz bir tarihî belgeyi gün ışığına çıkaran Prof. Dr. Mehmet Şahin Hoca'yı bu çalışmasından dolayı tebrik ederken, başkaları gibi emekliliğinde bir kenara çekilmeyerek bu meşakkatli çalışmalarına devam etmiş olması sebebi ile kendisine teşekkür ediyoruz. Harvard'daki bölgemizle alakalı diğer belgeleri de imkânı nispetinde onun ve bu işi yapması gerekenlerin ele almasını heyecanla bekliyoruz. ■

AŞURE



HAZIRLANIŞI

Akşamdan ıslatılmış buğdaylar haşlanır. İlk kaynama suyu dökülür. Kuru fasulye ve nohut da haşlanır. Yarıdan biraz fazla haşlanan buğdayın içine kuru fasulye ve nohut da eklenip birlikte biraz daha kaynatılır.

Aynı bir yerde haşlanmış pirinç de dahil edilip, biraz daha kaynatılır. Kuru üzüm, portakal kabuğu, süt, şeker ilave edilip kaynatılmaya devam edilir. Gül suyu, vanilya, küp şeklinde doğranmış kuru kayısı ve elma ilave edilir. Elmalar yumuşayınca nişasta, biraz su ile kaynamakta olan aşureye yedirilir. Biraz daha kaynatılıp servis kâselerine paylaşılır. Üzeri tanelenmiş nar ve tarçınla süslenerek servis edilir. ■

Afiyet olsun...

Malzemeler

1 kâse buğday
1 kâse kuru fasulye
1 kâse nohut
1 adet portakal
1 adet elma
1/2 çay bardağı gül suyu
1,5 kâse toz şeker
1 tatlı kaşığı vanilya
1 fincan kuru üzüm
1 fincan kuru kayısı

1 fincan kuru incir
500 gr süt
1 çorba kaşığı nişasta
3 çorba kaşığı pirinç
400 gr tereyağı

Üzeri için

Kuru kayısı, fındık, ceviz,
badem, dolmalık fıstık,
nar, tarçın, kuş üzümü

Kültürden...

KAYSERİ KÜLTÜR SANAT GÜNCESİ

Bilim Merkezinde...

Geçmişteki insanlar bize bir şehir bırakmış. Biz geleceğe nasıl bir şehir bırakacağız? Günü yaşarken yaptığımız işler aynı zamanda geleceği oluşturacak. Şehrimizde yapılan somut ve soyut tüm çalışmalar hayatımızı güzelleştirmeyi kolaylaştırmayı amaçlıyor. Aynı zamanda nitelik katmanın yanı sıra kalıcı olmayı, geleceğe iz bırakmayı da göz ardı etmiyor.

Söz gelimi, şehrimize kazandırılan Bilim Merkezi böylesi bir imkân. Büyükşehir Belediyesi'nin kurduğu Kayseri Bilim Merkezi, bilimin gelişmesi için en önemli aşama olan merak duygusunu, bilimin ne denli zevkli bir uğraş olduğunu genç ziyaretçilerine gösteriyor. Bu yönüyle çocuklarımızın ve gençlerimizin geleceğine yönelik ufuk açıcı etkinliklere burada bir başlangıç adımı atılıyor. Yaz aylarında ve yılın belli zamanlarında çocuklar için kamplar açılıyor. Eğlence ile eğitimin birlikte yürüdüğü etkinlikler gerçekleştiriliyor. Yarışmalar düzenleniyor. Hani insanın çocuk olası geliyor dense yeridir.

Şehrimiz geçmişte Makarr-ı Ulema olarak

anıliyordu. Saygıyla andığımız manevi büyüklerimiz, âlimlerimiz Kayseri'nin böyle anılmasını sağlamıştı. Yaşadıkları dönemde fen bilimlerinde önemli eserler veren bilginlerimiz de bu şehirde yaşadılar. Eğer gelecekte bir gün yeniden bilimle anılan bir şehir olacaksak, Kayseri Bilim Merkezinin bunda küçümsenmeyecek bir payı olacaktır. Çünkü bunun ipuçlarını Bilim Merkezini ziyaret eden çocukların gözlerindeki ışıltıdan görmek mümkün.

Kayseri Bilim Merkezi, geçmişin önemli buluşlarını tanıtırken öte yandan günümüzün en son bilimsel gelişmelerini de gençlerle paylaşan çalışmalar yapıyor. Bu yöndeki çalışmaların bir parçası olarak TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Bilim Okulları kapsamında Ankara Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi ve Kayseri Bilim Merkezi ortaklığıyla "Doğada ve Yapılarda Yaşam Bulan Matematik" adlı bir proje etkinliği gerçekleşti. 6 Gün süren bu proje, Ankara'dan gelen üstün yetenekli 35 öğrenciyle birlikte alanında uzman eğitmen ve akademisyenlerin katılımıyla gerçekleşti.



Projede öğrenciler Kültepe Höyüğü, Selçuklu Müzesi, Kapalı Çarşı gibi mekânlarla birlikte Erciyes ve Sultan Sazlığı gibi açık alanlarda gözlem ve incelemelerde bulundu. Buralarda yaptıkları çalışmalarda sayısal ve geometrik veriler topladılar. Topladıkları verileri analiz ederek sonuç ve genellemelere ulaşmaya çalıştılar. Bu çalışmada gerek insanlık tarihinde üretilen mekânlardaki gerekse doğal alanlardaki matematiksel ilişkileri bulmaya çalıştılar. Bu çalışma sayesinde hayatın içindeki matematiği keşfetmek için çok değerli bir fırsat bulmuş oldular.

Kayseri Bilim Merkezinin üzerine yüklendiği önemli görevi yerine getirmek için yaptığı çalışmalar bununla sınırlı kalmadı. Kayseri Bilim Merkezi okullarımızdaki eğitime katkı sağlamak için İl Milli Eğitim Müdürlüğüyle birlikte bir çalışma başlattı. Bu çalışmayla şehrimizdeki 638 Fen ve Teknoloji öğretmeni Kayseri Bilim Merkezindeki eğitim faaliyetlerine katıldı. Bu programa katılan öğretmenlere Kayseri Bilim Merkezinde bulunan imkânlar okullardaki müfredatla ilişkilendirilerek anlatıldı. Sekiz gün süren bu etkinlik sayesinde Fen ve Teknoloji öğretmenleri Bilim Merkezini tüm detaylarıyla tanıdılar. Ayrıca okul müfredatıyla Bilim Merkezi arasındaki

ilişkiyi tecrübe ederek tanımış olmaları, doğal bir sonuç olarak, öğretmenlerimize öğrencilerine ders anlatırken önemli bir katkı sağlayacak.

Sanat Altın Bilezik Denir

Teknoloji ve seri üretimin hayatımıza girmesiyle birlikte birçok kolaylığa sahip olduk. Bunun yanı sıra geleneksel el sanatlarımız kaybolmaya yüz tuttu. Bu durum ise hayatımızın içinde geçmişten gelen değerli güzelliklerden mahrum

kalmamıza yol açtı. Kayseri Büyükşehir Belediyesinin önem verdiği hizmetlerinden biri olan KAYMEK, bünyesinde verilen meslek eğitimleriyle unutulmaya yüz tutan meslekleri ve güzellikleri yaşatmaya devam ediyor. Hem de bu meslekleri öğrenenlere geçim kapısı oluşturuyor.

KAYMEK 13 kurs merkezinde 96 branşta meslek eğitimleri veriyor. Unutulmaya yüz tutan mesleklerin yanı sıra çağımızın ortaya çıkardığı, hayatımızın içerisinde nitelikli elemana ihtiyaç hissettiğimiz birçok alanda mesleki eğitim veriyor. Nesneye Dayalı Programlama, Bilgisayarda Doküman Hazırlama, Ortopedik Engelli ve Görme Engelli Bireyler İçin Çağrı Merkezi Operatörlüğü, Emlak Danışmanlığı gibi çok farklı alanlarda kursiyerleri hayata hazırlayan eğitimler söz konusu. Bunlarla birlikte Uygulamalı Tiyatro, Senaryo Yazarlığı, Edirnekari, Seramik Biçimlendirme, Diksiyon, İngilizce, Butik Pastacılık açılan kurslardan bazıları. KAYMEK verdiği eğitimlerle şehir için çok önemli bir katkı sağlamaya devam ediyor.

KAYMEK'te verilen eğitimler ihtiyacı olanlara meslek kazandırırken kurslara katılan ev hanımlarına sosyal etkinlik imkânı sağlıyor. KAYMEK kurslarında eğitim alan ev hanımları boş zaman denilen kavramdan kurtuluyor, kendi aralarında sosyalleşerek gayet nitelikli zaman geçirebiliyorlar. Ayrıca ekonomik



anlamda gelir elde edebilecekleri hobilere sahip olma imkânı buluyorlar.

Şehrimizin geçmişten beri önem verdiği belirleyici ilkelerden biri olarak öne çıkan bir deyim vardır. Büyüklerimiz, sanat altın bileziktir, derler. Bu söz şehrimizin ticarete olduğu kadar meslek sahibi olmaya da değer verdiğinin en önemli ifade biçimlerinden biridir. KAYMEK verdiği meslek kurslarıyla şehrimizin bu yönünü canlı tutuyor. Bir anlayışı bilinçli bir şekilde sürdürmemize katkı sağlıyor.

Uzun yıllardır şehrimizin sanatı açısından önemli hizmetler veren Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı da çalışmalarına

Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve Tasavvuf Müziği koro çalışmaları da yapıyor. Büyükşehir Konservatuvarı, akademik eğitim alma imkânı bulamayan müzik ve tiyatroseverler için nitelikli eğitim almanın önemli araçlarından biri olmayı üstleniyor. Öğrenciler burada aldıkları eğitimi somutlaştıran yıl içi ve dönem sonu konserleriyle şehrimizdeki sanatseverlerle buluşma ve hünelerlerini sergileme imkânı da buluyorlar. Eğitim, konser ve gösteri yönleriyle konservatuvar eğitimleri çok önemli bir boşluğu dolduruyor. Çünkü burada eğitim veren öğretmenler gerçekten şehrimizde alanlarının duayeni olarak adlandırılmayı hak eden insanlar arasında seçiliyorlar.



devam ediyor. Özellikle şehrimizdeki müzik ve tiyatro hayatı açısından merkezi bir konumda bulunan Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı kış kursları için kayıtlarını tamamladı ve eğitim dönemi için hazırlıklarına başladı. Her yıl olduğu gibi bu yıl da gençlere ve yetişkinlere yönelik konservatuvar kurslarında bağlama, gitar, klarnet, piyano, ud, keman, ney, yan flüt gibi enstrüman eğitimleri verilecek. Bunun yanı sıra, tiyatro, şan, halk oyunları kursları da bu konuda eğitim almak isteyenler için önemli birer fırsat sunuyor. Konservatuvarda ayrıca Türk

Güzelliklerimiz Zenginliklerimizdir.

Medeniyet ve şehircilik gibi birçok farklı unsurun farklılıklarına rağmen birbiriyle olmazsa olmaz biçimde ilişkilendirilebilmesiyle doğrudan ilgili. Tıpkı bir cami minberini süsleyen arabesk desenler gibi, girift ama estetik biçimde tüm motiflerin bağlanması gibi.

Çevre ve doğa da insan hayatı için bireysel bir ilişki meselesinin ötesinde anlam taşıyor bu açıdan bakılınca. Büyükşehir

Belediye Başkanı Mustafa Çelik de bunun farkında olduğunu çeşitli vesilelerle ortaya koyan bir yönetici. Şehrimizin özellikle az bilinen zenginliklerinin ortaya çıkarılması, korunması, tanıtılması ve hayata kazandırılması için özel çalışmalar yapıyor. Başkan Mustafa Çelik “Kayseri; doğası, tarihi, insanı, gönlü, kültürü ve mutfağı zengin bir şehir. Bu zenginliği ulusal ve uluslararası alanda tanıtmak için çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmalar çerçevesinde Kayseri’nin bilinen değerlerinin yanı sıra az bilinen değerlerinin de ortaya çıkarılmasına katkı sağlıyoruz” diyerek bu konudaki bilincini ve çalışma prensiplerini ortaya koyuyor. Tarihten beslenen, şehir kültürümüzün her bir unsurunu ayrı ayrı değerlendiriyor. Bu unsurların bağlantılarını gözetken çalışmalar gerçekleştiriyor. Erciyes Master Planı çerçevesinde yapılan çalışmaların yanı sıra, Keykubat Tepesindeki ağaçlandırma çalışması devam ediyor. Keykubadiye Sarayı’nda kazı çalışmaları sürüyor. Kapuzbaşı Şelalesi için master plan çalışmaları yapılıyor. Koramaz Vadisi’nin UNESCO Dünya Mirası listesine alınması için de çalışmalar yapılıyor. Kayseri mutfağının tanıtımı için dünyaca ünlü şef Yunus Emre Akkor ile birlikte çalışmalar gerçekleştiriliyor.

Yapılan çalışmalar sonucu koruma altına alınan Hürmetçi Sazlığı doğal bir güzellik olarak önemseniyor. Burada bulunan yıllık atları dünyanın birçok yerinde giderek daha çok tanınıyor ve ilgi çekiyor. Romanya, Almanya, Fransa gibi birçok ülkeden gelen fotoğraf sanatçısı Hürmetçi Sazlığına hayran kalıyor. Üstelik yalnız sazlık ve yıllık atları değil, manda sürüleri ve flamingolar da eşsiz bir doğa manzarası oluşmasına yol açıyor. Hürmetçi Sazlığı bu yönleriyle hem doğaseverler hem de fotoğraf sanatçıları için bir cazibe merkezi özelliği taşıyor.

Erciyes çevresi, Hürmetçi Sazlığı son yıllarda Semih Kaplanoğlu ve Nuri Bilge Ceylan gibi önemli sinema yönetmenlerinin de filmlerinde kullandıkları mekânlar olarak ayrı bir değer kazanıyor.



Star Gazetesi Yazarları “Kayseri Buluşmaları” için Şehrimizde

Türkiye büyük coğrafyaya sahip bir ülke. Her şehir kendini uzun bir tarihî geçmişe dayanarak oluşturmuş. Bu yönüyle ülkemizdeki şehirleri gezip dolaşarak tanımaya ömür yetmeyebilir. Kayseri, önyargılarla anılan ve bu açıdan talihsizlik yaşayan bir şehir. Bu nedenle Kayseri’yi tanıma fırsatı bulanlar genellikle şaşırma refleksi gösterirler. Artık biliyoruz ki doğru tanınmak, gerçeğe uygun bir imaj oluşturmak için tanıtım çalışmaları yapmak gerekiyor. Ülkemizde yaşayan herkese tek tek kendimizi anlatamayacağımıza göre uygun kanallardan şehrimizi tanıtmamız gerekiyor. Kayseri Büyükşehir Belediyesi bu düşünce ile geçtiğimiz aylarda çeşitli programlar düzenleyerek diğer ulusal gazetelerin yönetici ve yazarlarını da ağırlamıştı. Mesela, Sabah Gazetesi ile

yapılan “İş Buluşmaları: Kayseri” adlı programa Sabah Gazetesi Genel Müdür Yardımcıları Sedat Acet, Ekin Aksoy, Sibel Mutlu ve grup koordinatörleri ile Yavuz Donat, Prof. Dr. Kerem Alkin, Şebnem Bursalı, Levent Tüzemen, Şelale Kadak, Dilek Güngör gibi tanınmış isimlerin de aralarında bulunduğu 34 yazar katılmıştı.

Hatırlanması gereken bir başka etkinlik de Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) ve Hürriyet Gazetesi tarafından düzenlenen 4 günlük “Kayseri’yi Keşfet” programıydı. Hürriyet Gazetesi’nden Eğitim Servis Müdürü Nuran Çakmakçı, Spor Müdürü Mehmet Aslan, Ekonomi Yazarı Uğur Gürses, Hürriyet Daily News Yazarı Barçın Yınanç, Yazarlar Müge Akgün, Ömür Gedik, Onur Baştürk ve Hürriyet Seyahat Genel Yayın Yönetmeni Serkan Ocak şehrimizi tanımış olmaktan dolayı duydukları mutluluğu gazetede köşelerinde dile getirmişlerdi.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, böyle bir bilinçle “Kayseri Buluşmaları” adlı bir etkinlik çerçevesinde Star Gazetesi yazarlarını iki gün boyunca misafir etti. Star Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Nuh Albayrak, Aziz Üstel, Sibel Eraslan, Melik Yiğitel gibi yazarlar bu etkinlik vesilesiyle şehrimizi ziyaret etti. İlk olarak Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik’i ziyaret eden Star yazarları görüş alışverişinde bulundular. Ticaret Odasında “Star Şehir Buluşmaları” programına katılan yazarlar iki gün boyunca şehrimizdeki müzeleri ve tarihî eserleri ziyaret ettiler. Kayseri gibi önemli bir şehri yakından tanıma fırsatı buldukları için mutlu olduklarını da özellikle dile getirdiler. Star Gazetesi yazarlarından Sibel Eraslan gazetede köşesinde “Muhteşem Erciyes’in eteklerinde Alaaddin Keykubat’ın diyarında topladık... Kayseri Lisesi, Milli Mücadelenin nabzının attığı yer. Bir düşünce ve sanat akademisi BÜSAM’ı ziyaret ettik.

Başkan Danışmanı genç sanatçı Osman Yalçın, arkadaşımız Dursun Çiçek ile benî Turesan Hazretlerinin makamına götürdü. Horasan erenlerinden Hasan Baba, Kayseri'nin mühürdarı Hunat Hatun'un

önüne çıktığını vurguladı. Kayseri'nin aynı zamanda eğitim, sağlık, sanayi ve ticaret şehri olduğunu da ifade eden Mustafa Çelik başkanımız, Kayseri'nin bölgesel bir cazibe merkezi olduğunu söyledi.



yıldızlarından. Ben orada Kıbrıs'ı, Ömer bin Abdülaziz'in Şam'daki makamını da hatırladım. Her şehrin bir kaderi var. Kayseri devlet demek..." diyerek duygu ve düşüncelerini ifade etti.

Başkanımız Mustafa Çelik, akşam yemeğinde Star Gazetesi yazarlarıyla Talas-Erguvan tesislerinde bir araya geldi ve gazetecilere bir sunum yaptı. Şehir hakkında genel bilgilerin yanı sıra Büyükşehir Belediyesinin çalışmalarıyla ilgili kapsamlı bilgiler verdi. Başkan Mustafa Çelik yaptığı konuşmada, Kayseri'nin tarihi, doğası, mutfağı ve gönlü zengin bir şehir olduğunu söyledi. Bu zenginlikleri sağlayan değerlerimizle ilgili açıklamalar yaptı. Kayseri'deki uyum kültürüne de dikkat çekerek şehrin yönetim dinamikleri arasında uyum bulunduğunu ifade eden Başkan Mustafa Çelik, herkesin Kayseri ortak paydasında buluştuğunu ve bu nedenle de Kayseri'nin diğer şehirlerin

Ehl-i Beyt Sevgisi Gerçek Gücümüz

Ehl-i Beyt sevgisi Anadolu'da yaşayan insanlar için mezhepler üstü bir ortak paydadır. Ehl-i Beyt'e duyduğumuz muhabbet, Kerbela faciasının acılarını üzerinden geçen yüzyıllara rağmen içimizde yaşatır. Dolayısıyla muharrem ayı bizim toplumsal hayatımız açısından en önemli birleştirici unsurlardan biridir. Tıpkı ramazan orucu gibi muharrem orucu da manevi hayatımızın bir parçası olarak toplumumuzda idrak ediliyor.

Bu yıl muharrem orucu günlerinde Kayseri Cemevi'nde gerçekleştirilen Muharrem Orucu İftarı'na Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik de milletvekillerimiz Taner Yıldız ve İsmail Tamer'le birlikte katıldı. Milletvekillerimiz ve Belediye Başkanımız Mustafa Çelik, cemevinde Hacı Bektaş-ı Veli Derneği ve Vakfı Başkanı ve yöneticiler tarafından karşılandı.

Vatandaşlarımızla birlikte sıraya girerek iftar yemeklerini alan başkan ve milletvekillerimiz yapılan duanın ardından oruçlarını açtılar. İftar sonrasında katılımcılara hitap eden Başkan Mustafa Çelik, sadece iftara değil gönüllere davet edildikleri için duyduğu mutluluğu dile getirdi. Başkanımız Mustafa Çelik, "Aramızdaki gönül köprüsünü çok daha fazla güçlendirmek için elimizden geleni yapmalıyız" dedi. Dış güçlerin farklılıkları öne çıkararak bölme çabalarına da değinen Başkan Mustafa Çelik, "Bizi bir arada tutan pek çok sebep var. Bizleri ayrı gayrı göstermeye kalkışanlara karşı bir arada olmamız lazım. Birlikte olursak çok daha güçlü oluruz. Rabbim birliğimizi dirliği-miz daim etsin. Bu mozaik, bu renklilik bizim gerçek gücümüz. Rabbim bizleri muharrem oruçlarında bir araya getirsin" diyerek muharrem ayı orucunun birlik ve beraberliğimiz açısından önemini tüm samimiyetiyle dile getirdi.

**

Manevi gücümüzün hayatımızdaki yerini bir kez daha hatırlamamıza sebep olan etkinliklerden biri de Kayseri İl Müftülüğünün 202 erkek öğrenci için düzenlediği Hafızlık İcazet Merasimiydi. Kadir Has



Kültür ve Sanat Merkezi'nde düzenlenen genç hafızlarımızın icazet merasimine Kayseri Valimiz Süleyman Kamçı, Belediye Başkanımız Mustafa Çelik, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Selim Argun ve İl Müftümüz Şahin Güven katıldılar. Mezun hafızlar ve aileleri de bu sevinçli günde bir aradaydı. İcazet töreninde konuşan Başkan Mustafa Çelik maddi yönden güçlü olmanın ve kalkınmışlığın önemini belirtti. Manevi gücün ise unutulmaması ve ihmal edilmemesi gerektiğine özel olarak vurgu yaptı. Konuşmasında özellikle vurguladığı konulardan biri şehrimizin geçmişte "Âlimler Şehri" olarak anılmasıydı. Mustafa Çelik başkanımız, ayrıca gençlerimizin manevi bilgilerle donanmış ve doyuma ulaşmış olmasının önemini, bu konulardaki suiistimalleri hatırlatarak vurguladı. Bu konularda oluşan boşlukları dolduran, dini ve manevi kavramları kötüye kullanan insanlar ve toplulukların yıkıcı etkilerinden gençlerimizi ve geleceğimizi korumamız gerektiğini bir kez daha hatırlattı. Yapılan konuşmaların ardından Hafızlık İcazet Merasimi gerçekleştirildi. Büyük emek ve gayretle hafız olmaya hak kazanan 202 öğrenci büyük bir sevinçle hafızlık icazetlerini aldılar.

BÜSAM Güz Dönemi Başlıyor

Büyükşehir Stratejik Araştırmalar Merkezi, Şehir Akademi ve Film Akademi güz dönemi başlıyor. 2018-2019 Güz döneminde, Şehir Akademi kapsamında düzenlenecek atölyeler şunlar olacak: Deneysel Okur Yazarlık, Şehir Okumaları, Türk Modernleşmesi, Görsel Düşünme, Akademiye Giriş, Sosyal Bilimlerde Saha Araştırmaları, Basın Dili Arapçası ve İslam Düşünce Atlası Okumaları. BÜSAM, İstanbul'da faaliyet gösteren İLEM (İlmi Etüdler Merkezi) ile birlikte bu dönem ilk kez yürüteceği İslam Düşünce Atlası Okumaları atölyesini gerçekleştiriyor. İslam Düşünce Atlası Okumaları kapsamında İLEM hocalarından İbrahim Halil Üçer, Lütfi Sunar, Ömer Türker, Eşref Altaş ve İhsan Fazlıoğlu BÜSAM öğrencileriyle bir araya gelecek.

Film Akademi ise Belgesel Film Yapım ve Kısa Film Yapım atölyelerinde öğrencilerine dönem boyunca belgesel ve kısa film yapımını teorik ve uygulamalı olarak anlatacak. Film Akademi öğrencileri dönem sonunda edindikleri bilgiler doğrultusunda kendi kısa film ve belgesellerini projelendirme imkânı bulacak.

Taşhan'da Heyecan Verici Keşif

Büsam ekibi olarak dünya ve bilim tarihinde önemli bir olaya şahitlik etme imkânı bulduk. Bir ömür boyu günce tutulacak olsa, o günce içinde belki en dikkat çekici olaylardan biri böyle bir şahitlik olurdu.

Daha önce Gömeç ve Yamula Barajı kenarında 8-9 milyon yıl öncesinden kalan hayvan fosilleri bulunmuştu. Bu defa Erkilet Taşhan'da önemli bir keşif yapıldı. Büyükşehir belediyemizin des-



teğiyle Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cesur Pehlivan ve Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Okşan Başoğlu tarafından gerçekleştirilen kazı çalışmalarını Büyükşehir Belediye Başkanımız Mustafa Çelik basın mensuplarına Taşhan'da kalıntıların bulunduğu yerde düzenlenen bir toplantıda tanıttı.

Başkanımız Mustafa Çelik, basın mensuplarına Zenginlikler Şehri sloganıyla şehrimizin tanıtımı için çeşitli etkinlikler düzenlediklerini anlattı. Maddi ve manevi her türlü zenginliğimizin yanında toprak altında da büyük zenginliklere sahip olduğumuzu söyledi. Taşhan'da yeni bulunan bu fosillerin de şehrimizin zenginlikleri arasında yerini aldığını belirtti.

Dile kolay, 8-9 milyon yıl önce ölmüş, bugün yeryüzünde yaşamayan bir hayvanın kalıntılarıyla karşılaştık. Öyle ki, fosili bulan bilim adamlarının söylediğine göre, Taşhan'da bulunan bu hayvan kalıntıları dünyanın değişik yerlerinde bulunan fosillerden farklı bir türdeydi. Fosil bilimi açısından olay daha ilginç ve önemli hale geliyor. Demek ki, paleontoloji literatürüne Kayseri'den bir katkı gerçekleşiyor. Bilim tarihi açısından Kayseri bir kez daha kayda geçiyor. Bu arada Prof. Dr. Cesur Pehlivan ve Prof. Dr. Okşan Başoğlu'nun keşifle ilgili heyecanları da dikkat çekiciydi. Fakat Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik'in bu keşfe verdiği değere şaşkınlıklarını ve memnuniyetlerini gözlerindeki ışıltıyla dile getirmesi de ayrı bir güzellikti.

Taşhan'da bulunan fosilleri bulunduğu günlerde ve henüz daha büyük bir kısmı toprak altındayken görmek heyecan vericiydi. Kendimizi televizyonda izlediğimiz belgesel filmlerin kahramanı gibi hissettik desek abartılı olmaz. Belgesel demişken, fillerle ilgili belgeselleri izleyenler hatırlar. Filler öleceklerini hissettiklerinde kendilerine ait bir mezarlığa doğru yolculuğa çıkarlar. Orada daha önce ölen fillerin arasında kendi ölümlerini beklerler. Taşhan'da bulunan fosiller muhtemelen mamut/fil ailesinden bir hayvana aitti. Birbirine yakın yerlerde bulunan iki ayrı fosil acaba burası bir fil mezarlığı mıydı diye düşünüyor.

KISA KISA

NNYÜ'de Yurt Dışında Staj ve Eğitim İmkânı

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, öğrencilerine Avrupa ülkelerinde staj ve eğitim imkânı sunuyor.

Rektör Prof. Dr. Kerim Güney yaptığı açıklamada, bu dönem üniversitelerinde öğrenim gören 12 öğrencinin staj için, 25 öğrencinin de eğitim için Belçika, Hollanda, İngiltere, İtalya gibi dokuz ayrı Avrupa ülkesine gittiğini söyledi.

Prof. Dr. Kerim Güney ayrıca öğrencilerinin eğitimini gördükleri mesleki eğitim alanındaki her türlü işletme, eğitim ve araştırma merkezlerinde staj yapabildiğini, önümüzdeki eğitim-öğretim döneminde de öğrencilerin Erasmus programı kapsamında yurt dışına hem eğitim hem de staj için gönderileceğini ifade etti.

Erü ve Kayseri Üniversitesi'ne 10 Bin Öğrenci

Erciyes Üniversitesi ile Kayseri Üniversitesi'nde öğrenci kayıtları başladı. Yeni eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi'ne 8 bin 749, Kayseri Üniversitesi'ne ise yaklaşık olarak 2 bin 500 öğrenci kayıt yaptırdı.

Erciyes Üniversitesi'ne yapılan kayıtlarda en çok kontenjan bin 438 öğrenci ile Mühendislik Fakültesinin olurken, en az öğrenci kontenjanı 82 kişi ile Eczacılık Fakültesi, Veteriner Fakültesi ve Adalet Meslek Yüksekokulu oluşturdu.

Kayseri Üniversitesi'nde ise en çok kontenjan 856 öğrenciyle Kayseri Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, en az öğrenci kontenjanı da 68 öğrenci ile Pınarbaşı Meslek Yüksekokulu'nda yer aldı.

AGÜ, En Başarılı Üniversiteler Arasında

Abdullah Gül Üniversitesi, 2018 üniversite sınavı (YKS) sonuçlarına göre, geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi, bu yıl da Türkiye'nin en başarılı devlet

üniversiteleri arasında yer aldı. AGÜ'nün birçok bölümü, devlet üniversiteleri arasında ilk 10'a girerek en çok tercih edilen bölümler arasında yer aldı.

Devlet üniversiteleri sıralamasında Biyomühendislik 6, Mimarlık 8, Moleküler Biyoloji ve Genetik 8, Bilgisayar Mühendisliği 9, Elektrik-Elektronik

Mühendisliği 9 ve İnşaat Mühendisliği ise Türkiye'nin en başarılı bölümleri arasında 10'ncu sırada yer aldı.

Öte yandan İşletme 11'nci sırada yer alırken, Endüstri Mühendisliği 12, Makine Mühendisliği ise 13'ncü sırada yer aldı.

Bu yıl da Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden, ilk binden gelen öğrencilerin de tercih ettiği AGÜ, kontenjanlarının tamamını doldurarak büyük bir başarı elde etti.



filmakademi

FİLM AKADEMİ GÜZ DÖNEMİ BAŞLIYOR!

Belgesel Film Yapımı Atölyesi
Kısa Film Yapımı Atölyesi

Kerim Abanoz
Mehmet Cansız
Burçak Evren
Akif Kaya
Hasan Basri Özdemir



kayseribusam.com



13-21 EKİM 2018

2. Kayseri kitap fuarı

"OKUYAN VE OKUTAN ŞEHİR"

TÜM KİTAP SEVERLERİ BEKLİYORUZ!

MUSTAFA ÇELİK

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı

Kayseri Dünya Ticaret Merkezi
Ziyaret Saatleri: 10.00-21.00



Kayseri Büyükşehir
Belediyesi

kayserikitapfuari.org

[f](#) kayserikitapfuari [i](#) kayserikitapfuari [t](#) kayseri_kitap



şehirakademi

ŞEHİR AKADEMİ GÜZ DÖNEMİ BAŞLIYOR!

**İslam Düşünce
Atlası Atölyesi**

Eşref Altaş
İhsan Fazlıoğlu
Lütfi Sunar

Ömer Türker
İbrahim Halil Üçer

**Akademiye Giriş
(Düşünce)**

Ahmet Kamil Cihan

Şehir Okumaları

Yusuf Yerli

Görsel Düşünme

Dursun Çiçek

**Sosyal Bilimlerde
Saha Araştırmaları**

A. Yonca Gençoğlu

Türk Modernleşmesi

Faruk Karaarslan

**DeneySEL
Okuryazarlık Atölyesi**

Mustafa İbakorkmaz

Basın Dili Arapçası

Mehmet Çetinkaya



kayseribusam.com

AYRICALIKLARA YOLCULUK JOURNEY TO THE PRIVILEGES



**Miles&Smiles üyesi olun, ayrıcalıklı bir dünyaya adım atın.
Become a member of Miles&Smiles and step into a privileged world.**

- 1.000 Hoş Geldin Mil'i kazanma / Earn 1,000 Welcome Miles
- Uçuşta 10 mb ücretsiz internet hizmeti / Free 10 mb internet on board
- Uçuşlardan Mil kazanma / Earn Miles on each flight
- Kazanılan Mil'ler ile ödül bilet düzenleme / Redeem your Miles for award tickets
- shopandmiles.com'da Mil'ler ile alışveriş / Enjoy shopping with Miles at shopandmiles.com

